

Julkisen henkilön julkinen arkisto

Kansanedustaja Miina Sillanpään henkilöarkiston muodostuminen ja eettinen käyttö

Sanna Lahtelin

Pro gradu -tutkielma

Turun yliopisto

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Suomen historia

Helmikuu 2015

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos / Humanistinen tiedekunta

LAHTELIN, SANNA: Julkisen henkilön julkinen arkisto. Kansanedustaja Miina Sillanpään henkilöarkiston muodostuminen ja eettinen käyttö

Pro gradu -tutkielma, 88 s.

Suomen historia

Helmikuu 2015

Henkilöarkistoja ja yksityisluontoisia asiakirjoja on tutkittu vähän niin Suomessa kuin kansainvälisesti, eikä tutkimuksessa ole huomioitu henkilöarkistoja samoin kuin muita arkistoja. Henkilöarkistojen luonnetta ja käyttöä tutkimuksen lähteenä ei ole juurikaan pohdittu. Tutkielmassa tarkastelen sitä, miten henkilöarkistot eroavat viranomaisarkistoista, ja kuinka henkilöhistoriallisia ja muita yksityisiä asiakirjoja voi eettisesti käyttää tutkimuksessa.

Lähdeaineistona käytän kansanedustaja Miina Sillanpään henkilöarkistoa, joka on talletettu Työväen Arkistoon. Lähdeaineistooni kuuluvat myös sellaiset asiakirjat, jotka voidaan katsoa kuuluviksi henkilöarkistoon, mutta ovat päätyneet muualle säilytettäväksi tai hävinneet. Miina Sillanpään henkilöarkisto toimii esimerkkinä, kun tutkin henkilöarkiston muodostumista ja eettistä käyttöä. Henkilöarkiston eettisen käytön pohdinta kohdistuu etenkin päiväkirjoihin, päiväkirjamuistiinpanoihin ja kirjeisiin. Tarkastelen lähdeaineistoa arkistoteorian ja tutkimusetiikan näkökulmasta.

Tämän tutkielman esimerkki osoitti, että viranomais- ja henkilöarkistot eroavat toisistaan monin eri tavoin. Julkisen henkilön arkistonmuodostus kuitenkin läheni viranomaisarkistoja, koska Miina Sillanpää tietoisesti omasta merkityksestään dokumentoi ja arkistoi tarkasti ja järjestelmällisesti asiakirjojaan ja muita aineistojaan. Tutkimus osoitti, että viranomais- ja henkilöarkistoilla katsotaan olevan eri arvot, joiden pohjalta näitä arkistoja hankitaan, vastaanotetaan ja säilytetään. Viranomaisarkistoilla on etenkin todistuksellista arvoa, kun henkilöarkistojen arvo liittyy niiden luonteeseen: henkilökohtaisuuteen, kerronnallisuuteen ja yksilöllisyyteen.

Sillanpään henkilöarkisto, kuten useat muutkin henkilöarkistot, sisältävät myös muiden kuin arkistonmuodostajan itsensä luomia asiakirjoja. Henkilöarkiston muodostumiseen on osallistunut monia eri toimijoita. Kolmannet osapuolet ja ulkopuoliset yksityiset ihmiset eivät ole voineet päättää asiakirjojensa, tässä tapauksessa kirjeidensä, kohtalosta tai he eivät välttämättä edes tiedä, että heidän yksityisiä ja arkaluonteisia asiakirjojaan on päätynyt julkiseen arkistoon kaikkien saataville. Tutkija voi kunnioittaa näiden henkilöiden yksityisyyttä tekemällä heidät tunnistamattomiksi. Kolmannet osapuolet kaipaisivat lisää huomiota osakseen ja mahdollista eettistä ohjeistusta heidän yksityisten tietojensa käytöstä tutkimuksessa.

Asiasanat: henkilöarkisto, yksityisarkistot, arkistoteoria, tutkimusetiikka, Miina Sillanpää, yksityisyys, päiväkirjat, kirjeet

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuksen aihe	1
1.2. Tutkimuskysymykset ja arkistoteoria	3
1.3. Lähdeaineisto ja aiempi tutkimus	5
2. Miina Sillanpää: Työläinen, toimittaja ja poliitikko	9
2.1. Tiedonhaluinen torpparintytär	9
2.2. Työteliäs yhteiskunnan vaikuttaja	12
3. Henkilöarkiston muodostuminen	17
3.1. Työn leima on tässä huoneessa	17
3.2. Tallettava elämä	24
3.3. Asiakirjojen kokoaminen ja luovuttaminen Työväen Arkistoon	28
3.4. Henkilökohtainen ja tunteellinen henkilöarkisto	38
4. Henkilöarkiston eettinen käyttö	43
4.1. Julkiset yksityiset päiväkirjat	43
4.2. Kirjoitan yksityisasiastani Sinulle	54
4.3. Ulkopuoliset avun- ja neuvonpyytäjät	62
4.4. Tutkija, avoin arkisto ja toisen elämästä kertominen	71
5. Loppuluku	82
Lähteet	85

1. Johdanto

1.1. Tutkimuksen aihe

”Miina Sillanpään paperit Työväen arkistoon.

Helsingin Ensi Koti ry luovutti eilen johtokuntansa kokouksen yhteydessä Työväen Arkistolle arvokkaan kokoelman Miina Sillanpään henkilökohtaista aineistoa. Noin kaksikymmentä mappia käsittävään materiaaliin kuuluu mm. päiväkirjamuistiinpanoja, kirjeenvaihtoa vuosilta 1904–1950, puheita ja kirjoituksia sekä valokuvia.

Aineiston on koonnut ja järjestänyt Miina Sillanpään läheinen työtoveri Martta Salmela-Järvinen. Aineisto sijoitetaan Työväen Arkistossa yksityis-henkilöiden arkistoja käsittävään osastoon, ja se on tutkijoiden käytettävissä.”¹

Näin päätyivät kansanedustaja ja ministeri Miina Sillanpään (4.6.1866–3.4.1952) toiminnasta kertyneet henkilökohtaiset asiakirjat ja muu aineisto vuonna 1976 julkiseen arkistoon parikymmentä vuotta hänen kuolemansa jälkeen. Tämä Miina Sillanpään henkilöarkistoon arkistoitu lehtileike kuvastaa osuvasti henkilöarkiston luonnetta, vaihteita ja merkityksiä. Lehtileikeuutinen osoittaa, millainen arkistokokonaisuus Miina Sillanpään toiminnasta oli jäänyt jäljelle tai millaisena kokonaisuus lopulta päätyi säilytettäväksi Työväen Arkistoon ja miksi asiakirjat sinne talletettiin: niitä pidettiin arvokkaina.

Arkistomateriaalin kokoaminen henkilöarkistoksi kertoo yksilölle historiallisesti ja yhä edelleen annetusta merkityksestä.² Henkilöarkistot muodostuvat arkistonmuodostajan, yksityishenkilön, laatimista, hänelle osoitetuista tai hänen keräämistään asiakirjoista ja muista aineistoista. Henkilöarkistot ovat syntyneet spontaanisti muodostajansa toiminnan ympärille. Ne sisältävät yleensä kirjeenvaihtoa, päiväkirjoja, muistiinpanoja, valokuvia, työtodistuksia ja vieraskirjoja, mutta henkilöarkistot, aivan kuin ihmisetkin, ovat kaikki erilaisia.³ Arkistolaki ei säätele henkilöarkistojen kaltaisten yksityisarkistojen muodostumista, toisin kuin viranomaisarkistojen, mutta yksityisarkistojen merkitys men-

---

¹ Suomen Sosiaalidemokraatti 15.10.1976. U:1. MSA.TA.

² Hyttinen & Kivilaakso 2010, 16.

³ Nirhamo & Kaihovaara 1987, 17.

neisyyden kuvan luomisessa tunnustetaan, ja tutkimuksen kannalta merkittäviä yksityisarkistoja arkistolaitoksella on velvoite hankkia.⁴ Henkilöarkistolle ei ole olemassa yksimielistä, täsmällistä määritelmää, vaan usein henkilöarkistot määritellään vastakohtaan eli viranomaisarkistojen kautta. Kun viranomaisarkistot sisältävät julkisia asiakirjoja, henkilöarkistot taas asiakirjoja, jotka ovat erityisiä yksilölle: henkilökohtaisia, työperäisiä, ammatillisia sekä henkilön erityisiin kiinnostuksen kohteisiin liittyviä asiakirjoja. Nämä asiakirjat heijastavat yksilön elämää ja elämäkokemuksia sellaisella yksityisyydellä, mikä puuttuu täysin systemaattisesti luoduilta ja hallituilta viranomaisarkistoilta.⁵ Henkilöarkistojen käyttöön liittyykin oleellisesti eettisten asioiden huomioiminen, kun tutkitaan ja tulkitaan toisen ihmisen yksityisiä asiakirjoja.

Henkilöarkistoja ja yksityisluontoisia asiakirjoja on tutkittu vähän niin Suomessa kuin kansainvälisesti ja varsinkin naisten arkistot on usein sivuutettu tai unohdettu. Yksityishenkilöiden luomia asiakirjoja on pidetty toissijaisina lähteinä verrattuna viranomaislähteisiin, koska yksityishenkilöiden luomien asiakirjojen informatiivinen ja todistuksellinen arvo tulkittiin heikoksi ja epävarmaksi.⁶ Tutkimuksen lähtökohtana on ollut etenkin arkistolähteet dokumentteina eli ”polkuina autenttisuuteen syvän tiedon lähteille”.⁷ Pitkään on kuitenkin tulkittu yksityisluontoisten asiakirjojen tarjoavan historian tutkimukselle muutakin kuin vain faktoja, ja henkilöarkistojen tarjoamia asiakirjoja on alettu käyttää monipuolisemmin. Historiantutkimuksessa eletään nyt elämäkerrallista käännettä, ja puhutaan ”yksilön paluusta historiaan” ja yksilöiden vetovoimasta, kiinnostuksesta yksilöön ja elämäntarinoihin.⁸ Kiinnostaviksi ovat tulleet myös julkisuuden henkilöiden yksityisimmät kokemukset ja yksilöllinen kokemus julkisessa elämässä.⁹ Kuitenkaan suomalaisessa tai kansainvälisessäkään arkistotieteellisissä tutkimuksissa ei henkilöarkistoja ole huomioitu samoin kuin muita arkistoja, joten henkilöarkistojen ja niiden sisältämien asiakirjojen tutkimus itsessään on vielä harvinainen, ja täten erittäin tarpeellinen, tutkimusaihe.

Arkisto- ja historiatieteessä on suosittu suurmieshistorian mukaisesti merkittävien miesten arkistoja, mutta jo jonkin aikaa on virinnyt kiinnostus ”tavallisiin” ihmisiin ja naisten arkistoihin. Huomion kiinnittäminen naisten henkilöarkistoihin on tärkeää, sillä

---

⁴ Joki 2013, 124.

⁵ Korhonen 2013, 84.

⁶ Ks. esim. Pollard 2001, 138-139 ja Williams 2008, 54.

⁷ Hyttinen & Kivilaakso 2010, 119.

⁸ Hakosalo, Jalagin, Junila, Kurvinen 2012, 375-377. Kiinnostuksesta yksilöön myös mm. Leskelä-Kärki 2006, 23-24.

⁹ Leskelä-Kärki 2001, 100.

naisten tuottamien arkistoaineistojen säilyminen tai niiden löytäminen ei ole ollut itses-
tänselvyys. Naisten arkistot ovat olleet 1990-luvulle saakka näkymättömiä ainakin maa-
kunta-arkistoissa, koska naisten arkistot kätkeytyivät usein nimeämättöminä miehen, per-
heen tai suvun arkistoihin, eikä naista katsottu näistä erilliseksi arkistonmuodostajaksi.
Arkistoja on kyllä aiemminkin nimetty naisen mukaan, mutta tällöin kyse on ollut vah-
voista, poikkeuksellisista naisista.¹⁰ Naisnäkökulmasta katsottunakin Miina Sillanpää on
mielenkiintoinen kohde, sillä hän oli omana aikanaan ”ensimmäinen nainen monessa”.¹¹
Lisäksi naispoliitikkojen henkilöarkistoja ei ole juurikaan tutkittu, vaan tutkimus on kes-
kittynyt etenkin kirjallisuuden piirissä toimineiden naishenkilöiden arkistoihin.

1.2. Tutkimuskysymykset ja arkistoteoria

Kanadalainen Catherine J. Hobbs, joka on keskittynyt etenkin kirjailijoiden henkilöarkis-
tojen tutkimiseen, pohtii henkilöarkiston luonnetta ja yksilöiden asiakirjojen arvoa ja
merkitystä sekä syntykontekstia suhteessa viranomaisarkistoihin. Hän pohtii myös, miten
henkilöarkistojen asiakirjoja tulisi määritellä ja arvioida, ja pystyykö viranomaisarkisto-
jen pohjalta luotua yleistä arkistoteoriaa hyödyntämään henkilöarkistoihin. Hobbsin mu-
kaan keskustelut koskien asiakirjojen hankintaa ja arvonmäärittystä ovat painottuneet vi-
ranomaisasiakirjojen malleihin, eikä samanlaista keskustelua ole ollut koskien henkilöar-
kistojen asiakirjoja. Henkilöarkistot eroavat viranomaisarkistoista, jolloin niihin ei mo-
nin osin voi soveltaa samaa arkistoteoriaa. Henkilöarkistoja tulisikin hänen mukaansa tar-
kastella yksityiskohtaisemmin arkistoteoreettisessa keskustelussa ja huomioida henkilö-
arkistojen henkilökohtaisuus ja yksilöllisyys ja soveltaa niiden luonteeseen soveltuvaa
arkistoteoriaa.¹²

Riva A. Pollardin mukaan viranomaisarkistot ovat olleet etusijalla alusta alkaen arkis-
toteorian kehityksessä. Ensimmäinen arkistoteoreettinen ohjekirja ”Dutch Manual”
vuonna 1898 kuvaili asiakirjat viranomaistermein ja erotti henkilöarkistot kirjastoalalle
kuuluviiksi. Vuosina 1922 ja 1937 Hilary Jenkinson määritteli asiakirjat jälleen viran-
omaistermein ja korosti, että asiakirjojen tulee tarjota historiallisia faktoja. T.R. Schellen-

---

¹⁰ Joki 2013, 124, 127. Ks myös naisten arkistoista ja naisten tuottamista asiakirjoista mm. Härkönen 1993.

¹¹ Miina Sillanpään bibliografia 1989, 14. Miina Sillanpää oli yksi ensimmäisistä Suomen naiskansanedus-
tajista ja Suomen ensimmäinen naisministeri.

¹² Hobbs 2001, 126-127.

berg vuonna 1984 korosti hänkin totuudellisuutta ja informatiivisuutta viranomaislähteissä. Arkistoteorian kehittyminen on seurannut näitä pioneereja, ja lähes täysin sulkenut yksityisarkistot ulkopuolelle. Henkilöarkistoja koskeva ammattikirjallisuus onkin niukkaa ja puutteellista, eikä tunnista olennaisia teoreettisia kysymyksiä.¹³

Arkistoteorian pioneerien luomien teorioiden on katsottu soveltuvan ainoastaan viranomaisarkistoihin sovellettaviksi, mutta kanadalainen arkistoteoreetikko Rob Fisher puolestaan esittää, että oikeastaan Jenkinson ja Schellenberg sanoivat, ehkä tietämättään, paljonkin henkilöarkistoista ja että heidän ajattelunsa tarjoaa lähtöpisteen yksityisarkistojen teorian jatkokehittämiselle. Hän on tutkinut Jenkinsonin ja Schellenbergin ajatuksia arkistojen todistusvoimasta, autenttisuudesta ja arvosta ja näiden soveltuvuudesta yksityisarkistoihin. Fisherin mukaan henkilöarkistot on yksi yksityisarkistojen osa-alue, jossa teoreettiset keskustelut ovat olleet kehittymättömiä viime vuosina. Fisherin mukaan henkilöarkistojen teoriaa pohtineet arkistoteoreetikot, kuten australialaiset arkistoteoreetikot ja Riva A. Pollard, ovat yrittäneet lainata teorialleja viranomaiskollegoiltaan. Edellisten mukaan keskeiset viranomaisarkistoihin kehitetyt mallit soveltuivat hyvin henkilöarkistoihin ja Pollardin mukaan Hans Boomin, Helen Samuelsin ja Terry Cookin yhteiskunnalliset lähestymistavat tarjoavat oivalluksia myös yksityisarkistojen teoriaa kehitettäessä. Fisher kysyy, tarjoaako viranomaisarkistolähtöinen teoria kuitenkin helppoja vastauksia yksityisarkistojen kysymyksiin. Hobbs on Fisherin mukaan erityisesti haastanut viranomaisarkistolähtöisten teorioiden siirrettävyyden yksityisarkistoihin esittämällä, että henkilöarkistot vaativat erilaisen lähestymistavan arvonmäärittämiselle kuin viranomaisasiakirjat. Myös itse Jenkinson ja Schellenberg molemmat hyväksyivät perusteellisen jaon julkisten ja yksityisten arkistojen välillä. Fisherin mukaan tämä jako tarjoaa pohjan yksityisarkistojen teorian pohtimiselle.¹⁴

Tässä tutkielmassa tutkin, miten henkilöarkistot eroavat viranomaisarkistoista, ja kuinka henkilöhistoriallisia ja muita yksityisiä asiakirjoja voi eettisesti käyttää tutkimuksessa. Viranomaisarkistojen käyttöä on pohdittu pitkälle, mutta henkilöarkistojen luonnetta ja käyttöä tutkimuksen lähteenä ei ole juurikaan pohdittu. Esimerkkinä käytän kansanedustaja ja ministeri Miina Sillanpään henkilöarkistoa. Tutkimalla Miina Sillanpään henkilöarkistoa pohdin henkilöarkiston luonnetta, silloin kun kyseessä on julkisen henkilön julkinen arkisto, joka sisältää julkisten ja yksityisten henkilöiden asiakirjoja. Taustaluvussa esitän Miina Sillanpään keskeisen elämänkaaren. Kuinka työläistaustainen Miina

---

¹³ Pollard 2001, 136-139.

¹⁴ Fisher 2008, 1-6.

Sillanpää tuli kirjallisen kulttuurin piiriin? Ilman luku- ja kirjoitustaitoa arkistoa ei voi muodostua. Ensimmäisessä käsittelyluvussa tutkin, miten Miina Sillanpään arkisto muodostui hänen elinaikanaan ja myöhemmin. Tarkastelen myös eri toimijoita, jotka vaikuttivat arkistokokonaisuuden muodostumiseen ja järjestymiseen. Toisessa käsittelyluvussa tarkastelen, kuinka näitä asiakirjoja voi eettisesti käyttää tutkimuksessa. Kuinka asiakirjoja on käytetty ja kuinka tulisi käyttää? Eettisten kysymysten pohtiminen on olennaista, koska arkisto sisältää henkilökohtaisia ja yksityisiä asiakirjoja sekä yksityisten ihmisten yksityisiksi tarkoitettuja kirjeitä. Keskityn tutkimaan tarkemmin henkilöarkiston yksityisempiä asiakirjoja ja yksityisten henkilöiden kirjoittamia kirjeitä, jotka sisältävät henkilökohtaisia ja arkaluontoisia tietoja. Näiden kirjeiden eettinen käyttö on tärkeää.

Tutkin Miina Sillanpään henkilöarkistoa arkistotieteen ja historian tutkimuksen kontekstissa. Pääasiallisena tarkoituksena ei ole tutkia Miina Sillanpäää ihmisenä ja hänen elämänsä ja ajatuksiaan taikka mennyttä todellisuutta – sen on tehnyt jo moni muu¹⁵ – vaan arkistoaineistoa ja -kokonaisuutta itsessään, vaikka toki henkilöarkistoa tutkimalla tutkii väistämättä myös itse henkilöä. Arkistoaineistojen sisältö tapahtumineen eivät olekaan ainoita tutkimuskohteita, vaan myös arkistoaineisto itsessään voi olla tutkimuksen kohteena.¹⁶ Miina Sillanpää tunnettuna julkisuuden henkilönä ja naisena, jonka toiminnasta mitä moninaisimmissa yhteiskunnallisissa tehtävissä, mittavasta elämänurasta jäänyt laaja henkilöarkisto antaa monipuolisen tarkastelukulman henkilöarkistojen tutkimiselle.

1.3. Lähdeaineisto ja aiempi tutkimus

Tutkimuksen lähdeaineisto on Miina Sillanpään henkilöarkisto, joka on koottu ja talletettu Työväen Arkistoon. Lähdeaineistoon kuuluu osin myös mahdollisesti muualle päätyneet ja säilyneet Miina Sillanpään asiakirjat, joiden voisi katsoa kuuluvan henkilöarkistoon. Miina Sillanpään säätiön arkistossa on Miina Sillanpään henkilökohtaista aineistoa, kuten päiväkirjat vuosilta 1943-1951, joita käytän tutkiessani arkiston muodostusta ja eettistä käyttöä. August Vallan arkistosta käytän lähdeaineistona Miina Sillanpään kuolinspesän asiakirjoja, kuten testamenttia. Tutkin Martta Salmela-Järvisen päiväkirjoja arkis-

---

¹⁵ Ks. esim. Mäkikossa 1947, Salmela-Järvinen 1973 ja Sulkunen 1989.

¹⁶ Hyttinen & Kivilaakso 2010, 11.

ton muodostusta selvittäessäni, sillä hän järjesti ja kokosi Miina Sillanpään arkiston ennen luovutusta Työväen Arkistoon. Lähdeaineistoon kuuluvat myös Työväen Arkiston luovutuskirjat ja arkistoluettelot.

Työväen Arkistoon talletettuna oleva Miina Sillanpään henkilöarkisto on oma, itsenäinen arkistonsa, eikä osa jonkun muun arkistoa. Arkisto on julkinen ja vapaasti kaikkien käytettävissä. Asiakirjat ja muu aineisto on luetteloitu ja järjestetty kategorioittain: avustuspakettiluettelo, onnittelut, kirjeenvaihtoa, henkilökohtaista, eduskuntatyö ja lehtileikkeet. Aineistoja on yhteensä 25 yksikköä, joista valokuvat on vielä omana kokonaisuutenaan. Valokuvat kuuluvat henkilöarkistoon, mutta ovat arkistoitu erikseen Työväen Arkiston valokuvakokoelmiin. Arkistoaineistoa on runsaammin 1900-luvun puolelta, etenkin 1920–40-luvuilta, mutta joitain asiakirjoja löytyy myös 1800-luvun lopulta, kuten koulu- ja työtodistuksia ja joitain vielä Miina Sillanpään kuoleman jälkeenkin, kuten lehtileikkeitä.

Suomessa akateemista arkistotieteellistä tutkimusta henkilöarkistoista ja yksityisluontoisista asiakirjoista, etenkin naisten tuottamista, on tehty vähän tai ei juuri ollenkaan. Tutkimuksia yksityisaineistojen päätyemisestä arkistoihin ei oikeastaan ole.¹⁷ Mirja Härkösen toimittamassa *Naisia, asiakirjoja, arkistoja. Suomen naishistorian arkistolähteitä* -käsikirjassa on selvitetty naishistorian arkistolähteitä ja kattavasti luetteloitu olemassa olevia naisten yksityisarkistoja ja -aineistoja. Naisten henkilöarkistoja on kuvannut artikkelissaan *Oulun maakunta-arkistoon luovutetut naisten henkilöarkistot vuosina 1932–2012* Oulun maakunta-arkiston johtaja Vuokko Joki. Tietynlaisten arkistojen, etenkin kirjailijoiden arkistojen, päätyemisestä arkistolaitoksiin ja arkistojen käytöstä on kirjoitettu, kuten Elsi Hyttisen ja Katri Kivilaakson *Lukumattomat sivut. Kirjallisuuden arkistot käytössä* -teoksessa. Maarit Leskelä-Kärki on tutkinut *Kirjoittaen maailmassa. Krohnin sisaret ja kirjallinen elämä* -tutkimuksessaan laajan kirjeaineiston pohjalta naisten kirjailijaksi tulemistä ja kirjailijana olemista. Tutkimus on ollut hyvin tarpeellinen tutkiessani henkilöarkiston arkistonmuodostusta ja yksityisten asiakirjojen eettistä käyttöä.

Kansainvälistä arkistotieteellistä tutkimusta yksityisluontoisista arkistoaineistoista on runsaammin, ja se on keskittynyt etenkin yksityisluontoisten aineistojen arvonmäärittämisen pohdintaan, mutta myös näiden aineistojen eettisten puolten huomioimiseen. Kansainvälisen arkistoteoreettisen tutkimuskirjallisuuden soveltaminen suomalaisiin arkistokäytäntöihin on ajoittain hankalaa, sillä ulkomaiset, etenkin amerikkalaiset, arkistot ja

---

¹⁷ Joki 2013, 125.

niiden käytänteet eroavat suomalaisista. Kansainvälinen arkistoteoreettinen tutkimus on kuitenkin hyvin laaja-alaista, ja se antaa tärkeitä ja hedelmällisiä näkökulmia henkilöarkistojen ja yksityisluontoisten aineistojen tutkimiselle Suomessa. Kansainvälisen arkistotieteellisen tutkimuksen lähteinä on tässä tutkimuksessa käytetty etenkin *Archivaria* -aikakauskirjaa, joka on keskittynyt kanadalaiseen ja kansainväliseen arkistolliseen tutkimukseen, mutta myös *American Archivist* -aikakauskirjaa.

Kanadalainen Catherine Hobbs on tutkinut artikkelissaan *The Character of Personal Archives: Reflections on the Value of Records of Individuals* laajasti henkilöarkiston luonnetta ja sitä, kuinka henkilöarkistot eroavat viranomaisarkistoista. Julkisuuden henkilöiden yksityisluontoisten asiakirjojen yksityisyyttä on pohtinut Sara S. Hodson artikkelissaan *In Secret Kept, In Silence Sealed: Privacy in the Papers of Authors and Celebrities*, ja sitä, kuinka yksityisyys turvataan, kun samalla arkistojen tulisi tarjota käyttäjilleen arkistoaineistojen avoimuus ja käytettävyys.

Arja Kuula käsittelee teoksessaan *Tutkimusetiikka* arkistoaineistojen hankintaan, käyttöön ja säilytykseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Amerikkalainen Elena S. Danielson pohtii teoksessaan *The Ethical Archivist* arkistoeettisiä kysymyksiä, ja etenkin hänen pohdintansa arkistoissa ilmenevästä yksityisestä tiedosta on tutkielmani kannalta keskeistä. Yksityisluontoisten asiakirjojen luonnetta ja käyttöä on tutkittu Maryanne Deverin, Sally Newmanin ja Ann Vickeryn *The Intimate archive: Journeys through private papers* –teoksessa, jossa tutkitaan etenkin naisten intiimien arkistoaineistojen käytön eettisiä pulmia.

Miina Sillanpäästä on tehty elämäkerrallista ja henkilöhistoriallista tutkimusta sekä tutkittu hänen yhteiskunnallista ja kirjallista toimintaansa mutta tutkimusta hänen arkistoaineistoistaan ei ole tehty. Ainoa akateeminen tutkimus Miina Sillanpäästä on Irma Sulkusen *Naisen kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen*. Sulkusella on ollut käytössään sama aineisto kuin tässäkin tutkimuksessa, mutta hän on tutkinut aineistoa eri tarkastelukulmasta käsin. Sulkunen tutkii Miina Sillanpään roolia keskiluokkaisen perheen ja sukupuolten välisen työnjaon muodostumisen näkökulmasta, ja siteeraa tutkimuksessaan muun muassa Miina Sillanpään tekemiä päiväkirjamerkintöjä, kirjeenvaihtoa ja muita arkistokokoelman aineistoja, mutta tekee sen valottaakseen Miina Sillanpäästä henkilönä ja omien tutkimuskysymystensä kautta. Sulkusen tarkoituksena on esittää Miina Sillanpään yhteiskunnallinen toimintaelämäkerta, jonka kautta hän hahmottaa myös muutosta, mikä sosiaalisessa sukupuolijärjestelmässä palkkatyön yleistyessä ja

luokkayhteiskunnan vakiintuessa tapahtui. Teos yhdistää metodologista elämäkertatutkimusta, sosiaalivaltion syntyä sekä naistutkimusta.

Miina Sillanpäästä tehty elämäkerralliset tutkimukset toimivat tärkeänä lähteenä, kun tutkin sitä, mitä asiakirjoja hänen toiminnastaan on kertynyt ja kenties jäänyt luovuttamatta arkistolaitokseen tai hävinnyt. Maisteri Oma Mäkikossa teki Miina Sillanpään elämäkerran ”*Yhteiskunnalle omistettu elämä*” Sillanpään vielä eläessä vuonna 1947, ja elämäkertaa tehdessään Mäkikossalla oli käytössään sellaisia Miina Sillanpään henkilökoh-
taisia aineistoja, jotka ovat sittemmin hävinneet. Tämä käy ilmi Mäkikossan monissa suorissa viittauksissa Miina Sillanpään päiväkirjoihin, joita ei myöhemmin ole löydetty¹⁸. Myös Martta Salmela-Järvisen vuonna 1973 ilmestyneessä ”*Miina Sillanpää. Legenda jo eläessään*” lähteenä ovat olleet Miina Sillanpään henkilökohtaiset aineistot.

---

¹⁸ Mäkikossalla on ollut käytettävissään Miina Sillanpään päiväkirjat vuosilta 1898-1944, joita ei ole myöhemmin pystytty jäljittämään. Miina Sillanpään bibliografia 1989, 23.

2. Miina Sillanpää: Työläinen, toimittaja ja poliitikko

2.1. Tiedonhaluinen torpparintytär

”Kerran nimittäin tapahtui minun aikana että koululaiset päättivät tehdä lakon, opettaja kun oli heidän mielestään antanut liijan pitkän historian läksyn, sen aikuisen opetuksen mukaan piti läksy osata ulkoa, ymmärsikö oppilas luetun, sitä ei kysytty, ja niin päätti koululaiset että kun opettaja rupeaa kuulustelemaan läksyä, niin kaikki vastaa ettei he osaa. Mutta minun täytyy sanoa, että ikävä kyllä, tulin lakon rikkuriksi, minulta kai puuttui toverihenki tai ehkä en ymmärtänyt lakon tarkoitusta. Kun osasin koko historian ulkoa, en voinut sanoa, että en osaa. En ymmärtänyt että ulkoa opetteleminen oli muille vaikeata, minulle kun se oli leikintekoa.”¹⁹

Vilhelmiina Riktig eli Miina Sillanpää syntyi 4.6.1866 keskelle nälkävuosia, Jokioisten pitäjässä torpparivanhempiensa Juho Riktigin ja Leena Ruthin seitsemäntenä lapsena. Yhteensä yhdeksänlapsisessa perheessä aiemmat kuusi lasta olivat kaikki poikia ja loput kolme tyttöjä. Miina osoitti jo lapsena kiinnostuneisuutensa lukemiseen ja oppimiseen. Samalla kun veljet olivat opetelleet aakkosia, oppi myös kuusivuotias Miina lukemaanoppimisen alkeet.²⁰ Katkelma Miina Sillanpään kirjoittamasta puhemuistiinpanosta ei varsinaisesti rinnastu opinhaluun, eihän ulkoa opettelu ole ymmärtämistä, kuten Miinakin kirjoittaa, mutta katkelmasta voi kuitenkin aistia Miinan kiinnostuneisuuden lukemiseen ja oppimiseen. Toki taustalta on myös löydettävissä yksinkertaisesti tunnollisuutta ja ahkeruutta, mutta Miinalle tiedonhalu ja lukeneisuus oli keskeinen arvo, jota hän korosti omassa toiminnassaan läpi elämänsä muun muassa asettumalla kuviin symbolisesti kirja kädessään.²¹

Miina kävi parivuotisen kiertokoulun ja Forssan tehtaan tehtaankoulun, jotka jäivät hänen ainoiksi peruskoulutuksikseen. Näin hän kuitenkin oppi lukemaan ja kirjoittamaan, mitä Miina arvostikin koko elämänsä suuresti. Kansakouluasetus oli tullut Miinan syntymävuonna 1866, ja Jokioisiin koulu perustettiin vuonna 1870. Osa Miinan veljistä pääsi kansakouluun sekä pikkusisko, mutta Miinaa kansakouluun ei päästetty. Miina lähetettiin 12-vuotiaana vuonna 1878 Forssan puuvillatehtaaseen, jossa hän sai käydä tehtaankoulua. Tehtaankoulu oli suuri sivistyssaavutus, ja kului monta vuosikymmentä, ennenkuin

¹⁹ Työväen opistossa pidetty esitelmä 1927 tai 1928. Hb:4.MSA.TA.

²⁰ Mälikossa 1947, 25-48.

²¹ Sulkunen 1989, 156; MSA valokuvakokoelma. TA.

köyhimpiin kansankerroksiin kuuluneet lapset saivat niin hyvää kouluopetusta kuin Fors-
san tehtaanlapset. Vapaa-aikoinaan Miina luki kirjoja, kun muut huvittelivat. Tehtaan toi-
mesta järjestettiin myös rippikoulu, johon Miina osallistui, ja jonka hän läpäisi hyvin ar-
vosanoin. Hän oli uskonnollinen rippikouluaikoinaan, mutta *”se oli kai jonkinlaista muo-
tia, eikä tullut sisältäpäin. Koetin kirjoittaa uskonnollisia kirjoitakin”*.²² Eräässä radio-
haastattelussa Miina vastasi haastattelijan kysymykseen, mikä erotti hänet lapsuudessaan
muista lapsista: *”Ehkä se, että minä luin mielelläni, luin kaikkea mitä sain käsiini, vähän
se tietenkin oli, mutta kuitenkin.”*²³

Miina on muistellut äitinsä sanoneen, ettei hän tule lukemisella elämään, kun hänen
olisi tullut auttaa äitiään taloudenhoidossa, oli hän vain lukenut kirjojaan. Puuvillatehtaan
jälkeen 16-vuotias Miina työskenteli Jokioisten naulatehtaassa. Jokioisten kirjastosta,
joka oli perustettu vuonna 1872, Miina lainasi kirjoja ja luki paljon. Mäkikossan mukaan
Miinan isä antoi tilata kotiin sanomalehtiä ja joitakin aikakauslehtiäkin, vaikka raha oli
tiukassa. Isä ja veljet lukivat niitä, ja lukuhalu tarttui Miinaankin. Lukuintoinen ja tiedon-
haluinen Miina sai vapautuksen naulatehtaan nokisesta ja raskaasta työstä, kun hän 18-
vuotiaana vuonna 1884 lähti Suppasten perheeseen palvelukseen. Hän vaihtoi pappilassa
muuttokirjaa hakiessaan sukunimensä Sillanpääksi, että osasi sen itsekin lausua.²⁴ Vaikka
Mäkikossan mukaan Miina ei ollut saanut kotoaan minkäänlaista tukea halulleen lukea
tai päästä eteenpäin²⁵, oli Sillanpäällä myös arvostusta lukemiseen, jos isä oli tilannut leh-
tiä ja sukulaisetkin ovat maininneet lukemisen arvostuksesta suvussa.²⁶

Tilattoman työstä siirtyminen palvelijattareksi oli työläisnaisen kaikkein tyypillisin
elämänmalli tuon ajan Suomessa.²⁷ Miinan 15-vuotinen palvelijatarura alkoi Porvoosta
maisteri Aatto Suppasen perheestä. Tänä aikana Miina pääsi yhä enemmän osaksi kirjal-
lista kulttuuria ja samalla kehittyi monin tavoin. Perheessä harrastettiin kirjallisuutta, ja
Miina sai luvan vapaa-aikoinaan vapaasti lukea, mitä isännän huoneen lasiovisesta kirja-
kaapista löysi. Hän luki, ja jopa riesaksi asti. Maisteri Suppanen oli kuitenkin opinhalui-
seen tyttöön ymmärtäväinen, ja opetti Miinalle oikeinkirjoitusta, joka vähäisen koulutus-
taustan vuoksi oli jäänyt heikoksi. Miina luki siivotessaan maisterin pöydälle jättämiään
töitä, ja Mäkikossan mukaan saikin Suppaselta itselleen viimeisimmät korjausvedokset

---

²² Mäkikossa 1947, 48-60.

²³ Radiohaastattelun käsikirjoitus, noin vuodelta 1949. Hb:5. MSA.TA.

²⁴ Kilpi 1946, 8; Mäkikossa 1947, 60-69, 76.

²⁵ Mäkikossa 1947, 201.

²⁶ Esim. Kirje Miina Sillanpäälle 5.5.1934. F:3. MSA.TA.

²⁷ Sulkunen 1989, 21.

siihen asti ilmestyneistä käännöksistä, jotka muodostivat Miinan ensimmäisen kirjaston. Miinan edellisissä toimissa opittua karkeaa kielenkäyttöä hiottiin, jotta hän osasi käyttäytyä asianmukaisesti talossa käyneelle sivistyneistölle. Suppasilla Miina palveli vuoteen 1887, ja lähti 21-vuotiaana Helsinkiin palvelemaan eri perheissä.²⁸

Lehtori Unoniuksen perheessä Miina palveli pitkän aikaa, yhdeksän vuotta. Unoniuksen kanssa Miina keskusteli yhteiskunnallisista kysymyksistä ja palvelijattarien asemasta, ja perhe olikin sen ajan mittapuulla valistunut ja humaani. Miina kävi töidensä ohella lukemassa Uuden Suomettaren nurkkauksessa ilmestynyttä ”Työmiestä” ja kävi Kansanvalistusseuran järjestämällä kansanopistokursseilla, joissa käydyissä keskusteluissa sanankäyttö harjaantui ja luennoilla tieto karttui. Miina piti ensimmäisen puheensakin näillä kursseilla, ja kehitti puhetaitoaan.²⁹ Miina alkoi pitää myös päiväkirjaa viimeisinä vuosinaan Unoniuksilla. Luultavasti Kansanvalistusseuran toiminnan vaikutuksesta Miina halusi harjoituttaa itseään kynän käytössä.³⁰

Kansanopistokurssien vaikutuksesta Miina pääsi osallistumaan yhteiskunnallisiin keskusteluihin, jotka antoivat ajattelemisen aihetta. Hän tutustui työväenliikkeen toimintaan ja erityisesti työpäivien lyhentämiskysymyksiin. Palvelijattarien työajat ja -olot alkoivat herättää kiinnostusta, vaikka omalla kohdallaan Miinalla ei ollut valittamista palvelusvuosistaan, jotka hän oli viettänyt kulttuuriperheissä. Muiden palvelijattarien olot kuitenkin harmittivat.³¹ Miina jätti piikomisen 33 -vuotiaana vuonna 1899 omistautuakseen poliittisiin ja yhteiskunnallisiin tehtäviin. Hän alkoi taistella palkollisväen oikeuksien ja ihmisarvon puolesta. Palvelijatarliikkeen organisointi oli näistä tehtävistä ensimmäinen. Helsingin Palvelijataryhdistys oli ensimmäinen järjestö, johon Miina Sillanpää liittyi vuonna 1898, ja jonka perustamisessa hän myös oli mukana. Aiemmin melko passiivisena yhteiskunnallisesti ja poliittisesti pysytellyt Miina lähti yhtäkkiä täydellä antaumuksella mukaan toimintaan. Hän oli mukana heti ensimmäisestä kokouksesta lähtien saaden heti myös luottamustehtäviä ja lopulta Miinasta tulikin Helsingin Palvelijataryhdistyksen puheenjohtaja ja liikkeen suunnannäyttäjä. Hän toimi Helsingin Taloustyöntekijäin Yhdistyksen, alunperin Palvelijatyhdistyksen, Palvelijatarkodin ja paikanvälitystoimiston hoitajana vuodet 1900-1915.³²

---

²⁸ Mäkikossa 1947, 78; Kilpi 1946, 8-9; Salmela-Järvinen 1973, 107.

²⁹ Kilpi 1946, 9; Leivo-Larsson 1946,14; Salmela-Järvinen 1973, 111-113.

³⁰ Miina Sillanpään bibliografia 1989, 23.

³¹ Mäkikossa 1947, 102-103.

³² Sulkunen 1989, 10, 16-24. Ks. myös Mäkikossa 1947, 102-103, 127.

Luku- ja kirjoitustaito ovat olleet vuosisatojen ajan sosiaalisen nousun välineitä, mutta ne ovat tarjonneet myös mahdollisuuksia valtaapitävän ideologian ja yhteiskuntajärjestyksen kyseenalaistamiseen.³³ Kirjat ja lukeminen näytti olleen Miinalle lapsuus- ja nuoruusvuosinaan tärkeää, jopa siinä määrin, että tiedonjano meni muiden toimien edelle. Sulkusen mukaan opinhalu oikeuttikin Miinalla joitain tekoja. Kun yleisesti Miina korosti luonteenpiirteinään työteliäisyyttä ja perinpohjaisuutta, ja viittasi tällaisessa yhteydessä oppimattomuuteensa tai opin perustuneen elävään elämään ja itsekasvatukseen, niin toisaalta lapsuus- ja nuoruusvuosien tarinat kertovat kirjoihin uppoutuvasta ja työnsä unohdettavasta työstä, joka sai moitteita annettujen tehtävien laiminlyönnistä. Miina on muistellut unohtaneensa lukuinnossaan pienten sisartensa hoidon ja kodin kunnossapidon äidin ollessa ulkotöissä ja palveluspaikoissaankin hän käytti työaikaa lukemiseen.³⁴ Ennen astumistaan julkisuuteen ja kaikkien tietoisuuteen, tiedonjanoineen Miina oli ottanut jo ensimmäiset askeleensa kirjallisen kulttuurin piiriin, aluksi etenkin kirjoja lukemalla ja hiljalleen myös yhä enemmän kirjoittamalla. Työläistaustaisista intellektuelleista tuskin kukaan aktivoitui kirjoittamaan ilman aikaisempaa lukemisharrastusta.³⁵ On vaikea sanoa, kuinka paljon kierto- ja tehtaankoulu antoi eväitä kirjoittamiseen, mutta ainakin Suppasilalla palvellessaan Miina sai opetusta oikeinkirjoituksessa, ja kirjoitustaito kehittyi luultavasti kansanopistokursseilla ja itse harjaannuttamalla päiväkirjaan kirjoitettaessa.

2.2. Työteliäs yhteiskunnan vaikuttaja

”--- kyllä rauha ja koti ja kodinrauha pitää ihmisellä olla, mutta en tiedä onko meillä oikeutta kokonaan --- henkilökohtaiseen elämään niinkauan kuin yhteiskunnassa on vielä niin paljon epäkohtia kuin niitä on.”³⁶

Palvelijatarliikkeen kautta ja astuessaan Palvelijataryhdistyksen johtoon, Miina Sillanpää joutui mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, joka nosti hänet nopeasti kuuluisuuteen. Vaikka liikkeen ajama ohjelma, esimerkiksi kymmenen tunnin työaikalakia tavoitellessaan, oli nykykatsannossa melko vaatimaton, niin tuon ajan ihmisten, etenkin emäntien, ajatusmaailmaa palvelijattarien irtautuminen itsenäiseen järjestötoimintaan järkytti voimakkaasti. Yhdistyksen puheenjohtajana ja aktiivisesti piikojen asemasta käytyyn keskusteluun osallistuneena Miina joutui vastaamaan vastapuolen hyökkäyksiin, ja vähäisen

---

³³ Salmi-Niklander, Suodenjoki, Uusitalo 2010, 7.

³⁴ Sulkunen 1989, 155-156.

³⁵ Salmi-Niklander, Suodenjoki, Uusitalo 2010, 12.

³⁶ Radiohaastattelun käsikirjoitus, noin vuodelta 1949. Hb:5. MSA.TA.

koulutuksen vuoksi hän joutui opiskelemaan oikeinkirjoitusta ja sanankäyttöä kirjoittaessaan vastauskirjoituksia solvauksiin, joita eri lehdissä julkaistiin Miinaa ja yhdistystä vastaan. Palvelijatyhdistys jäsenyi ohjelmallisesti ja selkiytyi identiteetillisesti, ja liittyi vuonna 1903 Työläisnaisten liittoon, paikallisjärjestöön vuonna 1904 ja lopulta 1905 Suomen sosiaalidemokraattiseen puolueeseen. Miinakin liittyi henkilöjäsenenä vuonna 1904 Työläisnaisliittoon ja hieman myöhemmin sosiaalidemokraattiseen puolueeseen. Palvelijatyhdistyksellä oli vahva asema vuonna 1900 järjestäytyneessä sosiaalidemokraattisessa työläisnaisliikkeessä, jonka näkyvänä ja keskeisenä hahmona, symbolina, Miina Sillanpää tunnettiin jo elinaikanaan.³⁷

Työläisnaisille lehtikirjoittaminen oli merkittävä julkisen toiminnan muoto.³⁸ Miina toimitti vuosina 1905-1906 Palvelijatarlehteä, joka toimi alkuvaiheessa koko sosiaalidemokraattisen naisliiton äänenkannattajana. Tähän mennessä hänelle oli kertynyt jo paljon kokemusta kirjoittajana. Ensimmäinen Miinan kirjoittama artikkeli julkaistiin vuonna 1898 Palvelijatarlehden näytekappaleessa. Lehden nimi muuttui vuonna 1907 Työläisnaisliiton julkaisemana Työläisnaiseksi, jonka päätoimittajana hän oli vuoteen 1916 asti, kunnes lehti lakkautettiin poliittisten syiden takia. Lehti ilmestyi uudelleen vuonna 1922 Toveritar-nimisenä ja Miina toimi tämänkin päätoimittajana aina vuoteen 1944 saakka. Artikkeleiden kirjoittamisen ohella Miina vastasi alkuun lehden tilauksista ja taloudesta, jonka hoitamiseen auttoi varmasti käyty kurssi yksinkertaisessa kirjanpidossa³⁹. Toimivastuu säilyi Miinalla osin naimattomuuden takia, koska silloisten säännösten mukaan hänellä oli tällöin oikeus toimia lehden vastaavana. Itsenäisenä naisena hän hallitsi omaa omaisuuttaan, eikä hänen tarvinnut pyytää tehtävään aviomiehensä suostumusta, kuten aviovaimojen tuli. Hän myös tunsu perinpohjaisesti ne asiat, joita lukijakunnalle tuli selvittää. Vähäisen koulutus pohjan ja itseopiskelun varassa Miina ei tosin ollut pystynyt hankkimaan itselleen hiottua ja virheetöntä kielenkäyttöä, mutta ei ollut tuohon aikaan ainoa toimittaja, jolla ei ollut riittävää koulutus pohjaa. Muotoseikoista kuitenkin selviydettiin, jos oppikoulun käynyt tai ylioppilaaksi lukenut saatiin korjailemaan kirjoitusvirheitä ja laittamaan pisteet ja pilkut paikoilleen.⁴⁰

Miina Sillanpäällä oli paljon samankaltaisia elämänvaiheita kuin samana vuonna syntyneellä Matti Paasivuorella, joka oli ensimmäinen työläistaustainen ammattipoliitikko ja

---

³⁷ Sulkunen 1989, 17-20; Miina Sillanpään bibliografia 1989, 16.

³⁸ Salmi-Niklander, Suodenjoki, Uusitalo 2010, 14.

³⁹ Kurssitodistukseen on kirjoitettu Miinan osoittaneen ”kiitettävää (10) käytöstä, ahkeruutta ja opinhalua sekä sangen tyydyttävää (8) edistystä”. Helsinki 3.7.1899. Ha:1. MSA.TA.

⁴⁰ Sulkunen 1989, 20; Salmela-Järvinen 1973, 48-49; Miina Sillanpään bibliografia 1989, 15-16,20.

nousi köyhistä oloista ilman minkäänlaista koulutusta Suomen työväenliikkeen johtoon ja poliittiseen eliittiin, kansanedustajaksi ja ministeriksi. Hän oli Suomen historiassa ainoa ministeri, joka ei ollut käynyt päiväkkään edes kierto- tai kansakoulua, joten onkin ihmeellistä, kuinka hän onnistui paikkaamaan tiedon puutensa. Paasivuori opetteli itse kirjoittamaan, ja alkuperäinen kirjoitustyyli osoittaa puhekielisen ja kieliopillisesti heikon kieliasun. Paasivuori joutui opettelemaan oikeinkirjoitusta ja kirjanpitoa kirvesmiesten ammattiosaston johtokunnan jäseneksi ja sihteeriksi valittuaan, ja opinhaluisena kuten Miina selvisi töistään näkemällä kovasti vaivaa ja muiden avustuksella. Paasivuori kirjoitti Työmies-lehteen, ja myös hänellä oli ongelmia kielenhuollon kanssa. Kirjoittamisesta tuli Paasivuorelle 1900-luvun alussa yksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen väline, mutta kirjoittajaksi kehittyminen vaati ankaria ponnistuksia kouluja käymättömältä mieheltä. Paasivuori hoiti yhdessä Miina Sillanpään kanssa puolueen taloutta ja Kotkan puoluekokouksessa vuonna 1909 esimerkiksi tehtiin päätös Työväen Arkiston perustamisesta.⁴¹

Miina Sillanpäästä tuli poliittisen toiminnan ohella toimittaja, lehtinainen, kirjoittavana vaikuttaja ja valistaja, mikä on suuri saavutus henkilöltä, jolla ei ollut minkäänlaista muodollista koulutusta tähän tehtävään. Hän toimi yhteensä noin 35 vuotta eri lehtien pää- ja vastaavana toimittajana ja kirjoitti elämänsä aikana paljon. Kirjoituksissaan Miina toi esille yhteiskunnallisia epäkohtia ja arvosteli vallitsevia oloja. Kirjoitusten aiheista tärkeimpiä ja pitkäaikaisempia oli etenkin palvelijattarien ja myöhemmin kotiapulaisten asema ja olosuhteet, mutta myös perheen sekä äitien ja lasten asema yhteiskunnassa.⁴²

Palvelijattarien organisoinnista Miina siirtyi työläisnaisliikkeeseen ja sosiaalidemokraattiseen puolueeseen. Erityisesti Miina Sillanpää tunnetaan yhtenä niistä 19 naisesta, jotka valittiin vuonna 1907 ensimmäistä kertaa kansanedustajiksi uuteen, yksikamariseen eduskuntaan. Suurena hämmennyksenä aiheena olivat tuolloin sosialistinaiset, jotka pääsivät päättämään yhteisistä asioista yhdessä arvokkaiden ja oppineiden valtiopäivämiesten rinnalla. Sosiaalidemokraattisesta naisryhmästä ainoa ”sivistynyt” oli kansakouluopettaja Hilja Pärssinen, kun muiden oppi tuli vain joistakin käydyistä kansakoulu-
luokista tai pelkästä kierto- tai rippikoulusta. Kansanedustajana Miina toimi yhteensä 38 vuotta. Vuonna 1926 hänet valittiin ministeriksi ensimmäisenä suomalaisena naisena.

---

⁴¹ Hentilä 2013, 9-11, 50, 73, 76, 144, 382.

⁴² Miina Sillanpään bibliografia 1989, 13-24.

Hänet määrättiin Väinö Tannerin sosiaalidemokraattiseen vähemmistöhallitukseen toiseksi sosiaaliministeriksi.⁴³

Leipätyönsä Miina teki osuuskauppaliike Elannossa ruoka- ja kahvilain tarkastajana vuosina 1916-1932. Lisäksi hän toimi kunnallispoliitikkona Helsingin kaupunginvaltuutuksessa, osallistui aktiivisesti raittius- ja kulttuuritoimintaan sekä viimeisenä tehtävänään toimi Ensi Koti -hankkeen organisoijana ja toteuttajana sekä puheenjohtajana vuodet 1936-1952. Heikossa asemassa olevien ryhmien, kuten palvelijattarien, naisten, vanhus-ten ja yksinhuoltajaäitien aseman parantaminen oli Miinan sydäntä lähellä. Hän toimi myös presidentin valitsijamiehenä vuonna 1925 ja 1931. Talousneuvoksen arvo hänelle myönnettiin vuonna 1939 ja hän sai Suomen kulttuurirahaston suurpalkinnon vuonna 1951.⁴⁴ Miina toimi työläisnaisliiton puheenjohtajana ja sihteerinä. Hän oli sosiaalidemokraattisen työläisnaisliikkeen henkilöistä näkyvin ja Suomessa liikkeen varhainen historia ja menestys henkilöityi pitkälti Miina Sillanpäähän. Hän oli ”kullattu keulakuva” puolueelle, hän antoi tarinallaan vaikuttavan esimerkin työläisnaisille ja osoitti, kuinka köyhistä oloista ponnistavien naisten on mahdollista kehittyä poliittisiksi vaikuttajiksi ja toimijoiksi.⁴⁵

Miina Sillanpää omisti elämänsä yhteiskunnalle ja arvosti tiedonhalua, oppineisuutta ja työntekoa. Sulkusen mukaan hän korosti itse opinhalun ja lukeneisuuden erottaneen hänet muista tehdastyöläisistä, palvelijoista ja suvusta, ja ilmaisseensa tämän mielihyvää tuntien. Miina Sillanpään kirjaoppineisuuden ihailu ilmentyy selkeästi esimerkiksi Riktingin perhekuvassa 1900-luvun alkuvuosina, jolloin hänen sosiaalinen nousukierteensä oli hyvässä alussa. Miina Sillanpää on asettunut kuvaan kirja kädessä, eikä kirjalla näytä olevan muuta tarkoitusta kuin erilaisuuden korostaminen. Hän ei ollut enää sisarustensa tavoin kättensä töillä elävä työläinen, vaan toimihenkilö, ”henkisen työn tekijä”. Kirjan tehtävä kuvassa saattaakin olla myös käsien esittely. Sekä kirja että kädet symboloivat irtaantumista ruumiillisen työn tekijöistä ja siirtymistä sosiaalisessa hierarkiassa tasolle, joka hänen arvomaailmassa oli tavallista työläistasoa korkeammalla.⁴⁶ Työläistaustaisen Miina Sillanpään voi katsoa kuuluneen työläisälymystöön, joka siirtyi elättämään itseään kirjoittamalla tai osallistumalla yhteiskunnalliseen keskusteluun. Yhdistävänä tekijänä työläisälymystöllä oli monipuolinen kirjallinen aktiivisuus sekä näkyvä toiminta kulttuu-

---

⁴³ Sulkunen 1989, 10, 13-14.

⁴⁴ Sulkunen 1989, 10. Ks. myös Mälikossa 1947 ja Salmela-Järvinen 1973.

⁴⁵ Sulkunen 1989, 9; Hentilä 2005, 209.

⁴⁶ Sulkunen 1989, 156.

rielämässä ja politiikassa. Luku- ja kirjoitustaito sekä opinkäynti tarjosi portin sosiaali-
seen nousuun, minkä seurauksena he erkanivat työläistäustastaan ja lähentyivät sivisty-
neistö- ja kulttuuripiirejä.⁴⁷

Sulkusen mukaan Miina Sillanpäällä oli vahvasti yhteiskunnalliseen toimintaan ank-
kuroitunut elämännäkemyks:

”Vain työ oli hänelle elämä. Vain sen määrällä ja laadulla oli merkitystä, kun ihmisen arvoa mitattiin. Yhteiskunnallisella työllä Miina Sillanpää katsoi lunastaneensa oman paikkansa työväenliikkeen ja koko kansakunnan riveissä ja vain työllä hän katsoi tämän paikkansa pitävän. Ellei hän ollut korvaamaton työssä, ei hän ollut korvaamaton myöskään ihmisenä. Ellei hän jaksanut tehdä työtä, ei hän jaksanut myöskään elää. Näin hän piiskasi itsensä väsyneenäkin liikkeelle, ponnistuksiin, testaamaan omia voimia ja omaa vaikutusta yhä uudelleen ja uudelleen, viimeiseen kestäkykyyn saakka.”⁴⁸

---

⁴⁷ Salmi-Niklander, Suodenjoki, Uusitalo 2010, 9-10,13.

⁴⁸ Sulkunen 1989, 162.

3. Henkilöarkiston muodostuminen

3.1. Työn leima on tässä huoneessa

”Liekö sattumanvaraista tai naiivia itsetehostusta vaiko todellista kaukonäköisyyttä se, että Miina jo toimintansa alkuajoista kerää talteen kaiken käsiinsä saamansa painetun sanan hänestä itsestään ja työstään. --- Miinan työstään ja itsestään sanoma- ja aikauslehdistä leikkaamat kirjoitelmat muodostavat kokonaisia kirjoja. --- onnistunut saamaan paljon ulkomaista aineistoa itsestään. Hän on vuosien varrella tallettanut kaikki saapuneet kirjeet ja onnentoivotukset, sähkösanomat ja usein pelkät kukkalähetyksiin liittyvät pienet nimikortitkin. Hänellä on myös tapana säilyttää, eri kansioiden välissä, jokainen eri aloja koskeva käsikirjoituksensa tai suunnitelmansa puheeksi, alustukseksi, esitelmäksi. Verrattain täydellinen on hänen valokuvakokoelmansa sekä harrastusaloista että hänestä itsestään.”⁴⁹

Näin Oma Mäkikossa kuvaa, millainen Miina Sillanpää oli arkistonmuodostajana - järjestelmällinen ja tarkka. Arkistonmuodostuksen järjestelmällisyydestä päätellen voisi myös sanoa, että Miina Sillanpää oli tietoinen työnsä merkittävydestä ja itsestään tai sitten hän vain halusi pitää kaiken hallittavassa järjestyksessä ja muistona. Asiakirjoja karttui myös oman käden kautta lukuisten työ- ja luottamustehtävien johdosta. Miina Sillanpäällä oli työteliäs ote:

”Kun toiset ovat viettäneet jouluiltaa kodeissaan, on Miina --- asettunut kirjoituspöytänsä ääreen ja työskennellyt myöhään yöhön. Kun toiset ovat vielä kääntäneet kylkeään pyhäaamuisin, on Miina jo kirjoittanut useita kirjeitä tai valmistellut luonnosta seuraavaan alustukseen, artikkeliin tai esitelmään.”

Töiden parissa viihtyvään luonteeseen viittaa tämän kappaleen otsikkokin, joka on lainaus radiohaastattelusta vuodelta 1949. Haastattelija on saapunut Miina Sillanpään kotiin, ja toteaa työn leiman olevan huoneessa, jossa puhelin on sijoitettu yöpöydälle, joka on lähellä kirjoituspöytää kuin myös vuoteena toimiva leposohvakin.⁵⁰

---

⁴⁹ Mäkikossa 1947, 111.

⁵⁰ Mäkikossa 1947, 111-112; Radiohaastattelun käsikirjoitus, noin vuodelta 1949. Hb:5.MSA.TA.

Miina Sillanpään työtoveri Olga Tainio kertoi hänen elämänohjeen olleen ”ei ole aikaa tuhjata turhaan, joka hetki on työhön käytettävä”. Tainio kirjoittaa, että Miina Sillanpäältä ei työ lopu koskaan, ja aina kun hänen luokseen menee, on hän työn teossa:

*”Laaja kirjeenvaihto on hoidettava, artikkeleita kirjoitettava, Ensi Kodin asioita järjestettävä jne. Valtavat pinot vuosien varrella koottuja kirjeitä todistavat kirjeenvaihdon laajuutta, ei vain kotimaahan, vaan myöskin ulkomaille, Ruotsiin ja varsinkin Amerikkaan. Mitä ihmeellisimmissä yksityisasi-
asioissa ihmiset kääntyvät hänen puoleensa neuvoa ja apua pyytäen, ja periaatteelleen uskollisena hän vastaa kaikille, oli vastaus sitten kielteinen tai myönteinen.”⁵¹*

Tainion mukaan kaikkien töiden ja harrastusten lomassa Miina Sillanpäälle ei jäänyt aikaa yksityiselämälle, koska puhuja- ja luentomatkat, vaalipuhetilaisuudet ja monitahoinen auttamistyö veivät paljon aikaa. Eduskuntatyö ja monien aloitteiden laatiminen vaativat paljon työskentelyä kotonakin. Lepoon ei usein jäänyt aikaa. Yksityiselämässään Miina Sillanpää oli Tainion mukaan rauhallinen, hillitty ja vaatimaton, ystävällinen, asiallinen ja huumorintajuinen. Hänen kotiaan Tainio luonnehtii kodikkaaksi ja vaatimattomaksi, mutta ankaran asialliseksi: *”Suuri kirjoituspöytä, joka valtaa huomattavan osan huoneesta, tiedoittaa tulijalle talon valtiattaren harrastuksista ja huomattava kirjasto, mistä lähteistä tiedot ovat hankitut.”⁵²*

Kirjoitustaito on oleellinen ja keskeinen tekijä arkistonmuodostuksessa, sillä muutoin asiakirjoja ja muuta aineistoa ei synny. Martta Salmela-Järvisen mukaan kirjoitustyö oli aina ollut Miina Sillanpään heikko kohta. Yksi Miina Sillanpään ”uskollisimmista ja pyyteettömmimmistä” ystävistä, Lyyli Takki, korjasi hänen kirjoituksensa ja muut esitykset kielellisesti oikeaan muotoon.⁵³

”Olen yrittänyt saada kirjojasta lehtiin Ensi Kotien puolesta. ---- Pyysin Lyyli Takkia, kuten niin monasti ennenkin itseäni auttamaan, jotta se saisi silotellun ulkomuodon, ja hän lupasikin. En tiedä teenkö oikein häntä kohtaan, kun vaadin hänen uhraamaan niin paljon aikaa, mutta en voi mitään,

---

⁵¹ Tainio 1946, 65-66.

⁵² Tainio 1946, 66-68.

⁵³ Salmela-Järvinen 1973, 155, 186.

sillä en tunne ketään, joka siinä määrin kun hän on aina valmis minun tyylikankeat sepustukseni silottelemaan."⁵⁴

Miina Sillanpää tunsi kirjoitustaitonsa olevan heikko, *"en ole kynämies että kykenisin löytämään muotoja joita tarvitseisin"*⁵⁵. Hän kannusti muita opiskelemaan kieltä ja kieliooppia: *"Minä olen saanut koko elämäni kärsiä siitä että en saanut enkä nuorena ymmärtänyt ruveta opiskelemaan kieliooppia."*⁵⁶ Vaikka kirjoitustaito ei ollut Miina Sillanpään vahvimpia puolia, ei se kuitenkaan estänyt häntä kirjoittamasta ja tuottamasta asiakirjallista aineistoa. Kirjoitustaidon tai kielioopin puutteellisuus pikemminkin vain hidasti tai harmitti häntä itseään.

Itse kirjoitustaidon ohella kirjoittamisen aineelliset ehdot ovat elintärkeitä, jotta arkisto voi ylipäättään muodostua. Naisille oma tila ja oma raha ei ole ollut itsestäänselvyys. Kirjoittamistyö vaatii työrauhan usein erillisessä tilassa, ja tämä on ollut naisille vaikeampaa perhevelvollisuuksien ja sovinnaisuussääntöjen takia kuin miehille, joille oman tilan, niin konkreettisesti oman huoneen kuin myös symbolisen oman tilan, ottaminen on ollut helpompaa. Oman tilan lisäksi kirjoittaminen edellyttää työpöytää, kynää tai kirjoituskonetta.⁵⁷ Miina Sillanpäällä nämä käytännön ehdot kirjoittamiselle ja tätä kautta arkiston muodostumiselle täyttyivät, hänellä oli mahdollisuus sekä omaan tilaan että välineiden hankkimiseen. Tosin nämä ehdot täyttyivät vasta, kun hän lopetti piikomisen ja kun hänellä oli mahdollisuus omaan kotiin ja rauhaan:

*"Olen ajatellut yrittää ensi keväänä päästä asumaan omaan osakkeeseeni Tiedäthän että omistan huoneen ja keittiön. Olen ruvennut väsymään, haluaisin päästä rauhalliseen asuntoon missä saisi rauhassa levätä työn päätyttyä."*⁵⁸

Vaikka naimattomana hänellä ei ollut perhettä hoidettavanaan, oli työrauha siltikin joskus vaikeaa tavoittaa: *"Omituisen rauhallinen ja raskas päivä. Ehkäpä se tuntuu vain minusta kun olen istunut ja kirjoitellut kun kukaan ei ole häirinnyt."*⁵⁹ Hän mainitseekin usein, että on kirjoittanut esimerkiksi alustuksia, kirjeitä ja lehtikirjoituksia, kun on ollut kotona, on ollut rauhallista ja yksin: *"Olen kokopäivän ollut rauhassa, kirjoitellu kirjeitä Amerikkaan"* ja *"On sunnuntai on ollut ihmeen rauhallista. Olen valmistanut kirjoitukset lehtiä*

---

⁵⁴ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 6.7.1948. MSS.

⁵⁵ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 28.3.1950. MSS.

⁵⁶ Miina Sillanpään kirjoittama kirje- tai esitelmäluonnos. Päiväämätön. F:4. MSA.TA.

⁵⁷ Leskelä-Kärki 2006, 446.

⁵⁸ Miina Sillanpään kirjoittama kirje 19.12.1917. F:2. MSA.TA.

⁵⁹ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 13.2.1944. MSS.

varten”.⁶⁰ Koti työtilana on sukupuolittunut käsite, joka on merkinnyt eri asioita kirjoittavalle miehelle ja naiselle. Kirjoittavan ja luomisrauhaa vaativan naisen on täytynyt vapautua kodissa työskentelystä, kun miehelle se on ollut itsestäänselvyys.⁶¹ Miina Sillanpään ei tarvinnut huolehtia kotitöistä tai ruuanlaitosta, sillä hänen ”asuintoverinsa” ja sukulaistytöt hoitivat ne.⁶²

Miina Sillanpään arkistonmuodostusta kuvaa hyvin työnteko suuren kirjoituspöydän äärellä kirjoittamassa, tämä on ikuistettu lukuisiin kirjoituksiin hänestä kuin myöskin hänestä otettuihin kuviin. Puheita, esitelmiä ja kirjoituksia tuli valmistella, mistä kertyi erilaisia luonnoksia ja muistiinpanoja. Toiminta eduskunnassa ja yhteiskunnan hyväksi tuotti myös muita kuin itse kirjoitettuja ja teetettyjä asiakirjoja, kuten saatuja kunnia- ja valtakirjoja.⁶³ Vanhuuden päivillään hän omien sanojensa mukaan omistautui suureksi osaksi kirjoitustyöhön.⁶⁴ Hän kirjoitti paljon ja usein, sekä kirjoituskoneella että käsin. Kirjeitä Miina Sillanpää kirjoitti osin käsin ja koneella, ja läheisen ystävättären kirjeestä päätellen kirjoitettavaa oli paljon:

*”Muuten minusta on kovin hauskaa saada sinun pienemmät ja isommat edesottamisesi kuulla, mutta samalla säälin sinun sormiasi kun ajattelen niitä kirjoitus koneen näppäimillä, kun sinulla on kuitenkin niin paljon muita tärkeitä kirjoitettavia.”*⁶⁵

Vahakantiset päiväkirjansa kuin muutkin päiväkirjamuistiinpanot hän kirjoitti käsin⁶⁶, ja päiväkirjoihin on ikuistunut kirjoittamisen tärkeys, koska jos hän ei ole päässyt kirjoittamaan tai tekemään töitä, hän mainitsee siitä erikseen: *”On kulunut viikkoja enkä ole ehtinyt riviäkään kirjoittaa. Ihmeellistä miten paljon työtä on, enkä ole ehtinyt yhtään riviäkään kirjoittaa.”*⁶⁷ Päiväkirjoissa toistuvatkin usein maininnat ”en ole ehtinyt kirjoittaa”, ja jos on saanut kirjoitettua ja työskenneltä, on päiväkirjaan kirjoitettu hänen olleen koko päivän kotona ja kirjoittamassa: *”Olen koko päivän kirjoitellut, vastannut ensin eräisiin Amerikan kirjeisiin, sitten alan kirjoittaa selostusta Raivaajaan”* tai *”Olen lähettänyt Raivaajaan kirjoituksen --- Nyt pitäisi kirjoittaa työväen lehtiin täällä kotona”*.⁶⁸ Jos

---

⁶⁰ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 29.5.1949 ja 22.4.1951. MSS.

⁶¹ Leskelä-Kärki 2006, 449.

⁶² Radiohaastattelun käsikirjoitus, noin vuodelta 1949. Hb:5. MSA.TA.

⁶³ Eduskuntatyö, Hb:1-5. Kunniakirjoja vuosilta 1931-1950, valtakirjoja vuosilta 1907-1943. Asia- ja tehtäväpapereita, puhe- ja lehtikirjoitusluonnostelmia, esitelmiä, muistiinpanoja, haastatteluja. MSA.TA.

⁶⁴ Radiohaastattelun käsikirjoitus, noin vuodelta 1949. Hb:5. MSA.TA.

⁶⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 25.7.1937. F:3. MSA. TA.

⁶⁶ Miina Sillanpään bibliografia 1989, 22-23.

⁶⁷ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 17.1.1948. MSS.

⁶⁸ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 25.3.1948 ja 2.4.1948. MSS.

muuten kirjoittaminen oli tärkeää, niin itse päiväkirjaan kirjoittaminen vaihteli, eikä päiväkirjan merkitys ollut Miina Sillanpäälle omien tuntojensa purkamisessa: *”Sekä hänen laaja kirjeenvaihtonsa että hänen päiväkirjansa palvelivat yhtä ja samaa päämäärää - hänen työtään, sitä mikä hänen elämässään oli merkityksellisintä ja tärkeintä.”*⁶⁹

Yksilöt, jotka ovat aktiivisia julkisessa elämässä luovat, tietoisesti tai tiedostamatta, henkilöarkiston, joka dokumentoi heidän julkisen elämänsä eri puolia yhdessä henkilökohtaisten puolten kanssa. Julkisen, virallisen ja henkilökohtaisen tarkkaa rajaa voi olla vaikeaa erottaa jossain tapauksissa.⁷⁰ Henkilöarkistoissa onkin henkilökohtaisen ja yksityisen arvon lisäksi läsnä virallisempi arvo, mutta se on vain yksi arvoista, ja löytyy, kun yksilö on vuorovaikutuksessa organisaatioon tai viranomaiseen työ- ja hallinnollisissa asioissa. Tämä heijastaa yksilön julkista persoonaa ja virallista vuorovaikutusta.⁷¹ Miina Sillanpäälle kertyi paljon työperäisiä, virallisempia papereita, kuten puhemuistiinpanoja ja lehtikirjoituksia. Osa työpapereista liittyi myös hänen asemaansa kansanedustajana ja ministerinä:

*”Työpöytänsä ääressä virkahuoneessaan istui apulaisministeri Miina Sillanpää, Suomen ensimmäinen naisministeri, Suomen köyhäinhuolto- ja lastensuojelutoiminnan korkein päällikkö. Edessään hänellä oli asiakirjoja loppumattomiin - mietintöjä, ehdotuksia huolto-olojen parantamiseksi maassamme, anomuksia y.m.”*⁷²

Työtehtävien kautta kertyviä papereita voi jäädä henkilölle itselleen ja ne tulevat osaksi henkilöarkistoa. Miina Sillanpäälle jäi kansanedustajan tehtäviin liittyviä papereita, jotka ovat osa hänen henkilöarkistoaan.⁷³ Kirjeenvaihdon perusteella harkittiin myös Ensi Kodin asioihin liittyvien asiakirjojen kokoamista ja säilyttämistä Miina Sillanpään luona:

”Voisimmeko ajatella kansiota ja eräänlaista arkistoa tulevista ja menevistä äitien kirjeistä ja niistä johtuvista toimenpiteistä. Annan siihen samaan kansioon myöskin tekemäni muistiinpanot ja äitien omat kertomukset

---

⁶⁹ Miina Sillanpään bibliografia 1989, 23.

⁷⁰ Williams 2008, 55.

⁷¹ Hobbs 2001, 128.

⁷² ”Ministeri Miina Sillanpää” Huoltajan haastattelu. Lehtileike Huoltaja nro 12 06/1927. U:1.MSA.TA.

⁷³ Eri kansioden välissä on mm. Kotiapulaiskysymykseen ja Kotiapulaiskomiteaan, Suomen lasten avustustoimikuntaan ja kunnissa tehtyihin tarkastuksiin, Aborttikysymykseen ja muihin silloisiin ajankohtaisiin asioihin liittyviä asiakirjoja. Hb:3. MSA.TA.

itsestään. Arkisto tietysti saisi olla Miina-Tädin luona, koska se olisi eräänlainen tietolähdekin joskus.”⁷⁴

Saapuneiden kirjeiden joukossa on Ensi Kodin henkilökuntaan ja Ensi Kodin sisäiseltä ja ulkoiselta kirjeenvaihdolta vaikuttavia kirjeitä ja muita papereita sekä äitien kirjeitä, mutta erillistä Ensi Kodin arkistoa tai kansiota ei Miina Sillanpään henkilöarkistossa ole. Joitakin Ensi Kodin toiminnasta kertyneitä papereita kuitenkin päätyi henkilöarkistoon, eikä ole selvää, olivatko osa Ensi Kodin asiakirjoista ja Miina Sillanpään omista asiakirjoista sekaisin.

Arkisto karttui oman toiminnan kautta, keräämällä ja saamalla kirjallista aineistoa. Aktiivisesti yhteiskunnallisissa tehtävissä mukana olleella ja toimineella Miina Sillanpäällä oli laajat verkostot ja hänet tunnettiin koko Suomessa, jolloin asiakirjallista aineistoaakin karttui paljon. ”Lehtileikkeitä” kertyi niin itse keräämällä kuin muilta saatuna, ja näistä muodostui monia, oman teemansa mukaisia kirjoja.⁷⁵ Kirjeenvaihtoa lukiessa käy ilmi, että leikkeitä läheteltiin puolin ja toisin, ja Miina Sillanpään Amerikassa asuva ystävätär kirjoitti jo 1930-luvulla, että ”*kyllä kai Sinulla olis suuri kokoelma niitä jos olis tullut kaikki säilytettyä*”.⁷⁶ Maarit Leskelä-Kärjen mukaan myös kirjoittavat Krohnin sisaret kokosivat elämänsä aikana lehtileikekokoelmia, joihin pyrittiin saamaan talteen eri lehdistä omaa tuotantoa koskevat kritiikit ja lehtijutut. Leikkeet liimattiin joko huolellisesti vihkoihin tai kerättiin irrallisina laatikoihin. Sisaretkin lähettivät leikkeitä toisilleen, joten kokoelmien kokoaminen oli myös kollektiivista toimintaa, autettiin toinen toistaan.⁷⁷ Miina Sillanpää sai myös lukuisia onnitteluja, adresseja ja sähkösanomia syntymä- ja muina merkkipäivinä.⁷⁸ Vieraskirjaan tallentuivat vierailijoiden nimet ja värssyt, merkinnän arvoiset tilaisuudet. Laajaa kirjeenvaihtoa oli niin suvun kesken kuin myös ystävien ja muiden tuttujen ja tuntemattomien:

”Talletettuna on saapuneita kirjeitä puolisenkymmentä mappia, ja melkein jokaiseen on merkitty vastauksen päivämäärä. Hänellä oli paljon omaisia

---

⁷⁴ Päiväämätön, mahdollisesti 1940-luvun lopulta. F:5. MSA.TA.

⁷⁵ Lehtileikekirjat ja lehtileikkeet, U:1-4. Lehtileikkeitä on koottu teemojen mukaisiin kokonaisuuksiin: Miina Sillanpäästä itsestään kertoviin uutisiin, artikkeleihin ja haastatteluihin, merkkipäiviin ja hänen kirjoittamiin lehtikirjoituksiin liittyviin sekä julkaistuihin uutisiin ja artikkeleihin, jossa Miina Sillanpää on jotenkin ollut osallisena. Lisäksi Ensi Kodista ja sen toiminnasta julkaistut lehtijutut on koottu kirjoiksi. Irrallisia lehtileikkeitä on kerätty myös ed.mainituista, kuten myös naisista, lapsista ja kotiapulaisista sekä eduskuntatehtäviin, politiikkaan ja yhteiskunnallisiin asioihin liittyvistä. MSA.TA.

⁷⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 14.2.1934. F:1. MSA.TA.

⁷⁷ Leskelä-Kärki 2006, 60.

⁷⁸ Onnittelut, E:1-6. Vuodesta 1916, 50-vuotissyntymäpäivästä, alkaen on nähtävästi säilytetty kaikki onnittelut, sähkökortit, runot, terveiset ja adressit. Myös joulukortit, kutsut ja tervehdykset on kaikki säilytetty, säilytysinnokkuudesta kertoo lisäksi pienten ”kukkakorttienkin” säilyttäminen. MSA.TA.

ja ystäviä myös Ruotsissa ja Atlantin tuolla puolen, ja näistäkin kirjeistä on karttunut aika vahva kansio. Vahinko, että Miinan omat kirjeet ovat suurimmaksi osaksi kadonneet; niistä saattaisi saada selville paljonkin hänen omasta sisäisestä ihmisestään, jota hän ei kovin herkästi kenellekään paljastanut.”⁷⁹

Arkistoa kartuttivat myös valokuvat, joita Miina Sillanpää sai läheisiltään tai muilta ihmisiltä sekä eri tahoilta. Usein kuvia läheteltiin kirjeiden mukana. Miina Sillanpää talletti kuvia myös valokuva-albumiin. Hän lähetti Amerikkaan sukulaisille ja ystäville omia kuten myös muita tärkeiksi katsomiaan valokuvia ja vastavuoroisesti hänelle lähetettiin Amerikasta ystävien, tuttujen ja sukulaisten kuvia. Amerikassa asuvia läheisiä Miina Sillanpää ei nähnyt usein, joten kuvat olivat varmasti tärkeitä fyysisen kontaktin paikkaajia, joiden kautta pääsi lähemmäs toista kuin vain pelkällä kirjeellä. Ystävätär kiitti eräässä kirjeessään Miina Sillanpään lähettämästä Elannon kahvilan kuvasta, mutta *”en voi kielittää ettei pikkasen harmittanut kun ei se kuvasi ollut”*.⁸⁰ Ystävätär olikin kovin hyvillään, kun sitten vihdoinkin sai Miina Sillanpään Amerikkaan lähettämän kuvan itsestään:

”Sinä ikuinen Miina tuossa Sinä nyt olet edessäni ihan kun ilmielävänä. Hyvin onnistunut kuva, ei ole mallissa ollut mitään vikaa --- saat olla aivan varma että olen täydellisesti tyytyväinen enkä nurise enään, sopii kehyseenkin kun valettu.”⁸¹

Mäkikossan mukaan Miina Sillanpää talletti vuosien varrella harvinaisen huolellisesti hänestä otetut useat valokuvat. Valokuvien säilyttäminen oli hyvinkin tarkkaa: *”Vain joku varhaisin nuoruudenaikainen valokuva lieenee kadoksissa.*”⁸² Erikseen arkistoitu, mutta Miina Sillanpään henkilöarkistoon kuuluva kuvakokoelma sisältää neljä koteloa. Arkistoitu kuvakokoelma on mielenkiintoinen, sillä se ei sisällä ainoastaan Miina Sillanpään itsensä säilyttämiä kuvia, vaan useita muiden Työväen Arkistolle lahjoittamia ja Työväen Arkiston keräämiä kuvia. Osa kuvista on lahjoitettu ja kerätty jo Miina Sillanpään eläessä ja osa lahjoitettu niinkin myöhään kuin 1985. Kokoelma sisältää jopa Miina Sillanpään ystävän Lyyli Takin kokoelman, jossa on kuvia Miina Sillanpäästä eri tilaisuuksissa. Epäselvää on, miten nämä Lyyli Takille kuuluneet kuvat ovat päättyneet Miina Sillanpään

---

⁷⁹ Salmela-Järvinen 1973, 175.

⁸⁰ Kirje Miina Sillanpäälle 18.5.1932. F:1. MSA. TA.

⁸¹ Kirje Miina Sillanpäälle 1.1.1933. F:1. MSA. TA.

⁸² Mäkikossa 1947, 187-188.

henkilöarkistoon. Viitetietoja on osassa kuvia, Miina Sillanpään itsensä kirjoittamia ja Työväen Arkiston tekemiä. Osa kuvista on ilman minkäänlaisia tietoja niiden alkuperästä.

3.2. Tallettava elämä

Kirjoittavat Krohnin sisaret, Helmi (1871-1913), Aino (1878-1956) ja Aune (1881-1967) tallensivat jo elinaikanaan vanhempiensa papereita Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjallisuusarkistoon, ja kokosivat myös omaa kirjeenvaihtoaan ja muita asiakirjojaan suunnitelmallisen tuntuisesti kotiarkistoihinsa. Myöhemmin seuraava sukupolvi talletti sisarten asiakirjat ja muun aineiston samaan arkistoon. Tallettamisen ja säilyttämisen sekä eteenpäin siirtämisen ja jatkuvuuden rakentamisen tärkeys näkyy siinä, kuinka jokainen kirje, muistiinpanokirja, lehtileike tai käsikirjoitus on ollut tarpeeksi tärkeä tallettavaksi. Sisarilla onkin mittavat henkilökohtaiset arkistot, jokaisella on tuhansia kirjeitä ja laatikoittain muuta henkilökohtaista aineistoa. Laajat lehtileikekokoelmat, joita sisaret kokosivat elämänsä aikana, kertovat juuri tästä ”tallettavasta elämästä”. Maarit Leskelä-Kärjen mukaan herääkin kysymys, millaisin päämäärin sisaret ovat tallettaneet aineistoaan, sillä omien asiakirjojen ja muun aineiston tallettamiseen kuuluu ainakin jonkinlainen tietoisuus tulevaisuuden ulkopuolisesta lukijasta. Sisaret kuuluivat sivistyneistö- ja kulttuurisukuun, ja olivat ainakin osin julkisessa kirjoittajan ammatissa, joka on varmasti vaikuttanut ajatukseen ulkopuolisesta lukijasta. Aineiston tallettamiseen ja säilyttämiseen liittyi ajatus, että aineistot sisältävät merkityksellistä suvun, perheen ja heidän omaa historiaansa itseään ja tulevia suvun jälkipolvia varten.⁸³ Krohnin sisarten lisäksi esimerkiksi filosofian kunniatohtori Tyyni Tuulioilta on jäänyt suuri arkisto, joka osoittaa keräilijän ja dokumentoijan luonteen. Riitta Oittisen mukaan aineiston arkistoon antaminen kertoo itsetietoisesta näkemyksestä, että omalla toiminnalla tulee olemaan tulevaisuudessa laajempaa mielenkiintoa.⁸⁴

Miina Sillanpää laati ensimmäisen testamenttinsa 1.6.1941, ja vuonna 1947 hän halusi muuttaa aiemmin laadittua testamenttia ja alkoi laatia uutta. Testamentti valmistui ja vahvistettiin 7.1.1948, ja yksi hänen viimeisestä tahdostaan oli luovuttaa Työväen Arkistoon adresseja, sähkösanomia ja lehtileikkeitä.⁸⁵ Miina Sillanpää siis halusi osan arkistostaan muiden käytettäväksi.

---

⁸³ Leskelä-Kärki 2006, 58-59.

⁸⁴ Oittinen 2005, 181.

⁸⁵ Miina Sillanpään testamentti 7.1.1948. H:5. August Vallan arkisto. TA.

Miina Sillanpää kuului ehdottomasti edellä kuvatun kaltaisen ”tallettavan elämän” piiriin. Hän säilytti ja keräsi hyvin järjestelmällisesti lehtileikkeitä, jotka koskivat häntä itseään, hänen toimintaansa sekä aihepiirejä, jotka olivat tärkeitä hänelle, kuten yhteiskunnan vähäosaisiin liittyviä leikkeitä. Saadut onnittelukortit, sähköiset ja adressit kuten myös joulukortit ja pienimmätkin ”kukkakortit” ovat kaikki säilytetty ja talletettu arkistoon. Tallettava elämäntapa kertoo, että hän on ollut selkeästi tietoinen oman itsensä merkittävyydestä, vaikka mahdollisesti osa tästä ”säilytysinnokkuudesta” on ollut varmasti vain hänelle ominainen tapa. Tähän viittaa myös päiväkirjan kirjoitus:

*”Istun yksin kotona ja kirjoittelen kirjeitä U.S.A. järjestelen papereitani joita alkaa tulla niin paljon, minulla kun on tapa säästää ja leikata lehdistä, niitä vaan karttuu niin paljon.”*⁸⁶

Päiväkirjan kirjoitus osoittaa myös, että Miina Sillanpää, jolla oli hyvin laaja kirjeenvaihto, työtehtävistä ja avustustoiminnasta kerääntyneitä useita muistiinpanoja ja alustuksia sekä itse järjestelmällisesti kerättyjä lehtileikkeitä, piti karttuvaa arkistoaan järjestyksessä. Lisäksi tallettavuudesta ja tietoisuudesta asiakirjojensa tulevaisuuden käytöstä kieli se, kuten Salmela-Järvinenkin huomioi, että Miina Sillanpää merkitsi kirjeisiinsä vastauspäivämääriä ja joskus myös kirjeen saapumispäivämäärän sekä lyhyitä muistiinpanoja, mitä vastaisi kirjeeseen. Esimerkiksi Suomen partiotyttöjen neuvottelukunnasta saapuneeseen kirjeeseen hän on kirjoittanut, että ”vastasin, etten tunne partiotyötä”.⁸⁷ Hyvin tietoisena oloisena kirjeensä ulkopuolisesta lukijasta Miina Sillanpää on kirjoittanut saamaansa Väinö Tannerille osoitettuun kirjeeseen, että ”luovutettu minulle Sillanpäälle”.⁸⁸ Osan merkinnöistä voi hyvin uskoa olevan kirjoitetun vain oman muistin tueksi, mutta osa taas selkeästi osoitukseksi mahdollisille muille lukijoille.

Yksityishenkilön toiminnasta kertyneiden kirjallisten tuotosten matka lopulta arkistoon säilytettäväksi ja käytettävään muotoon järjestetyksi kokonaisuudeksi on prosessi, joka eroaa huomattavasti viranomaisarkistojen muodostumisesta. Martin Grassin mukaan yksityishenkilöiden arkistonmuodostus on viranomaisarkistoihin verrattuna säätelemättömpää, vähemmän organisoitua ja tarkkaa, epäsäännöllistä ja osittain sattumanvaraista.⁸⁹ Asiakirjojen eheys on haavoittuvaista mitä tulee proveniensiin eli alkuperään, ja arkisto voi periaatteessa sisältää kaikkea, mutta kuitenkin olla hyvin aukkoista. Yksityishenkilön

---

⁸⁶ Miina Sillanpään päiväkirja 6.1.1949. MSS.

⁸⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 16.5.1936. F:3.MSA.TA.

⁸⁸ Kirje Väinö Tannerille. Päiväämätön. F:3.MSA.TA.

⁸⁹ Grass 1989, 18.

arkistonmuodostuksessa on ainainen vaara, että henkilökohtaiset, perhe- tai kulttuuriset merkitykset katoavat. Arkistohallinta on yksilöllistä, usein asiakirjat ”elävät omaa elämänsä”. Yksityishenkilöt eivät välttämättä ajattele asiakirjojensa tarvitsevan erityisiä hoitomenetelmiä, jotka rinnastetaan enemmän julkisiin arkistoihin kuuluviksi. Mikael Korhosen mukaan yleisenä sääntönä voidaan pitää, että useimmat yksityishenkilöistä kohtelevat arkistoaan jokseenkin välinpitämättömästi, eivätkä juurikaan uhraa ajatuksiinsa arkistolle ja sen hoidolle ja hallinnalle. Joidenkin asiakirjojen ymmärretään toki olevan arvokkaampia kuin toisten, mutta ei ole aikaa ja kärsivällisyyttä huolehtia niistä, eikä kaukokatseisuutta ymmärtää, mitä asiakirjoja he lopulta arvostavat. Korhosen mukaan ei voida kuitenkaan yksioikoisesti olettaa, etteivät yksityishenkilöt ole laisinkaan kiinnostuneita siitä, miten heidän tärkeät henkilökohtaiset asiakirjat tulisi säilyttää.⁹⁰

Grassin mukaan yksityishenkilön arkistonmuodostusta ohjaa ja leimaa arkistonmuodostajan vaihteleva toiminta ja kiinnostuksenkohteet, tietoisuus arkistonsa informatiopotentialista, oma persoona, harjoitettu toiminta ja kokemukset, ja nämä kaikki vaikuttavat arkistonmuodostajan säilytys- ja järjestyskiinnostukseen. Aktiivisen toimintajakson aikana arkistonmuodostus saattaa mennä kaoottiseksi, ja välillä taas luodaan järjestysrakenteita tai vähintään tehdään järjestelyponnistuksia. Asiakirjat ovat sidoksissa todellisuuteen ja kuvastavat sitä. Ruotsalaisen poliitikko Hjalmar Brantingin asiakirjoja säilytetään Työväen Arkistoa vastaavassa arkistossa (Arbetsrörelsens arkiv) Ruotsissa. Grass kirjoittaa Brantingin olleen tietoinen asemastaan ja merkityksestään. Branting säilytti laajasti aineistoa sekä keräsi aineistokokonaisuuksia, joiden tietoarvoa hän kasvatti viittauksilla. Branting jopa luovutti työväenliikkeen arkistoon jo elinaikanaan yksittäisiä asiakirjoja, joita piti erityisen merkityksellisinä historiallisesti.⁹¹

Laaja ja hallittu arkisto kertoo, että henkilö itse on ollut tietoinen merkityksestään ja halunnut säilyttää asiakirjojaan. Miina Sillanpääkin, kuten Branting, oli tietoinen omasta asemastaan ja merkityksestään. Miina Sillanpää ei tiettävästi kuitenkaan luovuttanut elinaikanaan Työväen Arkistolle omia asiakirjojaan, vaikka Työväen Arkiston toimintakertomuksessa vuodelta 1948⁹² mainitaan hänen luovuttaneen jotain. Toimintakertomuksessa ei mainita, mitä hän oli luovuttanut, eikä muistakaan lähteistä ole löytynyt, että hän olisi luovuttanut ainakaan omaa aineistoaan tuolloin. Testamentissaan hän kuitenkin ha-

---

⁹⁰ Korhonen 2013, 83-86.

⁹¹ Grass 1989, 18-20.

⁹² Työväen Arkiston toimintakertomus vuodelta 1948. Ladattu Työväen Arkiston arkistohaun kautta 25.2.2015.

lusi, että ”adressit ja sähkösanomat sekä leikkelekirjani on annettava Työväen arkistolle”.⁹³ Vaikka Miina Sillanpää säilytti ja talletti asiakirjojaan tarkasti, ja jopa antoi niitä lainaksi ja muiden tutkittavaksi, ei hän kuitenkaan ollut halukas ainakaan vuonna 1937 antamaan itsestään tietoja Työväen Arkistoon tallettavaksi. Toimittaja oli tullut Miina Sillanpään kotiin, ja ehdottanut, että hän kertoisi elämänsä vaiheet yhtenäisenä jaksona:

*”Koetin osoittaa hänelle, että hänen asemansa ja työskentelynsä maamme naisten joukossa – halusipa hän sitä sitten tai ei – oli senlaatuinen, että se kerran joutuisi aikakirjoihin. Parempi siis olisi, että se tulisi sinne asiallisessa ja pätevässä muodossa. Näin saamani ainehiston ilmoitin jättäväni Työväen Arkistolle sen henkilön käytettäväksi, joka aikoinaan (lähinnä ajattelin hänen 75-vuotispäiväänsä v. 1940) kirjoittaisi Miina Sillanpään elämäkerran. Oli vaikea saada Miinaa edes pieneenkään myönnytykseen. -- Mikäli tiedän, ovat muutkin näitä asioita hänelle esitelleet henkilöt päätyneet suunnilleen samaan tulokseen. Tätä on pidettävä erinomaisena vahinkona, sillä Miinan mukana menee hautaan paljon sellaisia tietoja maamme työväenliikkeestä ja nimenomaan sen työläisnaisliikkeestä, joita ei ole enää missään muualla.”*⁹⁴

Toimittajan mukaan Miina Sillanpää oli tuntunut luulevan muiden ajattelevan hänen pian kuolevan, ja siksi kyselevän menneitä asioita, eikä ollut pitänyt tästä.⁹⁵ Ehkä hän myöhemmin tuli toisiin ajatuksiin, kun antoi asiakirjojaan tutkittavaksi hänestä tehtyä elämäkertaa ja muita kirjoituksia varten. Vaikka edellisessä ei ollutkaan kyse arkistonluovutuksesta, voi tietojensa keräämistä ja luovuttamista arkistoon ehkä osin verrata arkistonluovutukseen, joka voi olla arkistonmuodostajalle hyvin emotionaalinen ja henkilökohmainen tapahtuma. Se saattaa tuntua siltä, kuin luovuttaisi oman elämänsä arkiston kätköihin, eikä Miina Sillanpää näemmä ollut valmis ajattelemaankaan tätä.⁹⁶

Arkistonmuodostuksella tarkoitetaan suunnitelmallista toimintojen kokonaisuutta, jonka tuloksena arkisto syntyy. Arkistonmuodostuksen ydintoimintoja ovat rekisteröinti, arkistointi ja seulonta. Jari Lybeckin mukaan yksityishenkilöiden arkistonmuodostuksessa on ymmärrettävästi hyvin suuria eroja. Osa yksityishenkilöistä ei välitä asiakirjois-

---

⁹³ Testamentti, jälkisaädös, leimattu 7.1.1948. H:5. August Vallan arkisto. TA.

⁹⁴ ”Vähäinen muistelmä Miina Sillanpäästä”. Kirj. Hugo L. Mäkinen 12.12.1944. Hb:4. MSA.TA.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Hobbs 2001, 133.

taan muuta kuin akuutin käyttötarpeen ajan, mutta toisaalta joihinkin asiakirjoihin kiinnitetään huomiota pitkäänkin, kuten todistuksiin, sopimuksiin ja testamenttiin. Osalla arkistonmuodostus on systemaattista, jolloin arkistoidaan muun muassa kirjeenvaihto ja henkilökohtaiset muistiinpanot kuten päiväkirjat, ja tällaisia yksityishenkilöiden arkistokokonaisuuksia kuten myös yhdistysten ja yritysten arkistoja otetaan arkistoihin.⁹⁷ Miina Sillanpään arkistonmuodostus oli systemaattista ja hänen asiakirjoistaan puhuttiin arkistona. Hänen Amerikan sukulainensa kirjoittaa:

*”Jos täti muistaa yhtenä iltana jolloin katseltiin tätin arkistoa ja myöskin niitä 70 vuotis sähkösanomia joita oli paljon ja myös täältäkin maasta useampia---”*⁹⁸

3.3. Asiakirjojen kokoaminen ja luovuttaminen Työväen Arkistoon

*”Ehdotin, että Miinan arkisto luovutetaan Työväen Arkistoon ja se päätettiin tehdä.”*⁹⁹

Miina Sillanpään kuoleman jälkeen vuonna 1952 hänen toiminnastaan kertyneet asiakirjat jäivät hänen kotiinsa ja järjestöihin, joissa hän teki töitä, ellei hän itse ollut siirtänyt niitä kotiinsa.¹⁰⁰ Miina Sillanpää asui Palvelijataryhdistyksen omistamassa asunnossa, johon Martta Salmela-Järvinen muutti hänen jälkeensä. Miina Sillanpään asiakirjoja on ollut luultavasti sekä Ensi Kodissa, jossa oli omat erilliset tilansa ja toimisto, että hänen omassa asunnossaan. Asiakirjat on koottu molemmista paikoista yhteen ennen niiden siirtämistä Työväen Arkistoon.¹⁰¹

On epäselvää, mitä Miina Sillanpään asiakirjoille tapahtui niiden 24 vuoden aikana, ennen kuin Salmela-Järvinen yhdessä Helsingin Ensi Koti Ry:n kanssa luovutti ne Työväen Arkistoon vuonna 1976. Salmela-Järvisen päiväkirjasta löytyy mainintoja Miina Sillanpään arkiston luovuttamisesta, mutta varsinaisia merkintöjä siitä, milloin ja miten hän järjesti ja kokosi Miina Sillanpään asiakirjoja, ei ole löytynyt. Miina Sillanpään lehtileikekokoelmassa on useita leikkeitä, jotka on liimattu tai talletettu vasta hänen kuolemansa jälkeen. Tällaisia ovat esimerkiksi uutiset Miina Sillanpään kuolemasta, hänen arkistonsa siirrosta Työväen Arkistoon, muistopatsaasta sekä artikkelit hänen elämäntyöstään kuten

---

⁹⁷ Lybeck 2006, 38, 100.

⁹⁸ Kirje Miina Sillanpäälle, päiväämätön, todennäköisesti 1930-luvulta. MSA.TA.

⁹⁹ Martta Salmela-Järvisen päiväkirja 3.6.1976. A:2. Martta Salmela-Järvisen arkisto.TA.

¹⁰⁰ Sähköpostikeskustelu, Outi Piironen-Backman 12.3.2014. Tekijän hallussa.

¹⁰¹ Keskustelu Marjaliisa Hentilän kanssa 19.2.2014. Tekijän hallussa.

myös leikkeet hänen ajamistaan asioista. On mahdollista, että Salmela-Järvinen keräsi osan Miina Sillanpäästä koskevista lehtileikkeistä ja liimasi niitä Miina Sillanpään aloittamiin leikekirjoihin.¹⁰²

Työväen Arkisto keräsi myös Miina Sillanpäästä koskevia lehtileikkeitä hänen vielä eläessään sekä Sillanpään kuoleman jälkeen. Leikkeisiin on painettu arkiston leima ja vuosi. Näitä ei kuitenkaan ole liimattu leikekirjoihin, vaan ne ovat arkistoitu irrallisina erikseen. Sosiaalidemokraattisesta naisliitosta vaikuttaa myös tulleen tai kerätyn aineistoa, koska kirjeenvaihdosta löytyy arkistoituna ”*Saapuneita kirjeitä sos.dem.naisliitosta 1918-1952*”. Näyttäisi siltä, että kirjeet ovat osoitettu Miina Sillanpäälle naisliittoon, johon ne ovat jääneet. Mahdollisesti kirjeet ovat koottu naisliitosta henkilöarkistoon ennen luovutusta Työväen Arkistoon tai kirjeet ovat myöhemmin lisätty arkistoon. Miina Sillanpään päiväkirjaan, ”Muistelojeni kirjaan” on liimattu kirjaan kuulumattomia, erikseen kirjoitettuja muistiinpanoja.¹⁰³ Voi olla, että Salmela-Järvinen on liimannut nämäkin kirjaan järjestäessään arkistoa, mutta varmuutta tästä ei ole. Luovutuskirjassa mainitaan ainakin ”Muistelojeni kirjan” sisältävien kirjoituksia vuoteen 1952 saakka, ja liimatut muistiinpanot ovat juuri 1950-luvun alusta.¹⁰⁴ Jos Salmela-Järvinen keräsi ja kartutti Miina Sillanpään arkistoa, hän on ikään kuin toinen arkistonmuodostaja, kuten myös Työväen Arkisto.

Yksi tyypillinen henkilöarkistojen piirre on, että ne joutuvat usein erilaisten toimenpiteiden kohteeksi. Henkilöarkistojen proveniensi on haavoittuvaista, mihin voi vaikuttaa se, että henkilöarkistoa ei luovuteta heti arkistoon säilytettäväksi, vaan arkisto jää esimerkiksi perheen haltuun. Omaiset saattavat tehdä lisäyksiä arkistoon, kuten esimerkiksi liittää arkistoon aineistoa, joka liittyy arkistonmuodostajan hautajaisiin tai leikkeitä, jotka koskevat henkilöä itseään. Liitetty aineisto antaa lisätietoa henkilöarkistosta ja ”rikastuttaa” sitä, mutta arkistonmuodostajan omat asiakirjat ja muu aineisto on hänen elämänsä, persoonallisuutensa sekä identiteettinsä ymmärtämisessä tärkeämpiä.¹⁰⁵

---

¹⁰² Esimerkiksi leikekirjassa, jossa on pääosin leikkeitä 1920-1950-luvulta Miina Sillanpään syntymäpäivistä, on lopussa myös leikkeitä hautamuistomerkistä ja muista Sillanpään kuoleman jälkeisistä tapahtumista. U:1. MSA.TA.

¹⁰³ ”Lehtileikkeitä Miina Sillanpäästä 1921-1967”, U:1; ”Saapuneita kirjeitä sos.dem.naisliitosta 1918-1952”, F:2; ”Muistelojeni kirja” 30.11.1939-3.2.1952, liimatut muistiinpanot luultavasti kaikki 1950-luvulta. Liimatut muistiinpanot ovat hyvin sekalaisia, eivätkä kaikki ole päiväkirjamuistiinpanoja. Ha:1. MSA.TA.

¹⁰⁴ Luovutuskirja 10.11.1976. TA virka-arkisto.

¹⁰⁵ Jylhä 2010, 6. Ks. myös Grass 1989, 20-21.

On todennäköistä, että Salmela-Järvinen kokosi ja järjesti Miina Sillanpään jälkeensä jättämiä asiakirjoja viimeistään tehdessään hänestä elämäkertaa vuonna 1973. Salmela-Järvinen on kirjoittanut, että oli saanut heti alkuvuodesta 1973 kirjan Miina Sillanpäästä tehtäväksi ja helmikuussa sopimus kirjasta oli tehty. Toukokuun alussa hän kertoo, että ”*aloitin Miinan jutun*” ja lokakuussa urakka oli jo valmis ja hän oli vienyt tekstit WSOY:lle ja painoon.¹⁰⁶

Miina Sillanpään syntymäpäivän 110-vuotismärkeissä Ensi Kodissa pidettiin avointen ovien päivää ja johtokunnan kokouksessa Salmela-Järvinen ehdotti Miina Sillanpään arkiston luovuttamista Työväen Arkistoon. Luovutuksesta tuli totta lokakuussa 1976:

*”Ensi Kodin johtokunnan kokouksen alussa oli vierainamme Työv. Arkiston (virkailijoita). Luovutimme arkistoon Miina S:n paperit, oli siinä kirjeenvaihtoa, kirjoituksia, muistiinpanoja, valokuvia y.m. arvokasta tavaraa.”*¹⁰⁷

Työväen Arkisto perustettiin vuonna 1909 Suomen Sosiaalidemokraattisen Puolueen Kotkan puoluekokouksessa työväenliikkeen keskusarkistoksi. Työväen Arkisto on Suomen vanhin kansanliikearkisto, joka vastaanottaa, säilyttää ja asettaa tutkimuksen käyttöön työväenliikkeen arkistoaineistoa. Arkiston kokoelmissa on aineistoja yhteensä noin seitsemän hyllykilometriä, joista tärkeimmät aineistoryhmät ovat poliittinen työväenliike, ammattiyhdistysliike, muu työväenliike, kuten sosiaalidemokraattinen naisliike, henkilöarkistot, erikoiskokoelmat ja muut kokoelmat, kuten laajat kuvakokoelmat, joista osa on digitoitu. Henkilöarkistokokoelmat käsittävät satojen työväenliikkeessä mukana olleiden henkilökohtaista aineistoa. Naisista erikseen mainittuja ovat Tyyne Leivo-Larsson, Martta Salmela-Järvinen ja Miina Sillanpää. Arkiston kokoelmat ovat vapaasti tutkijoiden käytettävissä eli käyttörajoituksia ei ole ellei aineiston luovuttajan kanssa ole muuta sovittu. Työväen Arkisto on yksi Suomen valtionapua saavista yksityisistä keskusarkistoista, joilla jokaisella on oma erikoisalansa, ja jotka ”*avartavat näkemystämme suomalaisen ihmisen ja yhteiskunnan elämän monimuotoisuudesta ja rikkaudesta*”.¹⁰⁸

Laki yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annettiin eduskunnassa vuonna 1974, ja lain nojalla ylläpidetään yksityisiä keskusarkistoja, jotka säilyttävät ja kokoavat keskeisen osan maamme yksityisestä arkistoaineeksesta.¹⁰⁹ Yksityisarkistot, jotka eivät

---

¹⁰⁶ Martta Salmela-Järvisen almanakka 1.1.1973-1.1.1974, 2.1.1973, 12.2.1973, 3.5.1973, 2.10.1973. A:1.TA.

¹⁰⁷ Martta Salmela-Järvisen päiväkirja 14.10.1976. A:2.TA.

¹⁰⁸ Pienpainatteet Työväen Arkistosta ja Yksityisistä keskusarkistoista Suomessa, otettu keväällä 2014 Työväen Arkistosta.

¹⁰⁹ Arkiston historiasta: http://www.tyark.fi/pdf/ta_historia.pdf. Viitattu 2.2.2015.

kuulu arkistolaitoksen hankintapoliittisen ohjelman mukaan Kansallisarkistoon tai maakunta-arkistoon, pyritään ohjaamaan muihin yksityisarkistojä säilyttäviin laitoksiin, joita ovat muun muassa yksityiset keskusarkistot, kaupungin- ja kunnanarkistot, Kansalliskirjasto ja muut yliopistokirjastot sekä kotiseutuarkistot.¹¹⁰ Vuonna 1975 voimaan astunut laki muutti Työväen Arkiston toimintaa. Laki turvasi arkiston talouden, jolloin se pystyi palkkaamaan lisää henkilökuntaa ja kehittämään toimintaansa. Arkistoaineistoa alettiin kerätä aktiivisesti. Aktiivisen hankintatoiminnan myötä vuonna 1976 alkoi myös järjestelmällinen luovutuskirjojen teko saapuvasta arkistoaineistosta. Toimintakertomuksessa vuodelta 1975 mainitaan, että arkisto pystyi tehostamaan aineistojensa kokoamis-, järjestely- ja luettelointityötä. Arkistovirkailijoiden lukumäärän kerrottiin kuitenkin edelleen olevan liian pieni kuin myös tiloissa olevan puutetta, mikä oli haitannut aineistojen järjestelyä ja tutkijapalvelua. Vuonna 1976 arkisto sai lisää tilaa, mikä paransi arkiston toimintamahdollisuuksia.¹¹¹ Samana vuonna luovutettiin Miina Sillanpään arkisto Työväen Arkistoon. Ehkäpä Salmela-Järvinen, joka oli vuosia ollut mukana Työväen Arkiston säätössä, tiesi tilanteesta, ja katsoi ajan otolliseksi aineistojen luovutukselle.

Arkistojen syntymiseen on aina jokin syy, ja usein se on kytköksissä valtaan: valtaan hallita nykyisyyttä, vaikuttaa tulevaisuuteen, ohjata käsityksiä menneestä, valtaan muistaa tai unohtaa. Arkistoaineistot syntyvät yksittäisten ihmisten kynistä, kirjoituskoneista, tulostimista, ja kullakin kirjoittajalla on toiminnalleen omat syynsä. Arkistolaitoksillakin on omat periaatteensa ja tavoitteensa, joita noudattaen ne vastaanottavat, järjestävät ja antavat käyttöön arkistomateriaalia, siten ohjaten historiallisesta todellisuudesta tehtävissä olevia tulkintoja. Arkistoaineistoilla ja laitoksilla on valtaa vaikuttaa yhteisölliseen muistiin, kansalliseen identiteettiin, siihen miten tunnistamme itsemme yksilöllisesti, yhteisöllisesti tai yhteiskunnallisesti. Jokaisella laitoksella on omat roolinsa ja osin toisistaan poikkeavat käytäntönsä arkistojen vastaanottamisessa, säilyttämisessä sekä niiden käytön mahdollistamisessa.¹¹²

Työväen Arkisto kerää koko maasta aineistoa etenkin työväestöstä, työväenkulttuurista, työväenperinteestä, työväenliikkeestä, työelämästä, työn ulkopuolisesta ajasta eli vapaa-ajasta, arkielämästä, ympäristöstä ja teollisuusperinteestä. Arkisto keskittyy erityi-

---

¹¹⁰ Mitä tehdään sellaisille yksityisarkistoille, joita ei vastaanoteta arkistolaitokseen? <http://www.arkisto.fi/fi/palvelu/t/usein-kysytyt-kysymykset/yksityisarkistot-2/#ukk8>. Viitattu 22.1.2015.

¹¹¹ Arkiston historiasta: http://www.tyark.fi/pdf/ta_historia.pdf. Viitattu 22.1.2015. Toimintakertomus vuodelta 1975 ladattu Työväen Arkiston arkistohaun kautta 22.1.2015.

¹¹² Hyttinen & Kivilaakso 2010, 11.

sesti sosialidemokraattisen työväenliikkeen ja sen ympärillä olevien järjestöjen ja henkilöiden sekä ammattiyhdistysliikkeen aineiston keruuseen. Tavoitteena Työväen Arkistolla on ollut saada talteen mahdollisimman kattavasti ja monipuolisesti oman toiminta-alueensa arkistoaineistoa, jotta tutkimuksen haasteisiin voidaan vastata. Luovutuksissa Työväen Arkistolla on tarkoituksena ottaa vastaan omaan toiminta-alueeseen kuuluvia arkistoja, mutta joissakin poikkeustapauksissa arkisto voi ottaa luovuttajan nimenomaisesti vaatimuksesta vastaan jonkin toisen arkiston toimialueeseen kuuluvan arkiston, koska arkiston luovuttaja tai omistaja viime kädessä määrää arkiston sijoituspaikan. Työväen Arkisto pyrkii kuitenkin siihen, että saman arkistonmuodostajan arkistoa ei hajautuisi useampaan arkistoon.¹¹³

Miina Sillanpää testamenttasi Työväen Arkistolle adresseja, sähkösanomia ja leikekirjat¹¹⁴ eli aineistoa, joka kertoo hänen julkisemmasta puolestaan, hänen työnteostaan ja saavutuksistaan, ei henkilökohtaisista asioista. Testamentin mukaisesta luovutuksesta ei ole erillistä luovutuskirjaa. Työväen Arkistosta löytyy kuitenkin kaksi arkistoluettelosivua, joissa toisessa mainitaan kolme kansiota lehtileikkeitä: kotiapulaiskysymyksestä, Amerikan matkasta vuodelta 1931, Ensi Kodista ja Työläisäitien ja lasten kotiyhdistyksestä. Toisessa mainitaan yksi kansio eduskunnan edustajavaltakirjoja, presidentin valitsijamiesvaltakirjoja ja muita ilmoituksia Sillanpään valitsemisesta eri luottamustoimiin. Näitä on merkitty olleen yhteensä 15 kappaletta.¹¹⁵ Luetteloista ei näy, milloin nämä asiakirjat ovat tulleet Työväen Arkistoon. Voisi olettaa, että nämä ovat kuitenkin tulleet ennen varsinaista henkilöarkiston luovutusta, koska aineistoista ei ole luovutuskirjaa ja ne ovat luetteloitu erikseen, eikä näitä asiakirjoja mainita vuoden 1976 luovutuskirjoissa. Lehtileikkeitä tosin tuli vuoden 1976 luovutuksessakin, mutta ei kolmen kansion verran, vaan yhden kotelon verran. Huomattavaa on, että luetteloiden ja luovutuskirjojen perusteella Miina Sillanpään testamenttaamat adressit ja sähkeet näyttäisivät tulleen Työväen Arkistolle vasta vuonna 1976. Sen sijaan lehtileikkeet ja valtakirjat näyttäivät tulleen arkistoon jo aiemmin. Ehkäpä leikekirjat ja valtakirjat oli helppo luovuttaa jo perinnönjaon yhteydessä tai myöhemmin, koska niitä ei tarvinnut järjestää. Muu aineisto oli luultavimmin vielä hajallaan ja järjestämättä, jolloin ehkä ajateltiin olevan kätevämpää luovuttaa ne myöhemmin, kun Työväen Arkistolla olisi enemmän resurssejakin vastaanottaa ne. Ehkä

---

¹¹³ Työväen Arkiston säilytyspoliittinen ohjelma: http://www.tyark.fi/pdf/ta_ohjelma.pdf. Viitattu 21.1.2015.

¹¹⁴ ”Miina Sillanpään kuolinpesän asiakirjoja”, Testamentti 7.1.1948. H:5. August Vallan arkisto. TA.

¹¹⁵ Arkistoluettelosivut. TA virka-arkisto. Nykyään lehtileikkeet, tai oikeammin leikekirjat, löytyvät kote-loista U:2 ja U:4 ja valtakirjat ym. koteloista Hb:1-2. MSA.TA.

ajateltiin kauankantoisestikin, että myös koko Miina Sillanpään henkilöarkisto tullaan tulevaisuudessa luovuttamaan, ja sähkösanomat luovutettaisiin sen yhteydessä.

Varsinainen henkilöarkiston luovutus tapahtui 15.10.1976. Luovutuksesta on olemassa kaksi luovutuskirjaa. Luovutuskirjassa, joka on päivätty edellä mainittuna päivänä Helsingissä,

”Helsingin Ensi Koti luovuttaa täten Työväen Arkistolle Miina Sillanpään arkistoon kuuluvia asiakirjoja, kuvia y.m. --- Toivoen, että nämä säilytetään arkistossa erillisenä Miina Sillanpään elämää ja toimintaa selostavana ryhmänä tutkijoiden käytössä.”¹¹⁶

Luovutuskirjan ovat allekirjoittaneet Ensi Kodin johtokunnan jäsenet. Luovutuskirjasta käy ilmi, että luovuttajat toivovat arkiston säilyvän *erillisenä*, ei esimerkiksi osana nais-työväenliikettä, ja että se kertoo niin Miina Sillanpään elämästä kuin hänen toiminnastaankin. Toiveita esimerkiksi käyttörajoituksista ei ole mainittu, vaan toivotaan, että arkisto tulee tutkijoiden käyttöön. Catherine Hobbsin mukaan arkistonluovutus eroaa täysin henkilöarkiston ja viranomaisarkiston välillä. Henkilöarkiston luovuttaja on usein itse arkistonmuodostaja, perheenjäsen, sukulainen, läheinen ystävä tai työtoveri, joka tuntee luovutettavan aineiston henkilökohtaisesti, kun taas viranomaisarkiston luovuttaa viranomainen, joka ei välttämättä ole ollut missään tekemisessä luovutettavan arkiston kanssa.¹¹⁷

Luovutuskirjasta ilmenee, että Työväen Arkistolle on luovutettu Miina Sillanpään arkisto: Kirjeitä vuosilta 1904-1950, puheita ja kirjoituksia, lehtileikkeitä ja muistiinpanoja, Muistojeni kirja, alkuperäiset todistukset ja valokuvat, valokuvakokoelmia, Amerikan osoitteita, postikortteja, sähköitä ja onnitteluja sekä mietintöjä ja lausuntoja. Yhteensä luovutettiin 20 mappia, yksi hyllymetri Miina Sillanpään aineistoja. Luovutuskirjasta kuvastuu, miten arkisto oli ryhmitelty ja järjestetty, ennen kuin se Työväen Arkistossa osin järjestettiin uudelleen.

Toinen luovutuskirja on päivätty 10.11.1976, jossa eritellään arkiston sisältö tarkemmin ja yksityiskohtaisemmin. Tätä ei ole allekirjoitettu, joten luovutuskirja on luultavasti tehty arkistoa varten selostukseksi arkiston sisällöstä. Luovutuskirjan perusteella näyttäisi siltä, että arkisto on ehditty käydä läpi, ehkä jopa järjestää. Vertaamalla luovutuskirjoja

---

¹¹⁶ Luovutuskirja 15.10.1976. TA virka-arkisto.

¹¹⁷ Hobbs 2001, 132.

ja mahdollisesti aiemmin tehtyjä arkistoluettelosivuja sekä nykyistä arkistoluetteloa henkilöarkistosta, Miina Sillanpään testamenttaamia adresseja ja sähkösanomia vaikuttaa tulleen vuoden 1976 luovutuksessa reilusti vähemmän kuin mitä niitä ainakin nykyään arkistossa on. Mahdollisesti aiemmin laaditusta arkistoluettelosta ovat jääneet pois perityt adressit ja sähkösanomat luovutettujen leikekirjojen ja valtakirjojen ohella tai adressit ja sähkökirjeet ovat kaikki tulleet varsinaisen luovutuksen yhteydessä, mutta luovutuskirjoista saa väärän kuvan niiden määrästä.¹¹⁸

Vertaamalla testamenttia ja päiväämättömiä luettelosivuja, luovutuskirjoja ja arkiston nykyistä luetteloa ja sisältöä, voi osin päätellä, milloin mitkäkin asiakirjat ovat tulleet Työväen Arkistoon ja miten ne on siellä järjestetty. Vaikuttaa siltä, että Työväen Arkisto on järjestänyt arkiston provenienssiperiaatteen mukaisesti arkiston alkuperäistä järjestystä mukaillen. Arkisto on lähinnä vaan jaoteltu ja kategorisoitu eri ylä- ja alasarjoihin ja järjestetty arkiston sisältö loogisiin kokonaisuuksiin. Henkilöarkiston sisäistä järjestystä ei mahdollisesti ole muutettu. Arkiston eri vaiheista, järjestyksestä, seulomisesta tai kaikkien asiakirjojen saapumisesta ei voi kuitenkaan olla varma, koska arkiston vaiheista ei ole olemassa kuvailutietoja.

Viranomaisarkistoista vain pieni osa päättyy pysyvään säilytykseen, kun taas henkilöarkistoja on perinteisesti vastaanotettu ja järjestetty lähes seulomatta. Se mitä on ehkä tarkoituksella hävitetty ennen luovutusta, ei paljastu välttämättä edes vastaanottavalle arkistolle. Harvat edes tallettavat järjestelmällisesti aineistoaan, he säilyttävät vain tärkeimmät viralliset ja henkilökohtaiset asiakirjat.¹¹⁹ Miina Sillanpään asiakirjoista ja arkiston laajuudesta päätellen suurin osa vaikuttaa säilyneen, ja todennäköisesti suuri osa siitä, mitä jäi jäljelle Miina Sillanpään kuoleman jälkeen, on myös luovutettu Työväen Arkistoon. Ainakin arkisto vaikutti Mäkilössä kuvailun perusteella olleen 1940-luvulla sellainen, mitä myöhemmin talletettiin Työväen Arkistoon. Hän kirjoittaa, kuinka ”*Miina tallettaa jokaisen kirjeen*”, mutta Miina Sillanpään ystävä on joutunut luopumaan monesta kirjeestä muuttaessaan paikasta toiseen. Myös Salmela-Järvisen viittaukset aineistosta pätevät yhä nykyäänkin.¹²⁰ Henkilöarkiston aineistoja on tuskin seulonut sen kumminkin niin Miina Sillanpää itse kuin Salmela-Järvinen tai Työväen Arkistokaan.

---

¹¹⁸ 15.10.1976 päivätyssä luovutuskirjassa postikortteja sekä sähkökirjeitä ja onnitteluja on merkitty yhteensä kaksi kappaletta. Nykyään niitä on yhteensä kuusi koteloa. Työväen Arkiston luovutuskirjat ja arkistoluettelot. TA virka-arkisto.

¹¹⁹ Joki 2013, 129.

¹²⁰ Mäkilössä 1947, 111, 274. Esim. Salmela-Järvinen kirjoittaa kirjeitä olleen noin viiden kotelon verran, mikä täsmää nykyisen luettelon kanssa. Salmela-Järvinen 1973, 175.

Arkisto syntyy yleensä vähitellen ja pitkän ajan kuluessa, ja voi olla joko huolellisen ja monivaiheisen tai sattumanvaraisen valinta- ja säilytysprosessin tulos. Arkistolaitoksiin päätyneet arkistot ovat aina keskeneräisiä, valmista, täydellistä ja johdonmukaista arkistoa ei ole. Arkistosta puuttuu aina jotain ja siihen voisi aina lisätä vielä jotain. Asiakirjojen luonne on muuttuva, niiden identiteetti muuttuu, kun asiakirjat siirretään toiseen yhteyteen, järjestetään uudelleen, tai luetaan uusilla tavoilla. Arkiston tulevaisuus on avoin, vaikka arkistolaitokseen päätyvä henkilöarkisto on tavallaan loppu. Se mitä jonkun työstä näyttää jääneen jäljelle, on samalla myös potentiaalinen uuden työn ja toisien tulkintojen ja uuden lukemisen alku.¹²¹ Työväen Arkisto keräsi tietoja Miina Sillanpäästä jo ennen varsinaisen arkiston tai testamenttilahjoituksen luovutusta, koska lehtileikkeissä ja valokuvissa on arkiston leimoja vuosilta ennen henkilöarkiston luovutusta Työväen Arkistoon.¹²² Työväen Arkistoon talletettu Miina Sillanpään henkilöarkisto onkin muodostunut hiljalleen ja eri toimijoiden muodostamana. Asiakirjoja on saapunut Työväen Arkistoon ripotellen ja arkistoa on luovutettu eri osissa. Arkistossa on paljon kerroksellisuutta.

Henkilöarkistojen eheys ja yhtenäisyys on haavoittuvaista. Arkisto voi sisältää useiden eri arkistonmuodostajien asiakirjoja ja voi käytännössä sisältää kaikkea, mutta kuitenkin olla hyvin aukkoista.¹²³ Asiakirjojen käsialasta voi olla hankala ottaa selvää ja papereiden kirjoittajasta, alkuperäisestä järjestyksestä tai tarkoituksesta mahdotonta saada varmuutta. Kaikki yhden henkilön arkistoaineisto ei välttämättä ole saatavissa samassa paikassa ja asiakirjoja voi joutua jäljittämään, niin arkistolaitoksista kuin niiden ulkopuoleltakin, monin tavoin, eikä tutkimusaineisto siltikään ole koskaan täydellinen.¹²⁴ Asiakirjojen säilyminen on epävarmaa, etenkin, jos henkilö on tietoinen asemastaan ja hän haluaa säilyttää itsestään positiivisia tietoja ja häivyttää negatiivisia. Arkistonmuodostaja, omaiset tai muut läheiset saattavatkin poistaa yksittäisiä asiakirjoja arkistosta ja näin hajottaa arkiston järjestyksen ja vääristää arkiston antamaa kuvaa muodostajastaan. Grassin mukaan suurin riski on, jos arkistonmuodostus palvelee jotain tiettyä päämäärää ja arkistonmuodostaja määrätietoisesti karsii asiakirjojaan. Tämä riski on suurempi henkilö- kuin muissa

---

¹²¹ Hyttinen & Kivilaakso 2010, 8-9.

¹²² Esimerkiksi ”Lehtileikkeitä Miina Sillanpäästä 1921-1967”. U:1. MSA. TA.; Erään valokuvan taakse on kirjoitettu ”Työväen arkistolle lahjoittanut Esa Hilli Miina Sillanpää Ruotsalaisten vieraittensa seurassa” ja kuvassa on Työväen Arkiston leima vuodelta 1937. Skannatut kuvat, Miina Sillanpään henkilöarkistoon kuuluva valokuvakokoelma. TA.

¹²³ Korhonen 2013, 84.

¹²⁴ Hyttinen & Kivilaakso 2010, 9.

arkistoissa.¹²⁵ Hyvin säilynyt henkilöarkisto heijastaa henkilön toimintaa monipuolisesti työn, arkielämän ja harrastusten parissa.¹²⁶

Miina Sillanpäänkin henkilöarkistossa on aukkoja ja puutteita: osa aineistoista on hävinnyt, osan alkuperäinen tarkoitus on epäselvä, asiakirjoista puuttuu viitetietoja, arkiston muodostumiseen on osallistunut useita toimijoita, eikä kaikista asiakirjoista tiedä, kuka ne on laatinut tai kerännyt. Vaikka arkisto on laaja, asiakirjoja on säilynyt oikeastaan vain tietyltä ajanjaksolta, Miina Sillanpään aikuis- ja vanhuusiältä. Vain harvoja asiakirjoja on säilynyt lapsuudesta ja nuoruudesta, eikä esimerkiksi kirjeitäkään ole säilynyt tältä ajalta. Luulisi, että kirjeitä on kirjoitettu, kun Miina Sillanpää palveli eri perheissä kaukana kotoa vuodesta 1884 alkaen. Vaikuttaa siltä, että henkilöarkisto on alkanut karttumaan vasta sen jälkeen, kun Sillanpää ”asettui aloilleen”, muutti omaan asuntoon ja toimi kansanedustajana. Asiakirjat ennen hänen siirtymistään julkisuuteen antaisivat todennäköisesti hieman toisenlaisen kuvan Miina Sillanpäästä, jonka kirjoitustyyli muuttui säyseämmäksi ja tietoisemmaksi vuosien kuluessa ja hänen asemansa kasvaessa. Kirjoitukset ennen julkisuutta saattaisivat paljastaa Miina Sillanpään, joka antaisi ajatusten virrata ja mielipiteiden esiintyä vapaammin.

Säilyneet henkilökohtaiset muistiinpanot, muistiinpanoniteet, ”Muistelojeni kirja” ja päiväkirjat ovat kaikki 1940-1950-luvulta. Miina Sillanpää on siis kirjannut muistiin tapahtumiaan samaan aikaan moniin eri päiväkirjoihin, joten ehkä hän on pitänyt päiväkirjoja eri tarkoituksia varten. Kirjoituksissa on kuitenkin myös päällekkäisyyksiä, koska hän kirjoitti samoista asioista eri vihkoihin. Irralliset muistiinpanoniteet ovat todennäköisesti olleet muistikirjoissa, joista ne on irrotettu. Muistiinpanonide 1.1.1943-2.12.1945 on ollut osa kirjaa, koska Miina Sillanpää on kirjoittanut siihen: *”On kulunut pitkä aika siitä kun viimeksi olen kirjaan merkinnyt asioita.”*¹²⁷ Jäljellä on kuitenkin selkeästi revitty nide päiväkirjamuistiinpanoja. Kirjoitukset koskevat lähinnä Ensi Kodin asioita, ja Mäkikossa kirjoittaakin Miina Sillanpään aloittaneen ”Ensi-Koti päiväkirjansa” syyskuussa 1940. Mäkikossan viittaukset tähän kirjaan ovat vuosilta 1940-1942, joten vaikuttaa siltä, että säilyneet Ensi Koti -muistiinpanot ovat tästä kirjasta irroitettuja.¹²⁸ Nide 7.7.1944-1.5.1946 on sekin irroitettu jostain kirjasta. Vaikka tästä ei löydy mainintoja, se on aivan samanlainen ”Ensi Koti -niteen” kanssa. Miksi ja kuka on irroittanut nämä niteet ja miksi Miina Sillanpää on kirjoittanut niin moneen eri päiväkirjaan samana ajanjaksona? Nyt

---

¹²⁵ Grass 1989, 20. Ks. myös Jylhä 2010, 5.

¹²⁶ Nirhamo & Kaihovaara 1987, 17.

¹²⁷ Muistiinpanonide 1.1.1943-2.12.1945, 7.8.1945. Ha:1. MSA.TA.

¹²⁸ Mäkikossa 1947, 349-364.

jäljellä on irtonaisia ja hajanaisia muistiinpanoja, joiden alkuperäinen konteksti on epäselvä. Päiväkirjamuistiinpanot osoittavat, kuinka hajanainen ja sekava henkilöarkisto voi olla.

Miina Sillanpään asiakirjoista suuri osa näyttää säilyneen, mutta asiakirjat ovat myös hajaantuneet ja pirstaloituneet. Vuosien 1898-1944 päiväkirjat ovat hävinneet tai niitä ei ole pystytty jäljittämään. Keskeinen osa henkilöarkistoa, kovakantiset päiväkirjat vuosilta 1943-1951, ovat päättyneet Miina Sillanpään säätiön haltuun. Päiväkirjat olivat tulleet Miina Sillanpään sukulaisen kotoa Miina Sillanpään bibliografian, jonka säätiö kustansi, tekemisen aikoihin.¹²⁹ Asiakirjat ovat hajautuneet, mikä kertoo osaltaan henkilöarkiston luonteesta. Suuri osa henkilöarkistosta kuitenkin päätyi Työväen Arkistoon talteen. Henkilöarkiston säilyminen ja tallettaminen julkiseen säilytyspaikkaan ei ole itsestäänselvyys. Usein henkilön tulee olla jotenkin keskeinen ja merkittävä, että hänen arkistonsa päätyy ja halutaan säilyttää jälkipolvien tutkittavaksi. Esimerkiksi Kansallisarkisto vastaanottaa ja säilyttää ensisijaisesti yhteiskuntaelämän, kulttuurin, tieteen, taiteen ja talouselämän keskeisten vaikuttajahenkilöiden ja -järjestöjen arkistoja.¹³⁰

Miksi Miina Sillanpään arkisto säilyi? Työväen Arkisto kerää ja vastaanottaa työväenliikkeessä merkittävästi toimineiden ihmisten ja järjestöjen arkistoja. Miina Sillanpää osuu tähän kategoriaan, mutta ei ollut aivan mahdotonta, että arkisto olisi jäänyt unhoon, olihan arkisto pitkän aikaa, parikymmentä vuotta, ilman säilytyspaikkaa. Usein henkilöarkistot jäävät pölyttymään vinteil, josta ne myöhemmin arkistonmuodostajan kuoltua, löydetään ja mahdollisesti hävitetään. Henkilön tuleeikin olla tietynlainen, että ensinnäkin muodostuu arkistoa, ja että asiakirjoja vielä huolletaan ja ylläpidetään niiden järjestystä. Lisäksi asiakirjojen ja arkistonmuodostajan kiinnostavuus vaikuttaa arkiston säilymiseen. Ystävätär kirjoitti Miina Sillanpäälle: *"Mikä onni yhdistyksellä ja Suomella, eritoten Suomen naisilla että meillä on MIINA."*¹³¹ Salmela-Järvisen kirjoituksesta Miina Sillanpäästä voi olettaa, että hänen toimintansa olisi ollut muutoin "normaalia", mutta kun nainen oli sitä tekemässä, se oli poikkeavaa ja mieliinjäävää: *"Mutta Miina jäi ehkä jälkimaailman muistiin jonain erityisenä, tavallisuudesta poikkeavana siksi että hän oli nainen."*¹³²

---

¹²⁹ Sähköpostikeskustelu Outi Piironen-Backmanin kanssa 12.3.2014. Tekijän hallussa.

¹³⁰ "Mitä yksityisarkistoja arkistolaitokseen vastaanotetaan?" <http://www.arkisto.fi/fi/yhteystiedot/usein-kysytyt-kysymykset/yksityisarkistot-2>. Viitattu 22.1.2015.

¹³¹ Kirje Miina Sillanpäälle 25.1.1938. F:3. MSA.TA.

¹³² Salmela-Järvinen 1973, 195.

3.4. Henkilökohtainen ja tunteellinen henkilöarkisto

Caroline Williamsin mukaan poliittisella tasolla useat valtiot laittavat etusijalle julkisesti luotujen asiakirjojensa hoidon yksityisluontoisten asiakirjojen kustannuksella joko todisteena hallinnosta tai välttämättöminä kulttuuriperinnölle. Viranomaisarkistoissa asiakirjat luodaan virallisessa, hallinnollisessa vuorovaikutuksessa, ja asiakirjojen tulee tarjota todisteita tästä vuorovaikutuksesta. Williamsin mukaan on kahdenlaisia henkilökohtaisia asiakirjoja: organisaatioiden, kuten valtion, sairaaloiden ja koulujen, luomia asiakirjoja henkilöistä sekä henkilöiden luomia asiakirjoja osana elämäänsä. Organisaatioiden luomat asiakirjat määritellään virallisiksi, koska asiakirjat luo taho, jolla on tietty virallinen tai hallinnollinen tehtävä ja tarkoitus, kun taas henkilöiden luomat asiakirjat saatetaan määritellä epävirallisiksi. Tutkimuksen näkökulmasta molemmilla asiakirjatyypeillä on arvoa monenlaisissa eri tutkimuksissa ja ne muodostavat tärkeän osan kollektiivista muistiamme. Williamsin mukaan tietoinen halu luoda ja kerätä henkilökohtaista historiaa on kasvamassa.¹³³

Viranomaisarkistolähtöisessä arkistoteoriassa asiakirjat on usein määritelty vuorovaikutuksellisuuden ja todistuksellisuuden kautta ja tämän pohjalta luotu teoria ja mallit on suoraan siirretty henkilöarkistoihin, johon ne sopivat huonosti. Jos henkilöarkiston asiakirjat määritellään muodostuviksi vuorovaikutuksessa kahden yksilön tai yksilön ja viranomaisen välillä, määrittelyn ulkopuolelle jäisivät kaikki ei-organisaatiolliset asiakirjat, kuten päiväkirjat, muistiinpanot, päivärytmi ja valokuva-albumit, jotka ovat keskeinen osa useimpien henkilöarkistojen sisältöä. Catherine Hobbs painottaa henkilöarkistojen vaativan erilaisen lähestymistavan arvonmäärittelykselle kuin viranomaisasiakirjojen, ja ehdottaa uudeksi lähestymistavaksi sitä, kuinka käsitteellistämme asiakirjoja ja kuinka suhtaudumme niihin hankintaprosessin aikana. Yksityishenkilöiden asiakirjojen syntymisen konteksti on usein ”itseksensä”, ei osana muodollista asiakirjahallinnan prosessia, elinkaarta tai jatkumoa. Hobbsin mukaan henkilöarkiston asiakirjoja ei siis voi määritellä ainoastaan vuorovaikutuksellisuuden kautta, jolloin etusijalla on todiste julkisesta, vuorovaikutuksessa olevan persoonallisuuden korostamisesta. Todistusvoiman ja informatiivisuuden sijaan keskeisenä arvona henkilöarkistoissa tulisi pitää kertomuksellisuutta, sillä ihmisen sisimmästä ja henkilökohtaisemmasta puolesta tulisi myös säilyttää todisteita.¹³⁴

---

¹³³ Williams 2008, 54, 56, 58.

¹³⁴ Hobbs 2001, 127, 129-131.

Eva Helen Ulvrosin mukaan esimerkiksi kirjeet, jotka ovat yleistä sisältöä henkilöarkistoissa, eivät kerro totuutta ajastaan, vaan ne kertovat ihmisten kokemuksista siinä ajassa.¹³⁵

Rob Fisherin mukaan Hilary Jenkinson ja T.R. Schellenberg erottivat huolellisesti viranomaisarkistot yksityisarkistoista kirjoituksissaan arkistoteoriasta, koska selkeän ja yhtenäisen arkistoteorian luomiseksi heidän periaatteensa eivät sopineet tai olivat ongelmallisia käytettäväksi yksityisarkistoihin. Fisherin mukaan molempien kirjoituksista on löydettävissä kolme piirrettä, jotka erottavat yksityisarkistot viranomaisarkistoista: arkistonmuodostus, hankinta ja hankinnan motiivi. Arkistonmuodostuksessa yksilöt, perheet ja epäviralliset ryhmät eivät luo asiakirjoja toimimalla tarkoituksenmukaisesti ja järjestelmällisesti, vaan spontaanisti ja sattumanvaraisesti itseään ilmaisemalla. Ero viranomaisarkistojen ja yksityisarkistojen välillä on häilyvä, jos arkistonmuodostajana on henkilö, joka toimii virallisessa roolissa tai yrityksessä. Arkistonmuodostus on tällöin lähempänä viranomaisarkistoa. Henkilöarkistojen hankkiminen tai vastaanottaminen vaatii muutoksen omistajuudessa. Henkilöarkistot ”kerätään” tai ”hankitaan”, kun viranomaisarkistot ”säilytetään” tai ”siirretään”. Ennen kuin henkilöarkistot luovutetaan arkistoon, ne ovat yksityisomaisuutta. Yksityisarkistoa hankitaan tai vastaanotetaan ensisijaisesti niiden tutkimusarvon ja informatiivisuuden takia. Ne talletetaan tutkimus- tai muuta käyttöä varten. Viranomaisarkistoa säilytetään niiden todistusvoiman takia, ne todistavat valtion ja viranomaisen toiminnasta. Toki viranomaisarkistoillakin on suurta tutkimusarvoa. Jenkinson ja Schellenberg eivät katsoneet yksityisarkistoilla olevan todistuksellista arvoa, vaan Jenkinsonin mukaan yksityisarkistojen vastaanottamisessa historiallinen kiinnostus menee arkistollisen kiinnostuksen ohi.¹³⁶

Jenkinsonin ja Schellenbergin mukaan arkistot luodaan järjestelmällisessä, virallisessa ja hallinnollisessa vuorovaikutuksessa. Yksityisarkistot eivät voi saada arkistollista statusta, koska Jenkinsonin mukaan asiakirjoja ei luoda virallisessa vuorovaikutuksessa ja arkiston hallinnassa ja omistajuudessa tulee vaihdos, jolloin asiakirjojen autenttisuus, proveniensi, vaarantuu. Schellenbergin mukaan asiakirjat, jotka syntyvät spontaanisti ja sattumanvaraisesti, eivät heijasta tarkoituksellista ja järjestelmällistä virallista toimintaa. Molemmat kuvailevat ja esittävät yksityisarkistojen teoreettisen perustan ilmaisemalla, mitä yksityisarkistot eivät ole: arkistoa. Viranomaisasiakirjoja tulee säilyttää julkisissa

---

¹³⁵ Ulvros 2001, 25.

¹³⁶ Fisher 2008, 18-19.

arkistoissa, sillä viranomaiset ovat vastuussa teoistaan kansalaisille. Kummankaan mielestä yksityisarkistoilla ei ole tällaista vastuuta todistaa toiminnastaan, yksityisarkistoilla ei ole todistusvoimaa. Erottelu kahdentyypisiin arkistoihin liittyy niiden arkistonmuodostuksen tai provenienssin luonteeseen sekä asiakirjojen arvonmäärittelyyn, siihen, mikä tehtävä asiakirjoilla on ja onko niiden arvo todistusvoimassa, informatiivisuudessa vai historiallisuudessa. Yksityisarkistoja hankitaan, vastaanotetaan ja säilytetään, koska ne sisältävät ensisijaisesti tutkimus- ja informaatioarvoa. Yksityisarkistoissakin on todistusvoimaa, esimerkiksi henkilöiden säilyttämissä tulo- ja veroasiakirjoissa. Tässä tarkoituksessa asiakirjat on kuitenkin oltava henkilöllä itsellään, eikä niiden omistajuutta voi siirtää arkistolle. Fisherin mukaan Jenkinsonille ja Schellenbergille ei ehkä ollutkaan keskeistä se, ettei yksityisarkistoilla ollut minkäänlaista todistuksellista luonnetta, vaan se, että ensisijainen syy yksityisarkistojen hankintaan oli arkiston tutkimuksellinen arvo, ei todistuksellinen luonne. Yksityisarkistojen arvonmäärittelyssä asiakirjojen todistuksellinen luonne on toissijaista, jopa olematonta.¹³⁷

Fisherin mukaan yksityisarkistoja hankitaan ja säilytetään, jos niistä on löydettävissä historiallista, kulttuurista, muistoihin liittyvää, kulttuuriperinnöllistä, informatiivista, sisällöllistä tai tutkimuksellista arvoa. Arkistot eivät vastaanota yksityisarkistoja sattumanvaraisesti ja maksa niiden säilyttämisestä, jos arkistot eivät uskoisi, että asiakirjoja käytettäisiin tulevaisuudessa. Kahden arkistollisen arvon, todistusvoiman ja informatiivisuuden nähdään jakautuvan. Viranomaisarkistoissa puhutaan todistusvoimasta, tehtävistä, rakenteesta ja vastuullisuudesta, kun taas yksityisarkistoissa puhutaan muistoista, perinnöstä, tutkimus- ja kulttuurisesta arvosta. Jenkinson ja Schellenberg kehittivät ajatteluaan arkistoista pitkälti niin, että he sulkiivat yksityisarkistot pois arkistojen kentästä. Tekeillä näin he ehkä tietämättään määrittivät yksityisarkistojen luonnetta ja samalla loivat perusteet tulevaisuuden ajattelulle yksityisarkistojen teoriasta.¹³⁸

Henkilöarkistoista ei tulisikaan yrittää löytää todistusvoimaa, ”todistetta minusta”, vaan ne ovat moninkertaisten rakennelmien paikkoja. Hobbsin mukaan yksityisluontoisten asiakirjojen rikkaus ja arvo on paljolti niiden tarkoituksen ja merkityksen monitulkintaisuudessa. Henkilöarkiston käyttäjät eivät välttämättä etsi todisteita tapahtumista ja faktoista historiallisessa mielessä, vaan he tutkivat enemmän tuntemuksia, ihmissuhteita ja itse henkilöä. Henkilöarkistoista tulisi etsiä henkilön persoonallisuuden tavoittamista ja

---

¹³⁷ Fisher 2008, 19-22.

¹³⁸ Fisher 2008, 22-24.

monimutkaista sisäistä ihmisyyttä pelkkien todisteiden etsimisen sijaan. Arvonmäärityksen mittariksi viranomaisarkistoihin hän esittää ”tiedon keskittymän”, kun taas henkilöarkistoissa arvon mittarina tulisi olla ”yksilön ilmaisu”. Onko henkilöarkistossa arvokasta se, että yksilö oli tärkeä saavutuksiensa ja kunnianosoitustensa vuoksi vai se, millä tavalla arkisto heijastaa henkilöä, ja sitä, mikä johti häntä tekemään valintojaan? Hobbsin mukaan Helen Samuelsin ajatukset ”edustavasta asiakirjasta” sopisivat myös sovellettavaksi henkilöarkistoihin, jos se ei tarkoita vain toiminnan ja saavutusten vaan myös henkilön ja hänen persoonallisuutensa tallettamista. Henkilöarkistojen uudelleenajattelu voi tuoda tärkeitä näkökulmia ja laajentaa arkistollista ajattelua yleisesti.¹³⁹

Hobbsin mukaan henkilöarkistoihin on talletettu yksilöiden toimintaa ja yksilöiden henkilökohtaisia, luonteenomaisia ja ainutlaatuisia näkökulmia, jotka ovat tärkeitä henkilöarkistojen ominaispiirteitä. Henkilöarkistot eivät sisällä ainoastaan virallista toimintaa, vaan ovat myös lähde päivittäiseen yksityiselämään ja ihmissuhteisiin. Henkilöarkistoissa on intiimiyyttä, jollaista ei löydy virallisista, systemaattisista viranomaisarkistoista. Intiimiys heijastuu henkilöarkiston sisällöstä, rakenteesta sekä suorasta vuorovaikutuksesta arkistonmuodostajan tai luovuttajan kanssa henkilöarkistoa vastaanotettaessa ja sitä järjestäessä. Henkilöarkistot poikkeavat byrokraattisten asiakirjojen persoonattomuudesta, muodollisuudesta ja systemaattisuudesta, johon nykyinen arvonmääritystä koskeva teoria sopii. Yksilöt luovat asiakirjojaan palvellakseen tarpeitaan, mieltymyksiään ja persoonallisuuttaan, eivät siksi koska lait tai säännökset niin määräävät.¹⁴⁰

Koska henkilöarkistossa on intiimiyyttä, se ei ole neutraali tutkimuspaikka. Tutkimuksen tekeminen on aina omiin ajatuksiin ja tunteisiin vaikuttava kokemus. Henkilökohtaisuus korostuu, kun kohtaamme tutkimusprosessissa jatkuvasti toisen ihmisen tunteineen ja ajatuksineen, pyrimme ymmärtämään häntä ja näkemään hänen elämänsä suhteessa kontekstiin ja historiallisiin prosesseihin.¹⁴¹ Lukukokemus saattaa olla yllättävä, tutkijan ja arkiston kohtaaminen ei ole ainoastaan tiedollinen, vaan siihen liittyy myös tunteellisia ja fyysisiä ulottuvuuksia. Tutkija voi tuntea, että lukee jotain liian henkilökohtaista, jostain, joka ei ole tarkoitettu hänen luettavakseen. Tutkija voi tuntea, että tunkeutuu toisen henkilökohtaiselle alueelle ja että tulee liian lähelle henkilöä. Esimerkiksi Virginia Woolfin itsemurhaviesti ei ehkä tutkimustekstissä herätä syvällisiä tuntemuksia, mutta kun löytää yllättäen fyysisen paperisen viestin hänen omasta arkistostaan, tunne saattaa olla aivan

---

¹³⁹ Hobbs 2001, 132-135.

¹⁴⁰ Hobbs 2001, 126-128.

¹⁴¹ Leskelä-Kärki 2001, 118.

toisenlainen. Paperilla onkin tuntematonta voimaa ja viehätystä. Paperi ja tutkittavan kirjoitustyyli tuo lähemmäksi tutkittavaa ja tuo tuttuuden tunnetta.¹⁴²

Miina Sillanpään henkilöarkiston tutkiminen herätti myös tunteita. Kun tutkii pitkän aikaa tiettyä henkilöä, hänen henkilökohtaisia asiakirjojaan ja niistä kumpuavia ajatuksia, tuntuu, että tuntee henkilön hyvin, tunnistaa hänen persoonallisen käsialansa ja eläytyy hänen kirjoituksiinsa. Kun sitten vastaan tulevat viimeiset, jo haparoivalla kädellä kirjoitetut tekstinpätkät ennen kuolemaa ja lopulta kuvat viimeiseltä matkalta ja hautausmaalta, jossa lepäävät Miina Sillanpään vanhemmat ja Miina Sillanpää, tulee väistämättä haikaa olo.

”Olen verrattain huonossa kunnossa saa nähdä jaksanko tehdä matkaa. Toivottavasti kaikki käy hyvin.”¹⁴³

”Ihan hyvä, nyt olen sekaantunut yhä enempi, en tiedä olenko yhä enempi sairas, sillä minä en lopulta ollenkaan tiedä, olenko minä tullut sairaammaksi tai terveemmäksi.”¹⁴⁴

Tutkiminen ei ole vain objektiivista tarkkailua, etenkin henkilöarkiston tutkiminen, joka voi herättää monia tunteita. Fyysinen läsnäolo arkistossa ja paperisten asiakirjojen tutkiminen todella tuo lähemmäksi tutkittavaa ja paperilta lukeminen tuntuu aivan toiselta kuin koneelta tai jo puhtaaksi kirjoitettuna. Miina Sillanpään omat asiakirjat herättivät tunteita, mutta etenkin kirjeenvaihtoa lukiessa tuntui, että todella tunkeutui toisten henkilökohtaisiin asioihin, jotka eivät ole alun perinkään tarkoitettu kenenkään muun kuin Miina Sillanpään luettaviksi.

---

¹⁴² Dever, Newman & Vickery 2009, 28-29.

¹⁴³ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.48-14.12.51, 14.12.1951. MSS.

¹⁴⁴ ”Muistelojeni kirja” 3.2.1952. Erillinen kirjoitus, muistiinpano, on liimattu kirjaan. Ha:1. MSA. TA.

4. Henkilöarkiston eettinen käyttö

4.1. Julkiset yksityiset päiväkirjat

Tutkimuseettisten kysymysten pohdinta on melko tuoretta varsinkin humanistisilla aloilla. Kehitys on ollut kuitenkin huomattavaa viime vuosikymmeninä. Tutkimusetiikka voidaan määritellä tutkijoiden ammattietiikaksi, johon kuuluvat eettiset periaatteet, normit, arvot ja hyveet, joita tutkijan tulisi noudattaa ammatiaan harjoittaessaan. Tutkimusetiikan voi katsoa koskevan niin tutkittavia, yhteiskuntaa kuin tiedeyhteisöä: aineiston hankintaan ja tutkittavien suojaan liittyviä kysymyksiä, tieteellisen tiedon soveltamista, käyttöä ja vaikutuksia koskevia kysymyksiä sekä tieteen sisäisiä asioita. Tutkimusetiikka koski pitkään oikeastaan vain lääketieteellistä tutkimusta ja vasta 2000-luvulla alettiin kartoittaa humanististen ja yhteiskuntatieteellisten alojen tutkimuseettisiä kysymyksiä. Tutkimusetiikan kehitys alkoi 1980-luvulta, jolloin tunnistettiin tarve kehittää jo tutkimuksen osaksi tullutta tutkimusetiikkaa sekä edistää tutkimuseettistä keskustelua Suomessa. Aluksi tiedeyhteisö suhtautui tutkimuseettisten ohjeiden vastaanottamiseen nihkeästi, koska niiden katsottiin osin riitelevän tieteen vapauden kanssa, mutta hiljalleen tutkimusetiikka sai yleisen hyväksynnän niin tiedeyhteisössä kuin julkisuudessaakin. Kehityksen seurauksena laadittiin tutkimuksen yleiset eettiset periaatteet, jotka on jaettu kolmeen eri osa-alueeseen: tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen, vahingoittamisen välttämiseen sekä yksityisyyteen ja tietosuojaan.¹⁴⁵

Näiden periaatteiden ja eettisesti kestävien tutkimustapojen yhteinen lähtökohta on ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisella tarkoitetaan sitä, että tutkittaville annetaan mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen vai eivät. Vahingoittamisen välttäminen kattaa niin fyysisten kuin henkisten, sosiaalisten ja taloudellisten vahinkojen välttämisen. Vahinkoa voi aiheuttaa esimerkiksi julkaistut tutkimustulokset, jos tutkijalla on vaikkapa ollut negatiivinen tai asenteellinen kirjoitus- tyyli tutkittavista. Vahinkoa voi aiheuttaa, vaikka yksittäisiä tutkittavia ei olisikaan tunnistettavissa. Tutkijan on kuitenkin kyettävä tuottamaan uutta tieteellistä tietoa myös arkaluonteisista ja vaikeista asioista. Kriittinen tutkija voi ymmärtää ja selittää tutkittavien elämää sortumatta itse asenteelliseen mustamaalaamiseen.¹⁴⁶ Yhtälailla tutkija voi kirjoittaa tutkittavien arkaluontoisistakin asioista paljastamatta tämän henkilöllisyyttä tai ”juoruilemalla” liikaa tai tarpeettomasti tutkittavista.

---

¹⁴⁵ Löppönen & Vuorio 2013, 3-10; Kuula 2011, 23-25.

¹⁴⁶ Kuula 2011, 60-63.

Tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen ja suojeleminen tarkoittaa tutkimuksessa sitä, että tutkittavilla itsellään on oikeus määrittää, mitä tietojaan he antavat tutkimuskäyttöön sekä ettei yksittäiset tutkittavat ole tunnistettavissa tutkimustekstistä. Tutkijalla on myös velvollisuus noudattaa tietosuojalainsäädäntöä¹⁴⁷, jolla ihmisten yksityisyyttä kunnioitetaan ja suojellaan oikeudellisia säännöksiä noudattavin periaattein ja toimintakäytännöin. Yksityisyydelle ei ole yhteisesti tunnustettua määritelmää, ja sen katsotaan muuttuvan sisällöltään ja merkitykseltään yhteiskunnan muutoksen mukana. Ihmiset myös kokevat yksityisyyden eri tavalla, joku tarvitsee itselleen suuremman henkilökohtaisen reviirin kuin toinen.¹⁴⁸ Yksityiselämän suojaa toteuttavan henkilötietolain mukaan arkaluonteisiksi määriteltäviä asioita ovat tutkittavien terveydentilaa, sosiaalietuuksia, rikoksia, uskonnollisuutta ja poliittisia asenteita sekä seksuaalista suuntautumista koskevat asiat.¹⁴⁹ Tutkimuksessa ilmenevät arkaluonteisuudet eivät ole este tutkimukselle, mutta asioita tulee tutkia tutkimuseettiset normit tuntien ja tutkittavien oikeuksia ja yksityisyyttä kunnioittaen. Historiantutkimuksessa, jossa tutkitaan poismenneitä henkilöitä, ei ole aina pidetty tunnistettavuutta olennaisena asiana. Historiantutkijat ovat kuitenkin muiden tutkijoiden lailla sitoutuneet eettisesti ihmisoikeuksien julistukseen. Onkin pohdittu kriittisesti sitä, missä tilanteissa on oikeus levittää menneisyyden henkilöiden elämää näkyville kaikkien tarkasteltavaksi.¹⁵⁰

Yksityisyys on tutkimuksen kohteena tavalla tai toisella etenkin tavallisia kansalaisia tutkittaessa, mutta julkisuuden henkilöiden yksityiselämän suoja on kapeampi kuin tavallisten kansalaisten. Julkisten henkilöiden, eli merkittävien vallankäyttäjien politiikan, hallinnon ja elinkeinoelämän alalla, ammatillisiin tehtäviin ja julkisiin rooleihin kuuluvia toimintoja ei sellaisenaan lueta suojattuun yksityiselämään.¹⁵¹ Yksityisyyden suojan turvaaminen, kuten muutkin eettiset säännöt, koskettavat yleensä elävää ihmistä ja ovat myös usein tarkoitettu ohjenuoriksi suoraan vuorovaikutukseen tutkittavan kanssa. Historiantutkimuksessa tutkimuskohteena oleva ihminen tai ihmiset, ovat kuitenkin usein kuolleet jo aikaa sitten, kuten tässäkin tutkimuksessa, ja vaikka tutkittavat vielä olisivat elossa, tutkimus usein tapahtuu heidän siitä tietämättä tai ilman suoraa kontaktia tutkitta-

---

¹⁴⁷ Tietosuojan voidaan katsoa olevan yksityisyyden suojan yläkäsite. Tietosuoja tarkoittaa yksityisyyttä henkilötietoja käsiteltäessä. Oikeus yksityisyyden suojaan on perusoikeus, ja tätä suojaa toteuttaa esim. henkilötietolaki ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta. Ks. Kuula 2011, 77 ja <http://www.tietosuoja.fi/fi/index/lait.html>, viitattu 30.10.2014.

¹⁴⁸ Kuula 2011, 64, 75-76.

¹⁴⁹ Kuula 2011, 135.

¹⁵⁰ Kuula 2011, 135-136, 201.

¹⁵¹ Kuula 2011, 75-78.

vaan. Miten soveltaa eettisiä periaatteita jo vuosikymmeniä sitten kuolleen julkisen henkilön julkisessa arkistossa olevaan, mutta yksityisiä asiakirjoja sisältävään arkistoon, tai onko näiden asiakirjojen käytössä edes tarpeellista huomioida eettisiä periaatteita? Entä, jos ja kun, arkisto sisältää myös tavallisten kansalaisten yksityisiä asiakirjoja.

Vaikka kyse on julkisen henkilön arkistosta, henkilöarkisto on yksityisarkisto, ei siis julkisen tehtävän tuloksena syntynyt virallinen arkisto. Eettiset kysymykset ovat väistämättömiä etenkin, kun arkisto ei kokonaisuudessaan ole Miina Sillanpään itsensä luovuttama. Suurimmat eettiset kysymykset liittyvätkin henkilökohtaiseen, yksityiseen aineistoon, kuten päiväkirjoihin, päiväkirjamuistiinpanoihin sekä kirjeisiin. Näitä Miina Sillanpää ei tiettävästi tarkoittanut julkiseen arkistoon talletettavaksi, tai ainakaan tämänsuuntaisesta toivomuksesta tai aikomuksesta ei ole löytynyt todisteita. Testamentissaan hän toivoi luovutettavan ainoastaan adressit, sähkösanomat ja leikekirjat Työväen Arkistolle. Yksityisten asiakirjojen käytössä on siis oltava sensitiivinen, koska henkilö on voinut tarkoittaa aineistoissa ilmenevät asiat ainoastaan omille silmilleen luettavaksi tai toiselle henkilökohtaisesti kerrottavaksi, ei ulkopuolisten tutkijoiden silmälaitteiksi.

Elena S. Danielsonin mukaan yleiset eettiset periaatteet painottavat asiakirjoista löytyvän henkilökohtaisen, yksityisen tiedon suojelemista. Herkkyys henkilökohtaiselle tiedolle arkistoissa vaihtelee kulttuurittain, ajanjaksottain ja kontekstittain. Yksityisyyden suojelemisen ja vapaan käytettävyyden välillä tasapainoileminen on aina ollut yksi niistä eettisistä pulmista, jotka ovat luontaisia arkistotyössä. Jo yksityisyyden määrittäminen on ongelmallista, mutta selvää kuitenkin on, ettei yksityisyys tarkoita salailua. Yksityisyys on kykyä hallita henkilökohtaisen tiedon esiintymistä yhteiskunnassa ja arkistoissa. Yksityisyys on yksilön vaatimusta hallita ehtoja, jolla henkilökohtaista tietoa (tietoa, josta tunnistaa tietyn henkilön) hankitaan, paljastetaan ja käytetään. Julkisuuden henkilöt eivät nauti saman tason yksityisyyttä kuin ne, jotka eivät pyri julkisuuteen.¹⁵² Sara S. Hodsonin mukaan toistuvasti julkisuudessa olevat yksilöt luovuttavat tietyn osan yksityisyydestään ollakseen julkisia hahmoja. Kirjailijoiden ja julkisuuden henkilöiden arkistojen yksityisyyden turvaaminen on haastavampaa kuin muunlaisten arkistojen. Yleinen käsitys kuitenkin on, että oikeus yksityisyyteen loppuu henkilön kuollessa, koska kuollut ei voi enää kokea yksityisyytensä loukatun henkilökohtaisen tiedon paljastumisesta.¹⁵³ Omaisia tai muita läheisiä tiedot voivat kuitenkin vahingoittaa.

---

¹⁵² Danielson 2010, 181-184, 192.

¹⁵³ Hodson 2004, 194-196, 201-202.

Miina Sillanpää oli julkinen henkilö, jonka kuuluisuus kasvoi kuolemaansa saakka. Hänen 80-vuotissyntymäpäiviään juhlintiin vuonna 1946 Eduskuntatalon valtiosalissa, jolloin *”oli jo suuren juhlan tuntua; juhlinnan kohteena ei ollut enää ”Meidän Miina” vaan koko Suomen kansan yhteinen Miina, jolle kaikki kansalaispiirit ilmaisivat jakamatoman kunnioituksensa ja arvonantonsa”*.¹⁵⁴ Miina Sillanpää kirjoitti itse päiväkirjaansa kuuluisuutensa varjopuolista:

*”Kyllä tämä kuuluisuus tulee raskaaksi kun puoleeni käännetään kaikenlaisilla asioilla, ja kun useat ovat niin monisanaisia ettei tiedä mitä sanoisi täytyy vaan kuunnella. Kuka on saanut huonon apulaisen, kuka etsii kotia vanhukselle joka on elämässään osoittautunut niin levottomaksi ettei hänelle voi mitään tavallista kotia suositella.”*¹⁵⁵

Ystävänsä Olga Tainion mukaan Miina Sillanpäästä ei voinut puhua yksityisenä ihmisenä lainkaan:

*”On sangen epäkiitollista lähteä puhumaan Miina Sillanpäästä yksityisihmisenä tai hänen yksityiselämästään, koska hänellä oikeastaan ei yksityiselämää olekaan. Jo nuorena vihki hän elämänsä toisten palvelemiseen ja sitä se on uskollisesti ollutkin.”*¹⁵⁶

Miina Sillanpään henkilökohtaiset, säilyneet ja talletetut, asiakirjat koostuvat Työväen Arkistossa olevista irrallisista päiväkirjamuistiinpanoista ja ”Muistelojeni kirjasta” sekä Miina Sillanpään säätiön hallussa olevista kahdesta päiväkirjasta. Työväen Arkistoon ovat talletettuina myös osoitekirja, vieraskirja, verolippuja, lehtiö irrallisine muistilappuineen, terveydentilaa koskeva asiakirja sekä alkuperäiset ja valokopioidut työ-, kurssi- ja rippitodistukset. Lisäksi henkilökohtaista -sarjaan on talletettu Miina Sillanpään muistopatsaaseen ja sen paljastustilaisuuteen liittyviä asiakirjoja, kuten myös Miina Sillanpään syntymän merkkivuosista kerääntyneitä asiakirjoja. Nämä asiakirjat ovat syntyneet Miina Sillanpään kuoleman jälkeen, esimerkiksi muistopatsas paljastettiin 4.6.1968. Henkilökohtaiseen osioon on talletettu myös Miina Sillanpään jäsenkirjoja ja kalentereita vuosilta 1904-1951.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ Salmela-Järvinen 1973, 156.

¹⁵⁵ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 20.1.1949. MSS.

¹⁵⁶ Tainio 1946, 65.

¹⁵⁷ Henkilökohtaista, Ha:1-3. MSA.TA. Miina Sillanpään päiväkirjat 1943-1951. MSS.

Lahjaksi saatuun ”Muistelojeni kirjaan” (30.11.1939-3.2.1952) Miina Sillanpää on kirjoittanut vain muutamia sivuja ja osa kirjoituksista on liimattu kirjaan myöhemmin erillisistä lapuista. Varsinaiset päiväkirjatekstit ovat puolen vuoden ajalta, aikaväliltä 24.3.1946-25.9.1946. Kirjaa on alettu kirjoittaa talvisodan syttymispäivänä 30.11.1939, mutta sitten kirjoittaminen on jostain syystä jäänyt. Päiväkirjateksteissä Miina Sillanpää kertoo terveydestään, tekemistään asioista ja käymistään kokouksista, Ensi Kodista, tekeillä olleesta elämäkerrasta ja 80-vuotissyntymäpäiväjuhlateoksesta sekä itse syntymäpäiväjuhlista. Osassa teksteistä on pohtiva ote, jolloin tulee miettineeksi, oliko kirjan tarkoitus olla hieman omaelämäkerrallinen. Ainakin kirjoitukset tuntuvat olevan jollain tapaa tietoisesti ja selittävästi kirjoitettuja, ikään kuin hän selostaisi ulkopuoliselle lukijalle tapahtumia:

”Olen kovin pahoillani että olen hermostuneisuudellani ehkä loukannut niitä jotka ovat olleet minulle suurena apuna työssäni.”¹⁵⁸

”Ei mikään inhimillinen saa olla minulle vierasta. Ihminen on sittenkin niin rajoitettu ja ahdas. On vaikea nähdä kysymyksen ytimeen, jos tahtoisikin. Kysyn usein itseltäni, olenko tehnyt kaikki kun olisin voinut, ja eikä näissä teoissa ole ollut itsekkäitä pyyteitä takana.”¹⁵⁹

”Enhän ole voinut tehdä muuta kuin velvollisuuteni yhteiskuntaa kohtaan. Ehkäpä onni on ollut minulle myötäinen muutamissa tapauksissa. Ehkä olen joskus ollut tyhmän rohkea joka rohkeus kuitenkin onnistunut. Ihmisten myötämielisyys on ollut tukenani ja se on ollut ainoa tukeni. En ole koskaan pyytänyt itselleni, vaan toisille.”¹⁶⁰

Päiväkirjat ja muistiinpanot, jotka ovat alun perin olleet yksityisiksi tarkoitettuja, muuttuvat julkisiksi, kun kirjoittajalla on jo käsitys, että hänen kirjoituksiaan tullaan lukemaan ja tutkimaan myöhemmin. Tietoisuus tulevasta lukijasta saattaa muuttaa kirjoittajan tapaa kirjoittaa. Kirjoittaja saattaa korjata ja muokata sekä siistiä tekstejään ja täydentää aukkoja tai jopa valehdella.¹⁶¹ Lynn Z.Bloomin mukaan onkin virheellistä ajatella, että päiväkirjat koostuisivat ensisijaisesti yksityisistä kirjoituksista, vaikka useat naisten päiväkirjat ovatkin henkilökohtaisia asiakirjoja koostuen yksityisistä ajatuksista ja toimista, eikä julkisista tapahtumista. Bloomin mukaan ammattikirjailijalle ei ole olemassa

---

¹⁵⁸ ”Muistelojeni kirja” 24.3.1946. Ha:1. MSA.TA.

¹⁵⁹ ”Muistelojeni kirja” 31.3.1946. Ha:1. MSA.TA.

¹⁶⁰ ”Muistelojeni kirja” 23.5.1946. Ha:1. MSA.TA.

¹⁶¹ Bloom 1996, 23.

yksityisiä tekstejä, koska yleisö on aina kirjailijan mielessä. Monet yksityiset päiväkirjat ovatkin oikeastaan julkisia asiakirjoja. Todella yksityiset päiväkirjat eivät ole ymmärrettävissä ulkopuoliselle lukijalle ilman kontekstualisointia. Tekstit ovat lyhyitä, niillä on teema, kuten sää, vierailut, päivittäiset tapahtumat, ne ovat tulkitsemattomia, niissä ei tehdä tunnistettavaksi ihmisiä tai paikkoja eikä analysoida tapahtumia, koska ne kirjoitetaan yksinomaan itseään varten. Julkiset yksityiset päiväkirjat eroavat juuri tässä edellisistä, sillä ne ovat ymmärrettävissä kelle tahansa, olivatpa ne kirjoitettu lukija mielessä tai ei. Tekstien aiheet ovat laajemmat ja ne ovat pohdiskelevia.¹⁶² Miina Sillanpää ei ollut kirjailija, mutta hän oli ”Muistelojeni kirjaan” kirjoittaessaan jo lähes 80-vuotias kuuluisa, kaikkien tuntema yhteiskunnallinen vaikuttaja, joka varmasti aavisti ihmisten olevan kiinnostuneita hänestä ja hänen kirjoituksistaan myös hänen kuoltuaan. Useat hänen päiväkirjateksteistään vaikuttavat juuri tällaisilta julkisten yksityisten päiväkirjojen kaltaisilta.

Erilliset muistiinpanot koostuvat avomuistiinpanovihkosta, irrallisista sivuista ja kirjoista irroitetuista muistiinpanoniteistä. Avomuistiinpanovihkon harvat kirjoitukset ovat päiväämättömiä ja vaikuttavat olevan puheluonnostelmia tai muita alustuksia, paitsi viimeinen sivu, joka on samalla myös viimeinen säilynyt Miina Sillanpään kirjoittama tekstinpätkä:

”Jos päiväni päättyisivät odotettua aikaisemmin Tahdon tämän kautta vielä lausua sydän ystävälleni Hilda Koskiselle minun sydämellisen kiitoksen siitä kärsivällisyydestä ja kestävyydestä minua kohtaan. Tämä on palkatonta työtä ja sitoo sinun aikasi.”¹⁶³

Kirjoitus on selkeästi kirjoitettu tiedostaen, että kirjoituksen kohde lukee sen myöhemmin. Päiväämättömät irralliset sivut ovat sekalaisia, itseä varten tehtyjä muistiinpanoja, luultavasti puhetta tai jotain kirjoitusta varten. Kirjoista irroitettut ”niteet” eivät tunnu olevan niin henkilökohtaisia kuin muut kirjoitukset. Nide ajanjaksolta 1.1.1943-2.12.1945 on selkeästi Ensi Kodin toimintaa koskeva. Kirja on ollut Miina Sillanpään henkilökohmainen, mutta keskittynyt erityisesti Ensi Kodin asioiden kirjaamiseen. Toinen irrallinen nide on ajalta 7.7.1944-1.5.1946, ja kirjoitukset koskevat sota-aikaa, poliittista tilannetta ja kotiapulaisia varten rakennettua lepokoti Lepopirttiä sekä Ensi Kotia. Kirjoitusten tarkoitus on epäselvä. Ne vaikuttavat hiukan virallisilta kuvauksilta ja raportoinneilta, mutta

---

¹⁶² Bloom 1996, 24-28.

¹⁶³ Miina Sillanpään kirjoittama muistiinpano 7.2.1952. Ha:1. MSA.TA.

ajoittain henkilökohtaisiltakin. Sulkusen mukaan Ensi Kodin merkitys Miina Sillanpäälle käy ”suorastaan dramaattisesti ilmi hänen noilta vuosilta säilyneistä päiväkirjoistaan ja kirjeenvaihdostaan”.¹⁶⁴ Lisäksi talletettuna on pieni vaaleanpunainen vihkonen, jossa on sekalaisia muistiinpanoja vuosilta 1949-1951, jälleen vain muutamia merkintöjä, hoidettavista ja hoidetuista asioista.

Säätiön hallussa olevat kaksi mustavahakantista päiväkirjaa ovat ehyitä. Pienempään, täyteen kirjoitettuun vihkoon on kirjoitettu ajalta 28.9.1943-31.12.1947 ja noin puolilleen kirjoitettu isompi vihko on jatkoa edelliselle päiväkirjalle ja sisältää kirjoituksia ajalta 1.1.1948-14.12.1951. Vihkoihin kirjoittaminen ei ole ollut päivittäistä, vaan melko epä-säännöllistä. Yleensä Sillanpää on kirjoittanut viikoittain, mutta ajoittain kirjoituksia on jopa päivittäin, ja välillä taas on kuukausienkin taukoja. Tekstit vaihtelevat lyhyistä muuttaman lauseen kirjoituksista noin sivun mittaisiin kirjoituksiin. Päiväkirjojen kirjoitukset koostuvat pääosin raportinomaisesti päivän kulusta, vierailuista ja matkoista, kokouksista, tapahtumista ja tilanteista: mitä töitä hän on tehnyt, missä hän on käynyt, millaisia aloitteita ja töitä olisi tehtävänä. Suurin osa kirjoituksista koskee Ensi Kodin toimintaa ja Ensi Koti –aatetta, eduskunta-asioita ja kansanedustajan tehtäviä, sota-aikaa ja terveyteen liittyviä asioita. Kirjoittamisen arvoisia asioita ovat olleet myös kotiapulaisten vanhainkotiin sekä Lepopirttiin liittyvät asiat. Vähäosaiset naiset, lapset ja vanhukset olivat Miina Sillanpään mielenkiinnon kohteena selkeästi. Omat henkilökohtaiset pohdinnat ja tunte-mukset liittyvät usein näihin teemoihin. Harvoin hän kertoo omista tunteistaan tai mieli-aloistaan, jostain henkilökohtaisemmasta ja syvemmästä. Tunteita, huolta ja murhetta aiheuttaa, jos kaikki ei suju hyvin Ensi Kodissa, Lepopirtissä tai vanhainkodissa tai jos terveys on ollut pitkään huono. Iloa tuottavat esimerkiksi hyvin sujuvat työasiat, kun puolue ja naiset onnistuvat ja pärjäävät ja kun vanhainkotiasia etenee.¹⁶⁵

Päiväkirjojen kirjoitukset vaikuttavat ”tietojen talletukselta”, aivan kuin Miina Sillanpää olisi kirjoittanut muistiin tapahtumia, joko oman itsensä takia ja (heikkenevän) muistin tueksi tai ulkopuoliselle lukijalle. Hän selvittää päiväkirjalle kuin kuulijalle, mitä asioita päivän aikana on tapahtunut. Hän on tehnyt usein tunnistettavaksi itselleen tuttuja ja läheisiä ihmisiä kirjoittamalla heidän koko nimensä, kuten ”*Hilda Koskinen tullut Lepopirttiin*”¹⁶⁶. Hän saattoi myös lisätä jonkun muun tunnisteen nimen lisäksi, kuten ”*Olen joutunut veljeni tyttären (etunimi) kanssa sanasotaan puolueasioista.*”¹⁶⁷ Lisäksi Miina

---

¹⁶⁴ Sulkunen 1989, 147-148.

¹⁶⁵ Miina Sillanpään päiväkirjat 28.9.1943-31.12.1947 ja 1.1.1948-14.12.1951. MSS.

¹⁶⁶ Miina Silanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 26.7.1948. MSS.

¹⁶⁷ Miina Silanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 17.6.1950. MSS.

Sillanpää on kirjoittanut muitakin selventäviä asioita, jotka tuntuvat erikoisilta tai tarpeettomilta, jos kirjoittaisi vain itselleen, kuten *”Illalla oli luonani Bismarkki kerho, Olga Tainio, Ida Aalle-Teljo ja Kaino Attila.”*¹⁶⁸ Kerhon osallistujien nimet tuntuvat turhilta, jos kirjoittaisi vain itseään varten. Miina Sillanpää on tehnyt kirjoituksiinsa myös tarkennuksia ja jälkikäteen muokkauksia.¹⁶⁹ Kokonaisuudessaan Miina Sillanpään kirjoitukset vaikuttavat tarkkaan harkituilta ja tietoisilta, päivän tapahtumat on selostettu ”oikein” ja tarkkaan. Päiväkirjan rooli tuntuu olleen myös ikään kuin tietokirja tai muistikirja, johon on palattu tarkastamaan, mitä on tehty milloinkin. Vihkot ovat yhdistelmä muistikirjaa ja päiväkirjaa, sillä välillä Sillanpää on listannut ylös päivän menot kellon tarkkuudella¹⁷⁰ tai listannut keneltä on saanut joululahjoja tai kirjeitä¹⁷¹, mutta henkilökohtaisia ja yksityisiä, pohdiskeleviakin kirjoituksia on. Vaikka teksteissä on samankaltaisuutta todella yksityisten päiväkirjatekstien kanssa, ovat tekstit pääosin ymmärrettävissä ilman kontekstitietoja ja ovat julkisten yksityisten päiväkirjojen kaltaisia. Hän vaikutti kirjoittaneen tulevalle lukijalle – niin itselleen kuin muillekin.

Miina Sillanpään päiväkirjatekstien voi sanoa olevan sekoitus yksityistä ja julkista kirjoittamista. Yksi päiväkirjaan liitetystä piirteistä on sen muoto salaisten kirjoitusten paikana. Päiväkirjan keskeiseen olemukseen kuuluu, että siihen merkitään muistiin asioita omaa tulevaa minää varten. Muistikirjamaisen päiväkirjan tehtävänä on tukea persoonaa koossa pitävää omaelämäkerrallista muistia, jolloin lukija on kirjoittaja itse. Tällaisessa päiväkirjassa on usein ulkopuolisille vaikeaselkoisiksi ja irralliseksi jääviä muutaman sanan tai lauseen merkintöjä, koska lyhytkin kuvaus palauttaa tapahtumat näynomaisesti mieleen.¹⁷² Päiväkirjan yksityistä ja salaista puolta voi rikkoa kirjoittajan ajatus lukijasta, joko kuvitellusta tai todellisesta. Lukija voi olla itse päiväkirja tai konkreettinen henkilö, kuten ystävä, sukulainen tai kirjoittaja itse myöhemmin.¹⁷³ Miina Sillanpään teksteissä lukija tuntuu vaihdelleen, ajoittain hän kirjoitti selkeästi itselleen ja päiväkirjalleen:

*”Työnteko, kirjoitus ei ota sujuakseen. Ajatus ei juokse, ja mikä ikävämpi muisti kaikkonee. Tuskinpa siinä on odotettavissa enin parempaa. Ja nyt hyvää yötä.”*¹⁷⁴

¹⁶⁸ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 30.6.1948. MSS.

¹⁶⁹ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, esimerkiksi 13.7.1948, 7.9.1948, 7.10.1948, 7.2.1951, 27.10.1951. MSS.

¹⁷⁰ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, esimerkiksi 6.3.1944. MSS.

¹⁷¹ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 24.12.1946. MSS.

¹⁷² Torninoja-Latola 2010, 117; Vatka 2005, 161-162.

¹⁷³ Torninoja-Latola 2010, 118.

¹⁷⁴ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 31.12.1947. MSS.

Päiväkirjan huoliteltu ja tyyllitelty ulkoasu voi kieliä siitä, että kirjoittajalla on ollut halu kaunokirjalliseen ilmaisuun tai ettei päiväkirjan kirjoittaja kirjoittanut vain itselleen. Jos päiväkirjaa kirjoittaa ajattelemalla samalla päiväkirjan lukijaa, herää kysymys päiväkirjan rehellisyydestä. Tietoisuus lukijasta saattaa estää kirjoittamisen vilpittömyyden. Näin päiväkirjakirjoitukset eivät ilmennä autenttista totuutta kirjoittajastaan ja todellisesta kokemuksesta, vaan ne pikemminkin tuovat esiin tietyn hetken tunnelman.¹⁷⁵

Intellektuellit, ajattelevat ja kirjoittavat ihmiset ovat saattaneet yhdistää yksityisen ja julkisen kirjoittamalla ja puhumalla julkisuudessa. Tutkija voi joskus jopa päätellä julkisten kirjoitusten olevan yksityisempiä kuin varsinaisten yksityisten tekstien. Maarit Leskelä-Kärjen mukaan Krohnin sisaret tuntuivat yhdistävän yksityistä ja julkista puhumalla usein julkaistuissa teksteissään asioista oman kokemuksensa kautta peitellysti tai avoimesti.¹⁷⁶ Tietoisuus oman itsensä merkityksestä vaikuttaa arkistonmuodostukseen, joiloin omat asiakirjansa näkee julkisemmaksi, eikä välttämättä kirjoita esimerkiksi päiväkirjaan niitä kaikkein henkilökohtaisempia asioita. Tämä tuleekin pitää mielessä, jos tutkii päiväkirjojen ”Miinaa” ja etsii yksityistä henkilöä julkisen roolin takaa, sillä henkilökohtaiset kirjoitukset eivät välttämättä kerro yksityisestä ihmisestä, vaan jopa julkisesta, tietoisesta kirjoittamisesta. Salmela-Järvinen on havainnut Miina Sillanpään päiväkirjateksteistä samoja asioita:

”Omia sisäisiä tuntojaan ei Miina niissä tunnu pohtineen, ei paljastellut sydämensä salaisuuksia, ei purkanut tuskaansa eikä murheitaan --- Hieman epäillen aina tarttuukin, jopa maailmankirjallisuuden kuuluisimpiinkin päiväkirjoihin ja itsetilityksiin. Entä jos salaisimpienkin paljastusten kirjoittajan olan takana on istuskellut pieni itsetehostuksen paholainen kuiskimassa: ”Koetahan nyt parastasi, näytä että sydänverellä kirjoitat. Jälki-maailma sitten työtäsi ihmettelee ja ihailee. Näkee, miten arvokas sinä ihmisenä olet ollut.” Monille näistä papereista on jo eläissään tullut kulta-lähde, kuoleman jälkeen perilliset ja kustantajat siunaavat sen muistoa, joka on osannut taitavasti lyödä mynttiä intiimeistä tunteistaan.”¹⁷⁷

Miina Sillanpää tiesi jo eläessään oman merkityksensä, joka vaikutti hänen kirjoitustyyliinsä ja tapaansa kirjoittaa. Salmela-Järvisen mukaan varovaisuus lisääntyi iän karttuessa, kun ”salaisuudet alkavat olla senlaatuksia, ettei niitä mielellään ulkopuolisille

---

¹⁷⁵ Torninoja-Latola 2010, 118.

¹⁷⁶ Leskelä-Kärki 2006, 61.

¹⁷⁷ Salmela-Järvinen 1973, 147, 154. Ks. myös lehtileike Suomen Sosiaalidemokraatti 6.10.1973. U:1.

kerro”. Miina Sillanpään kerrotaan kuitenkin sanoneen, että ”omaa sisintäni en ole tarvinnut uskoa kenellekään, sillä minulla ei ole ollut mitään uskottavaa”.¹⁷⁸

Miina Sillanpää kirjoitti myös henkilökohtaisia pohdintoja, ja asiakirjoista löytyy arkaluonteisiaakin terveystietoja. Terveys alkoi heiketä etenkin vuodesta 1945 alkaen, kun Miina Sillanpää sai halvauksen, ja mainintoja halvauksesta löytyy ”Muistelojeni kirjasta” sekä muistiinpanoniteestä.¹⁷⁹ Hän sairastui syöpään, mikä käy ilmi päiväkirjamerkinnoistä sekä Sätehoitoklinikan terveydentilaa koskevasta asiakirjasta.¹⁸⁰ Vakavasta sairaudestaan ja sen hoidosta hän kirjoittaa päiväkirjaansa hyvin lyhytsanaisesti ja ilman minkäänlaisia tuntemuksia, mutta kuitenkin selkeästi ilmaisten erittäin arkaluonteisia tietoja omasta terveydentilastaan. Vaikka päiväkirjakirjoitukset valtaosin ovat päivän kulun raportointia, kirjoitti Miina Sillanpää etenkin viimeisinä vuosinaan henkilökohtaisia ja yksityisiä, koskettaviaakin, pohdintoja elämästä, voimien loppumisesta ja lähestyvistä kuolemasta:

*”Pään humina jatkuu. Ajatus ei juokse. Olen tylsä. Näinkö saa valmistua loppua kohden. En pelkää loppua. Kerran se kuitenkin tulee. Toivoisin vaan etten jäisi pitkäksi aikaa toisten hoitoon. Nyt jaksan viellä suurin piirtein itseäni hoitaa.”*¹⁸¹

*”Halua työskennellä olisi edelleen, mutta kaikki käy niin hitaasti, voimat eivät riitä tahdon (kuolla?) Niinkauvan se kuitenkin menee kun jaksaa itse liikkua. Pelkään vain sitä päivää, jolloin kadotan kyvyn siihen. En mitään toivo niin hartaasti kun sitä, että kun voimat loppuu että silloin myöskin kivuttomasti loppuisi - elämä.”*¹⁸²

*”Olen tuntenut erikoista väsymystä, tuntuu kuin ei jaksaisi mitään, en voi nukkua kun hyvin huonosti. Kävin lääkärissä --- sanoi ettei näin vanhana sovi odottaa parempaa, sanoi tämän epävakaisen ilman vaikuttaneen heikentävästi, jospa niin olisikin, sillä sitten olisi toivoa vielä.”*¹⁸³

---

¹⁷⁸ Salmela-Järvinen 1973, 154-155; Mäkikossa 1947, 135.

¹⁷⁹ ”Muistelojeni kirja” 24.3.1946; Muistiinpanonide 7.7.1944-1.5.1946, 9.4.1946. Ha:1. MSA.TA.

¹⁸⁰ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 29.7.1948, 6.8.1948, 7.9.1948, 14.9.1948, 21.9.1948.MSS.; Sätehoitoklinikan kirje 13.11.1951 ja Miina Sillanpään kirjoitus samaan kirjeeseen 3.12.1951. Ha:1. MSA.TA.

¹⁸¹ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 22.10.1947. MSS.

¹⁸² Miina Silanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 16.7.1950. MSS.

¹⁸³ Miina Silanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 27.11.1951. MSS.

Terveys aiheutti Miina Sillanpäälle murhetta, koska töitä oli vielä paljon tehtävänä, eikä huononeva terveys näyttänyt muutoin huolestuttavan, kuin että työt jäävät tekemättä. Elämä ei tuntunut olevan Miina Sillanpäälle elämisen arvoista, ellei pystynyt tekemään töitä ja viemään eteenpäin tärkeiksi kokemiaan aatteita. Näin hän kirjoitti ollessaan Lepopirtissä:

”Huomenna lähden, voinkohan vielä tulla tänne joskus? Kuka tietää? Tuntuu kun olisi helpompi kävellä, mutta huimaus päässä se ei vaan vähene. En enää uskokaan sen paranevan. Tulevaisuutta täytyy siis ajatella osittain – rampana, mitä muuta se olisi. Jospa jaksaisin saada vanhainkodin valmiiksi --- Ja sitten Ensi Kodin laajennus ---”¹⁸⁴

Ajoittain Miina Sillanpää kirjoitti myös puhtaasti omia tuntojaan ja ajatuksiaan. Kesällä 1951 hän kirjoitti tunteneensa itsensä yksinäiseksi. Ilmeisesti kukaan ei jakanut samaa palavaa kiinnostusta yhteiskuntaa kohtaan ja halua parantaa yhteiskunnan epäkohtia samoin kuin hän itse:

”En tiedä kuinka tunnen itseni kaiken keskellä niin yksinäiseksi. On paljon tuttavita, mutta vähän ystäviä. Tämä aika on niin merkillisen kiireellistä, jollaisella ne omat tehtävänsä, kiireesti kokouksissa --- Ne jotka kerkiävät mahdollisesti niiden kanssa ei ajatukset lyö yhteen. Kaipaam jotain ”henki”ystävää joiden kanssa voisi rakentaa tulevaisuuden ihanne yhteiskuntaa. --- jotain pitäisi vielä voida tehdä jo olevien laitosten tukemiseksi ja uusien suunnittelemiseksi, mutta yksin on niin avuton, ruumiilliset voimat eivät riitä.”¹⁸⁵

Hän oli kirjoittanut läheiselle ystävälleenkin yksinäisyyden tunteestaan. Miina Sillanpää tuntui olleen huolissaan, kuka jatkaa hänen työtään kuolemansa jälkeen.

”Viimeisessä kirjeessäsi oli vähä surunvoittainen leima alussa, en sitä ollelanka ihmettele että tunnet niin kuin tunnet. Kannat liian suurta taakkaa melkein yksin. Me kaipaamme ihmistä, joka ymmärtää, sitä on vaikea löytää. --- Kuule nyt Miina ystäväni sinä huolehdi aivan liian sillä sinun työsi jatkuu alkamaasi latua kun sinusta aika jättää. Kunnioitus sinun saavutuk-

---

¹⁸⁴ Miina Silanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 26.7.1948. MSS.

¹⁸⁵ Miina Silanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 15.6.1951. MSS.

siisi on niin suuri ettei sinun suunnitelmiasi voi kukaan syrjäyttää eikä varmasti tahdokaan ja ainahan se on ollut niin että jokaisen pois siirtyneen tilalle astuu toinen uusin voimin toimimaan.”¹⁸⁶

Eettisten periaatteiden mukaisesti Miina Sillanpää edesmenneenä henkilönä ei voi enää itse päättää tietojensa käytöstä, tietojen paljastaminen ei voi enää vahingoittaa häntä eikä hänellä voi katsoa olevan yksityisyyden suojaa julkisena henkilönä samoin kuin tavallisella kansalaisella. Hänen oma henkilökohtainen jäämistönsä sisältää kuitenkin arkaluonteisia terveystietoja ja henkilökohtaisia kirjoituksia. Lisäksi August Vallan arkistossa on arkaluonteisia terveystietoja ja kuitteja hoitojaksosta ennen Miina Sillanpään kuolemaa. Onko tutkijalla mitään velvollisuuksia Miina Sillanpäää kohtaan? Antoon de Baetsin mukaan menneillä ihmisillä ei lähtökohtaisesti ole ihmisoikeuksia, eikä oikeutta yksityisyyteen. Tutkimuksessa totuuden kertominen on ensisijaisen tärkeää. Historioitsijoilla on kuitenkin joitakin tärkeitä velvollisuuksia menneitä kohtaan. Kuolleilla on kuolemanjälkeistä arvokkuutta, minkä takia he ansaitsevat kunnioitusta ja suojelua osakseen. Kuolleilla on myös kuolemanjälkeistä yksityisyyttä. Historioitsijoilla tulisi myös olla oikeus hiljaisuuteen, oikeus jättää huomioimatta arkaluonteisia yksityisyy- ja mainetietoja. Tämän tulisi koskea kaikkea historiakirjoitusta, myös elämäkertoja, missä on juuri tarkoitus kuvailla, mahdollisesti arvostellakin, julkisia ja yksityisiä puolia tutkittavasta henkilöstä.¹⁸⁷

4.2. Kirjoitan yksityisasiastani Sinulle

”In fact, the privacy of so-called third parties who may be presented in a collection can be the most worrisome and difficult to address. These third parties had no voice in deciding the fate of the papers, and are unlikely to have been consulted about any potential sensitivity in the collection.”¹⁸⁸

Henkilöarkisto saattaa sisältää myös muiden kuin itse arkistonmuodostajan luomia asiakirjoja. Keskityn tässä luvussa saapuneisiin kirjeisiin, vaikka joitakin tietoja kolmansista osapuolista ilmenee myös esimerkiksi valokuvissa, onnitteluisa ja päiväkirjamuistiinpanoissa. Kirjeet ovat kuitenkin arkiston eettisen käytön kannalta haastavimpia, sillä ihmi-

---

¹⁸⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 11.7.1951.F:4. MSA.TA.

¹⁸⁷ de Baets 2009, 1-6, 118-119, 131.

¹⁸⁸ Hodson 2004, 196.

set kirjoittivat kirjeissä omilla nimillään ja muilla tunnistetiedoilla henkilökohtaisia, yksityisiksi, vain Miina Sillanpään luettavaksi tarkoitettuja asioita. Lisäksi kirjeiden kirjoittajien yksityisyyden ei voida katsoa alentuneen millään tavoin, vaikka Miina Sillanpään yksityisyyden suojaa heikensi hänen julkinen asemansa. Sara S.Hodsonin mukaan arkistoilla, jotka säilyttävät elävien ihmisten asiakirjoja, on mahdollisuus asettaa nämä ihmiset nolostumisen, yksityisyyden loukkauksen, kohteiksi. Vaikka itse arkistonmuodostaja ei olisi enää elossa, osa tai jopa kaikki arkistonmuodostuksen osapuolet voivat olla, ja täten heillä on vielä oikeus yksityisyyteen. Kolmannet osapuolet, jotka voivat olla edustettuina arkistossa, eivät ole saaneet itse päättää näiden asiakirjojen kohtalosta. Arkistot saattavat sisältää kirjeitä, jotka ovat yksityistä yhteydenpitoa ja saattavat paljastaa arkaluonteisia asioita tai luottamuksellisia tietoja, jotka on tarkoitettu ainoastaan kirjeen vastaanottajan luettavaksi, ei tutkijoiden ja uteliaan yleisön tarkasteltaviksi.¹⁸⁹

Koska henkilöarkisto sisältää kirjeitä, jotka oli tarkoitettu luottamuksellisesti vain Miina Sillanpäälle, ja jotka sisältävät ihmisten yksityisiä, henkilökohtaisia ja arkaluonteisia asioita, on tutkittavien anonymisointi tärkeää. Etenkin yhteiskuntatieteissä korostetaan nykyään tutkittavien anonymiteetin suojaamista ja tutkittavien henkilöllisyys salataan. Anonymisointi on tunnistamisen, kuten nimen, asuinpaikan, ammatin tai henkilötunnuksen, poistamista tai muuttamista eli tunnistamattomaksi tekemistä. Tunnistamattomuus liittyy yksityisyyden suojeluun, eli suojellaan tutkittavia mahdollisilta negatiivisilta seurauksilta, joita heidän tunnistamisensa tutkimusjulkaisuista saisi aikaan.¹⁹⁰ Oikeus yksityisyyteen on perustavanlaatuinen yksilön oikeus. Käytännössä yksityisyyden suoja merkitsee monia moraalisia ja oikeudellisiakin kieltoja, kuten sitä, ettei kirjeitämme saa lukea, yksityisasiastamme luvatta kirjoittaa tai mainettamme aiheetta mustata. Lähtökohtaisesti on yksilön oma asia päättää, mitä tietoja hän itsestään muille antaa. Emme riko pelkästään henkilön moraalisia oikeuksia loukatessamme henkilön yksityisyyden suojaa, vaan aiheutamme todennäköisesti myös kaikenlaisia haitallisia seurausvaikutuksia.¹⁹¹

Arja Kuula esittää kolme syytä, miksi anonymiteettiä korostetaan. Ensinnäkään ei ole tarkoituksenmukaista esittää tutkittavia nimeltä tai ylipäättään tunnistettavasti yleispuolevien tutkimustulosten esittämisessä. Toiseksi tutkittavien anonymiteetin säilyttäminen on

---

¹⁸⁹ Hodson 2004, 196.

¹⁹⁰ Kuula 2011, 75, 200-201.

¹⁹¹ Räikkä 2007, 84, 94.

myös keskeinen tutkimuseettinen normi. Lisäksi 1970-luvulta alkaen kehitetty tietosuojalainsäädäntö, jonka lähtökohtana on tarve suojata ihmisten yksityisyyttä, on lisännyt anonymiteetin painoarvoa.¹⁹² Arkaluonteisen tiedon paljastaminen henkilöstä saattaa koskettaa muitakin kuin tutkittavaa henkilöä itseään. Vaikka arkistonmuodostaja tai muu tutkittava henkilö olisi kuollut, kolmannet osapuolet voivat olla vielä elossa ja kärsiä paljastuksesta. Danielson pohtii, onko arkaluonteisen tiedon paljastaminen niin merkittävä historiallisesti tai muutoin sen arvoinen, että kolmansien osapuolten yksityisyyden loukkaus on toissijaista?¹⁹³ Yksityisyyden suojaan kuuluu myös intymiteettisuoja, jolla tarkoitetaan ihmisen läheisten suhteiden suojaa.¹⁹⁴ Nimen ja sen lisäksi muiden tunnistetietojen paljastaminen voi vaikuttaa haitallisesti tutkittavan henkilön itsensä lisäksi läheisiin.

Kunnioittaakseni kolmansien osapuolten yksityisyyttä, en mainitse kirjeenvaihdossa esiintyviä yksityisiä henkilöitä nimeltä tai paljasta heidän asuinpaikkakuntaansa tai ammattia. Kun Miina Sillanpään henkilöarkisto luovutettiin Työväen Arkistoon vuonna 1976 vapaaseen käyttöön, useat kirjeenvaihdon osapuolet olivat vielä elossa. Yhä edelleen osa kirjeiden kirjoittajista saattaa mahdollisesti olla vielä elossa, jolloin yksityishenkilöiden yksityisyyden suojeleminen on entistä tärkeämpää. Vaikka itse kirjeen kirjoittaja olisikin kuollut, kirjeessä olevan arkaluonteisen tiedon paljastuminen voi loukata kirjoittajan omaisten ja läheisten yksityisyyttä ja aiheuttaa kärsimystä.

Osa kirjeiden kirjoittajista myös itse selkeästi ilmaisi halunsa pysyä anonyyminä ja toivoi kirjeensä ja asiansa pysyvän vain Miina Sillanpään ja itsensä välisenä. Eräs kirjoittaa aviottomista lapsista, ja mainitsee kirjeensä lopussa: *”Luottaen siihen että ette julkisesti mainitse nimeäni.”*¹⁹⁵ Useat toivoivat kirjoittamansa asioiden jäävän Miina Sillanpään ja itsensä välisiksi: *”Huom! Talousneuvoksen itse luettava!”*¹⁹⁶, *”Pyydän nämä asiat pitämään meidän keskeisenä”*¹⁹⁷ sekä *”Pyydän anteeksi rohkeuteni ja pyydän ettei Talousneuvos tästä yleisölle kerro”*.¹⁹⁸ Eräässä kättilölaista ja kättilöiden palkoista kertovassa kirjeessä kirjeen alhaalle on merkitty: *(yksityiskirje)*.¹⁹⁹ Kuulan mukaan kaikki eivät miellä samoja asioita arkaluonteisiksi tai määrittele arkaluonteisia asioita henkilötietolaikiin nojautuen. Arkaluonteisuuden määrittely on joskus hyvä jättää tutkittavalle itselleen.

---

¹⁹² Kuula 2011, 75.

¹⁹³ Danielson 2010, 192-193.

¹⁹⁴ Kuula 2011, 77.

¹⁹⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 23.5.1939. F:5. MSA.TA.

¹⁹⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 8.5.1949. F:5. MSA.TA.

¹⁹⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 9.3.1937. F:3. MSA.TA.

¹⁹⁸ Kirje Miina Sillanpäälle 8.5.1949. F:5. MSA.TA.

¹⁹⁹ Kirje Miina Sillanpäälle 8.11.1937. F:3. MSA.TA.

Mitkä asiat he kokevat yksityisiksi, ahdistaviksi tai salassa pidettäviksi tai negatiivisesti leimaaviksi?²⁰⁰ Osa kirjeiden kirjoittajista määritteli itse, mikä on yksityistä tai sellaista tietoa, jota eivät halunneet muiden luettavaksi. Nimimerkillä ”Eräs isä” kirjoittaa lahjoittavansa Ensi Kodille rahaa, eikä halunnut tulla tunnistetuksi tässä asiassa.

”Allemerkinnyt on aina mielenkiinnolla seurannut jaloa työtänne vähä-osaisten hyväksi. --- Toivon hartaasti ettette pane pahaksi sitä että lähetän tämän nimimerkillä varustettuna. Tahtoisin tehdä osani tässä työssä tunte-mattomana ja siksi teen näin.”²⁰¹

Vuokko Joen mukaan yleisintä aineistoa naisten arkistoissa ovat kirjeet. Kirjeet oli vuosikymmeniä tapa pitää yhteyttä läheisiin, jolloin ne sisältävät pääosin arjen kuulumi-sia. Kirjeissä heijastui naisen hoivaajan ja huolehtijan rooli perheen ja suvun jäsenenä. Tällaista tietosisältöä eivät arvostaneet menneinä vuosikymmeninä niin luovuttajat kuin arkistotkaan. Kun historian tutkijoiden mielenkiinto laajeni naisten ja arjen historiaan, naisten kirjeiden arvo nousi ja ne päätyivät laajemmin arkistoihin. Naisen ammatti ole-ttavasti vaikuttaa arkiston tietosisältöön.²⁰²

Miina Sillanpäällä oli laaja kirjeenvaihtoverkosto ja henkilöarkiston kirjeenvaihto koostuukin noin 1000 saapuneesta kirjeestä ja muutamasta Miina Sillanpään itse kirjoit-tamasta kirjeestä ja kirjeluonnostelmasta. Kirjeenvaihtoa on säilynyt ajallisesti vuosilta 1904-1952, painottuen kuitenkin 1930-1950-lukuun. Saapuneiden kirjeiden perusteella kirjeenvaihto oli enemmän poliittista yhteydenpitoa Miina Sillanpään ollessa kansan-edustajana. Myöhemmin kirjeenvaihto painottui etenkin sukulais- ja ystäväverkostoihin sekä Ensi Kodin äiteihin ja muuhun auttamistyöhön liittyvään. Kirjeitä on tullut sekä ul-komailta että ympäri Suomea. Pääosin kirjeitä on tullut Amerikasta sukulaisilta ja tutta-vilta, sillä välimatka oli suuri, eikä toisiaan nähty usein kasvokkain. Kirjeitä on myös puolue- ja järjestötovereilta Suomesta ja Ruotsista ja muualtakin. Etenkin Ruotsiin Miina Sillanpäällä oli kirjeenvaihtoa järjestötoverien kesken ja kirjeitä kirjoitettiin ruotsiksi. Koska Miina Sillanpää oli tunnettu henkilö, useat tuntemattomat ja tunnetut yksityiset ihmiset lähestyivät häntä kirjeitse, ja nämä kirjeet muodostavat myös suuren osan kir-jeenvaihdosta.²⁰³

---

²⁰⁰ Kuula 2011, 136.

²⁰¹ Kirje Miina Sillanpäälle 10.8.1948. F:3. MSA.TA.

²⁰² Joki 2013, 129-130, 133.

²⁰³ Kirjeet F:1-5. MSA.TA.

Maantieteellisesti lähempänä olevien tuttavien ja sukulaisten kanssa yhteydenpito hoi-
tui myös puhelimella ja kasvokkain tapaamisilla. Esimerkiksi läheisen, Suomessa asuvan
ystävänsä kanssa kirjeenvaihto harveni vuosien kuluessa, mutta *”tilalle tuli vilkas puhe-
linyhteys”*.²⁰⁴ Kirjeetkin koettiin hyväksi tavaksi kommunikoida: *”Jos tämän kirjeen saat
niin ole hyvä ja ilmoita minulle, että tiedän onko tämä tullut perille kun sen sinne maalle
lähetän. --- hauskaa kesää sinulle, kun tulet kaupunkiin niin soita”*²⁰⁵ ja *”Rakas ystävä!
Kiitos kirjeestäsi jonka sain illalla, vastaan kirjeellä kun se puhelimesta puhuminen on
niin lyhkästä.”*²⁰⁶ Kirjeitä lähetettiin eri paikkoihin eli kirjeet seurasivat Miina Sillan-
päättä niin työpaikoille, kotiin kuin matkoillekin: *”Hyvä ystävä! Kiitos kirjeestäsi. Kirjoi-
tan tässä vielä vähän jatkoa niin kauvan kun olet siellä maalla jossa on aikaa enemmän
kirjeitäkin lueskella.”*²⁰⁷

Kirjeissä vaihdetaan kuulumisia, keskustellaan ajankohtaisista ja yhteiskunnallisista
asioista sekä politiikasta, kritisoidaan ja kiitetään kuin myös anotaan, pyydetään neuvoja
ja jopa vaaditaan. Osa kirjeistä on virallisempia ja osa yksityisempiä. Miina Sillanpäättä
lähestyttiin monilla eri nimikkeillä, kirjeitä osoitettiin muun muassa ministerille, kansan-
edustajalle, talousneuvokselle, toverille sekä ystävälle ja tädille. Suurelta osin kirjeen-
vaihto on asiallista, neutraalia yhteydenpitoa ja kanssakäymistä, lukuunottamatta avun-
pyyntökirjeitä ja erään sukulaisen muista poikkeavia avoimia, henkilökohtaisia ja tunteel-
lisia kirjeitä. Kirjeissä ei useinkaan kirjoiteta joutavuuksista tai esitetä tunteenpurkauksia.
Kirjeenvaihdossa on yhtäläisyyksiä Miina Sillanpään päiväkirjojen kanssa, sillä tunteen-
purkauksia herättääkin eritoten poliittiset tai yhteiskuntaan liittyvät asiat, ei niinkään hen-
kilökohtaiset asiat. Esimerkiksi Miina Sillanpään läheinen ystävä kirjoittaa usein Ameri-
kan kuulumisia, kertoo ajankohtaisista asioista valtameren toiselta puolen ja yleisiä kuu-
lumisia, mutta poliittiset asiat saavat hänet monesti kuohahtamaan: *”Hitler on puhunut
yleisölle ammuksia kestävän lasin takaa. Jokohan ryökäle uskoo, että hänelle tulee kireät
ajat. Olis jo aika uskoo.”*²⁰⁸, *”Eikö kamalaa että taas on ammatti tappaminen käyn-
nissä”*²⁰⁹ ja *”Pitäköön Stalin veren tahraamat kätensä pois Suomesta.”*²¹⁰

Osa Miina Sillanpään tuttavista ja ”tovereista” joutuivat ahdingossaan pyytämään
apua tilanteeseensa. Esimerkiksi eräs epätoivoinen naispuolinen tuttava kertoi kirjeessään

---

²⁰⁴ Mäkikossa 1947, 271.

²⁰⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 13.7.1933. F:1. MSA.TA.

²⁰⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 14.3.1936. F:3. MSA.TA.

²⁰⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 23.7.1933. F:1. MSA.TA.

²⁰⁸ Kirje Miina Sillanpäälle 12.4.1939. F:3. MSA.TA.

²⁰⁹ Kirje Miina Sillanpäälle 12.9.1939. F:3. MSA.TA.

²¹⁰ Kirje Miina Sillanpäälle 9.11.1939. F:3. MSA.TA.

rahanpuutteestaan ja perhehuolistaan sekä kertoi, ettei ponnisteluista huolimatta ole pysynyt rahaa hankkimaan:

”Kunnioitettu toveri. Tuhansin kerroin pääni ympäri mietittyäni tartun nyt tähän epätoivoiseen tekoon: kirjoitan yksityisasiastani Sinulle. Poikani (nimi) pitkäaikaisen sokeritaudin vuoksi olen joutunut menettämään varoja niin paljon, että tällä hetkellä en pääse yli enkä ympäri erinäisistä sitoumuksista, jotka ovat nekin elämänehtoisia koko perheelle. --- Minä en totisesti raahtisi vaivata Sinua tällaisilla yksityisasiasioillani, kun tiedän, että suunnaton työtaakkaa lepää hartioillasi ilmankin, mutta hukkuva tarttuu oljen korteen. --- Koita siis Miina kulta armahtaa minua ja järjestää jotenkin minulle ansiomahdollisuutta. --- En anois en tarvitsisi polttavan kipeesti. Tiedän tämän anomukseni mahdottomaksi, mutta esitän sen kuitenkin. Anna anteeksi.”²¹¹

Miina Sillanpää piti alati yhteyttä sukulaisiinsa, ja hänestä tulikin koko suvun ”keskushahmo”.²¹² Sukulaisten kirjeissä kerrotaan yleensä kuulumisia, ja kirjeet ovat pääosin hyvin yleistä keskustelua ajankohtaisista asioista yhteiskunnassa, kerrotaan mitä on tehty, mitä kaikille kuuluu ja kerrotaan omasta terveydestä, töistä ja tapahtumista. Kirjeissä ei ilmene yhtä laajasti yksityisasiaita ja arkaluontoisuuksia kuin avunpyyntökirjeissä. Eräs sukulainen kirjoittaa pitkiä, tunteellisia ja avoimia kirjeitä, joissa hän syvällisesti pohdiskelee elämäänsä ja asioita ylipäänsä. Sisällissodan jälkeen hän kirjoittaa Miina Sillanpäälle surevansa tapettua isäänsä ja vuosia myöhemmin hän suree kuollutta äitiään.

”Kallis Miina tati paljon kiitoksia kirjeestä, kaikesta mitä kirjoititte. Siitäkin että Isää oli ohimoon ammuttu ja että hän nyt viileästi lepää kummun alla jossa äiti usein käy.”²¹³

”Kaikki viimeiset kirjeet uhkuu Toivoa, uudesta Suomesta vapaasta maasta, keväästä. Suomen huomenesta hän kirjoittaa --- ja taas kyyleltyy minun silmäni. ”Isää ei ole enää” mutta unissa hän kertoo kauniita, iloisia ja hauskoja juttujaan.”²¹⁴

---

²¹¹ Kirje Miina Sillanpäälle 20.3.1934. F:1. MSA.TA.

²¹² Ks. esim. Sulkunen 1989, 157 ja sukulaisten kirjeet F:1-5.

²¹³ Kirje Miina Sillanpäälle 24.6.1919. F:1. MSA.TA.

²¹⁴ Kirje Miina Sillanpäälle 11.9.1919. F:1. MSA.TA.

”Mieleni täyttää murhe, silmät täyttyy kyynelin. Kun ajattelen kuinka hiljaista on. --- Armas äiti. Tahtoisin halata häntä viellä kerran jäähyväisiksi. Hyvästi rakas äiti. --- Ja kultainen Miina täti. Aina sama. Teille jäi kait meille tämä kirjeiden kirjoittaminenkin. Hyvät pitkät kirjeet. Täti Miina ennätti taas. Aina muiden edestä asialla.”²¹⁵

Kun muiden sukulaisten kirjeet ovat hyvin paljon asiapohjaista, yhteiskunnallista keskustelua, tämän kirjoittajan kirjeet eroavat muista tunteiden ilmaisullaan:

”Minun täytyy saada kirjoittaa muuten en pysy onnellisena. Se on sellainen tapa pysyä tasapainossa. Purkaa tunteensa niin, murheet ja ilot kanssa. --- ja kuitenkin kun pitäisi kirjoittaa Teille, tulee tenä. Ei nyt tällä kertaa ajattelen. Se otti kaksikymmentä pitkää vuotta, ennen kuin voi kirjoittaa ja sentään tunnen itseni täysin vapaaksi kirjoittamaan. Olen nähnyt niin varma että pidätte minusta. Ja että annatte anteeksi virheet hajamielisyyden, ja kaikki, kunhan vaan kirjoitan, niin Teistä ja itsestäni kanssa ajattelen.”²¹⁶

Kirjeestä päätellen voisi ajatella, että muiden sukulaisten kirjeet ovat suurilta osin yhteiskunnallista, asiallista keskustelua, koska kirjoittajat ovat ehkä ajatelleet, että kirjoittavat kuuluisalle, asialliselle, ja yhteiskunnan asioihin keskittyneelle sukulaistädilleen, jota eivät ehkä kiinnosta turhat juoruilut ja höpötykset. Sukulaiset ovat saattaneet kirjoittaa asioista, joita tiesivät heidän ”tätinsä” arvostavan. Esimerkiksi lukemisen arvostus saattaa korostua kirjeissä, koska sukulaiset tiesivät tätinsä arvostavan lukemista ja sivistystä. Miina Sillanpää myös itse kyseli sukulaisiltaan lukemisharrastuksista: *”Kyllä meillä kirjallisuutta harrastetaan ja luetaan kun vaan luettavaa saadaan.”²¹⁷* Miina Sillanpään puoleen käännettiin monissa asioissa ja myös sukulaiset kysyivät neuvoja ja palveluksia häneltä:

”Tahdoin kirjoittaa äidistä tässä kirjeessä. Tänä kevänä tein ehdotuksen äidin tänne tulosta. --- Katsokaa, nyt olemme voimattomia mitään tekemään jos äidillä on vaikea ja ikävä yksinään, olemme tänne sidottu me lapset, olemme liian kaukana lohduttamaan. --- Ja minä tahtoisin äidin täällä ja

---

²¹⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 8.1.1944. F:4. MSA.TA.

²¹⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 5.5.1934. F:3. MSA.TA.

²¹⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 28.7.1937. F:3. MSA.TA.

*tietää että ei hän kärsi minkäänlaista puutetta. --- Eikö tämä minun ehdo-
tukseni ole hyödyllinen ja parempaan päin äidin elämässä. Eikö täti voisi
minua auttaa sen perille viemiseksi.*”²¹⁸

Miina Sillanpää neuvoi ja auttoi mielellään sukulaisiaan, ja sukulaiset kiittivät häntä kir-
jeissään: *”Kiitoksemme tädille niin viimeisestä --- kun toisistakin opettavaisista ja neu-
voja antavista kirjeistä.”*²¹⁹ Sukulaiskutsuilla Miina Sillanpäälle oli pidetty puhe, jossa
sukulaiset lausuiivat, kuinka *”aina valmiina tiedoillasi ja taidoillasi auttamaan sukulai-
siasi elämän ongelmien käydessä meille ylivoimaisiksi ratkaista”*.²²⁰

Harvat arkaluonteiset tiedot sukulaisten kirjeissä koskevat muun muassa terveyteen,
uskonnolliseen vakaumukseen ja rikokseen liittyviä asioita. Terveyteen liittyviä asioita
on esimerkiksi kirjeissä, jossa yhdessä on liitetty jäljennös sukulaistytön lääkärintodis-
tuksesta ja toisessa, jossa kerrotaan jollakin sukulaisella ilmeisesti olleen alkoholismiin
viittaavaa ongelmaa: *”On hauska kuulla että (miehen nimi) on ollut raitis, hänellä kun
on elämä kokonaan edessä ja voitettavana.”*²²¹ Uskonnollisesta vakaumuksesta kertovat
esimerkiksi kirjeet, jossa eräs sukulainen kertoo olevansa ”vapaauskoinen” ja toinen viit-
taa ateistisuuteensa: *”Ihmiset jotka uskovat Jumalaan voivat rukoilla, me voimme vaan
hartaasti toivoa, sydämemme pohjasta toivoa sovintoa ja rauhaa.”*²²² Rikollinen teko,
väkivaltainen kuolemantapaus tapahtui, kun sukulaismies ampui vaimonsa ja itsensä. Tie-
dot rikostapahtumasta ja kuolleen pariskunnan tilanteesta ovat hyvin yksityistä ja arka-
luonteista tietoa.

*”Olimme juuri kotiutuneet lomalta kun tämä tapahtui. Hautajaiset olivat
viime maanantaina. Kukkasia – kyyneleitä – lyhyt puhe – runo. Ruumiit pol-
tettiin. Raskas viikko. --- heidän yhteiselämänsä aivan alusta alkaen on ollut
kuin pimeässä haparoimista.”*²²³

*”Eilen iltapäivällä 4 jälkeen (miehen nimi) kahden naisen läsnäollessa
sieppasi revolverin ja ampui (naisen nimi) neljä kertaa. Sitten hän meni itse
kellariin ja ampui kahdesti ohimoonsa. Molemmat olivat kuolleet ennen
kuin poliisi saapui paikalle.”*²²⁴ (ä-kirjaimet lisätty)

---

²¹⁸ Kirje Miina Sillanpäälle 24.8.1920. F:1. MSA.TA.

²¹⁹ Kirje Miina Sillanpäälle 5.9.1937. F:3. MSA.TA.

²²⁰ Puhe esitetty sukulaiskutsuilla 1.1.1950. F:2. MSA.TA.

²²¹ Kirjeet Miina Sillanpäälle 7.3.1934, F:1 ja 1.12.1931, F:1. MSA.TA.

²²² Kirjeet Miina Sillanpäälle 8.1.1944, F:4 ja päiväämätön, F:3. MSA.TA.

²²³ Kirje Miina Sillanpäälle 27.8.1937. F:3. MSA.TA.

²²⁴ Kirje Miina Sillanpäälle 20.8.1937. F:3. MSA.TA.

4.3. Ulkopuoliset avun- ja neuvonpyytäjät

Kirjeissä henkilöt kertovat kaikista mahdollisista elämään liittyvistä asioista, joita he eivät todennäköisesti kertoisi julkisesti, kuten raha-asioistaan, terveydentilastaan ja poliittisista mielipiteistään. Kirjeet sisältävätkin terveydentilaan, sosiaalietuksiin, rikoksiin, uskonnollisuuteen ja poliittisiin asenteisiin liittyviä asioita, jotka henkilötietolain mukaisesti määriteltynä ovat arkaluonteisia. Henkilötietolaki ei kuitenkaan velvoita historian-tutkijaa, jos tutkimuskohde on kuollut. Ulkopuolisten avun- ja neuvonpyytäjien kirjeet sisältävät eniten yksityisiä ja arkaluonteisia tietoja ja ovat haastavimpia asiakirjojen eettisen käytön kannalta. Voidaanko menneiden, täysin ulkopuolisten ja yksityisten ihmisten kirjeissään kirjoittamia arkaluonteisia asioita suojata henkilötietolakia mukaillen? Tulisiiko kehittää eettisiä ohjeita, jotka koskisivat menneiden kolmansien osapuolten tietojen käyttöä?

Tuntemattomat ja tututkin henkilöt lähestyivät Miina Sillanpäää milloin kysyäkseen neuvoa tai pyytääkseen häntä edistämään jotain asiaa eduskunnassa tai vaikuttamaan asemallaan jotenkin muutoin ja milloin anoakseen apua, kuten pyytääkseen rahaa, töitä, ruoka- ja vaateavustusta tai paikkaa Ensi Kodista. Mäkikossan mukaan jotkut kirjeet koskettivat Miina Sillanpäää ja hän halusi vastata niihin heti. Miina Sillanpää ajatteli joskus avun olevan tarpeen, mutta usein kirjeistä kuului pyyntöjen tarpeettomuus: *”Toiset kirjeet hän lukee ja panee sivuun, vastaa tuonnempaan – joskus hän näkee niiden takia todella tutkijan vaivaakin.”*²²⁵

Miina Sillanpää sai myös kirjeitä, jossa häntä kiitettiin ja kritisoitiin tai vaadittiin. Hän on maininnut päiväkirjassaan, kuinka osa ihmisistä pyytää häneltä rahaa milloin mihinkin:

*”On merkillistä että ihmisille on levinnyt käsitys että minä olen hirveän rikas, olen saanut lukuisia kirjeitä jossa anotaan rahaa, kuka tarvitsee velan maksuun, kuka mökin ostoon, kuka kirjailija eläkettä, kuka tulee rakkaasti pyytämään 500 mk niinkun pankista nostamaan.”*²²⁶

---

²²⁵ Mäkikossa 1947, 251.

²²⁶ Miina Sillanpään päiväkirja 1.1.1948-14.12.1951, 19.5.1949. MSS.

Eräs mies vaati jopa uhkaavalla sävyllä Miina Sillanpäältä 25 000 markkaa. Mies kertoo sisällissodan aikana punaisten tunkeutuneen hänen omistamalleen maatilalle, ja hävittäneen lähes koko irtaimiston. Mies kertoo olleensa ulkomailla, eikä ole voinut aiemmin lähestyä asiassa, mutta nyt hän tarvitsee rahaa:

*”Teidän veljenne oli silloin ylijunailijana sillä rataosalla ja hän lastautti omin lupinsa kaikki minun halkoni ja lähetti Helsinkiin Teidän nimellänne – olitte siis vastaanottaja. Tämä selviää sen aikaisista rahtikirjoista --- Tehän olette nykyisin varakas, joten voitte korvata kärsimäni vahingon. Ellette te katsoisi olevanne yksin vastuussa niin puolueenne, joka kaikesta päättäen on lämmitellyt haloillani, pitää moraalisenä velvollisuutena korjata asian – ei se ole vielääkään myöhäistä. Pitäisin parempana, että asia soviteltaisiin hiljaisuudessa. Jos asia päästetään julkisuuteen jo sanomalehdet sitä rupeavat polemisoimaan, luullakseni Te ette ainakaan siitä olisi hyvillänne. -- odotan vastaustanne yhden viikon aikana”.*²²⁷

Miina Sillanpää kuitenkin avusti rahallisestikin joitakin henkilöitä, ja sai monista avunannoistaan suuresti kiitosta. Eräs äiti kiittää vuolaasti Miina Sillanpäästä hänen auttaessaan poikaansa opintiellä:

*”Tämä köyhän ihmisen elämä on niin ihmeellisen romanttista, se on niin täynnä huolia, suruja ja puutteita, sekä iloja, terveyttä ja tyytyväisyyttä --- Tämä on kyllä yksi kohtalon onnettaren ihmeellisimpiä oikkuja johtaa mieleeni se että käännyin kirjeellä tuntemattoman Teidän puoleenne ja olen saanut hyväkseni Teidän apuanne ja myötätuntoanne Ette varmaan osaa oikein arvata miten olemme onnellisia kun Te suorastaan pelastitte (poikani) koulunkäynnin sillä mitään mahdollisuutta ei ollut kotoa lähettää hänelle ruokarahaa ja hänen olisi ollut pakko keskeyttää lukeminen.”*²²⁸

Runsaasti henkilökohtaisia ja arkaluonteisia asioita käsitellään etenkin avunpyyntökirjeissä, jotka ovat välillä hyvinkin pysäyttäviä, koskettavia ja tunteita herättäviä. Miina Sillanpää on kirjoittanut, että *”saan hyvin paljon avunpyyntö kirjeitä eri puolilta maastamme”*.²²⁹ Kirjeissä kerrotaan hyvin yksityisiä asioita omasta elämästä ja siitä, miksi

---

²²⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 23.3.1936. F:4. MSA.TA.

²²⁸ Kirje Miina Sillanpäälle 16.6.1933. F:1. MSA.TA.

²²⁹ Miina Sillanpään kirjoittama Ensi Kodin toimintaa selostava kirje 18.12.1946. F:4. MSA.TA.

tarvitsee apua. Kirjeissä kerrotaan tietoja, joiden paljastuminen asettaisi vielä elossa olevat henkilöt noloistumisen kohteeksi ja saattaisi vahingoittaa henkisesti joko henkilöä itseään tai hänen läheisiään. Kirjeissä usein vedotaan Miina Sillanpään ihmisyyteen ja hyvään tahtoon, luotetaan hänen kykyynsä ja tarmoonsa hoitaa asioita ja olla köyhempien puolella. Usein pyyntö osoitetaan anteeksipyydellen, pyydetään anteeksi rohkeutta, mutta vedotaan, että hätä ei lue lakia. Monille avun pyytäminen vaikuttaa raskaalta, ja mainitaan ettei pyytäisi apua, jos olisi jokin muu vaihtoehto. Lopulta on kuitenkin päätetty kirjoittaa: *”Mutta sisäinen pakko ajaa minua purkamaan Teille, vaikka olettekin persoonallisesti tuntematon, mutta julkisuuden kautta tuttu, koska voisitte vaikuttaa asian hyväksi, jos se on sen arvoinen.”*²³⁰ Avunpyyntöä saatettiin miettiä kauankin, eikä kirjoittaminen tuntunut helpolta: *”Olen siirtänyt kirjoittamistani, kun asiani on tuntunut niin vaikealta.”*²³¹

Miina Sillanpäältä kysyttiin neuvoja, vedottiin edistämään asioita eduskunnassa ja käyttämään hänen asemaansa jonkun asian hyväksi. Nuori nainen kirjoittaa työskennelleensä kasvatusalalla, jossa haluaisi yhä toimia, ja kysyy neuvoa asiassa:

*”Arv. Talousneuvos, pyydän kohteliaimmin saada kääntyä puoleenne seuraavassa. Olen 25 vuotias, haavoituin ilmapommituksessa 5.1-40 menettäen vasemman silmäni ja oikea jalkani vahingoittui ankarasti. Omasta mielestäni olen terve, eikä invaliiditeetini haittaa työtäni. Mutta, kun yritän eteenpäin elämässäni, katkeaa tieni siksi, että olen invaliidi. --- Nyt rohkenen pyytää apuanne ja tiedustella mitä minun pitäisi tehdä päästäkseni käsiiksi työhön, joka minua kutsuu.”*²³²

Iäkäs ja sairas ihminen kirjoittaa hädästään, hänellä ei ole rahaa eikä ruokaa. Hän vetoaa, että Miina Sillanpää edistäisi kansaneläkelakia eduskunnassa:

”Voi kun saisin niin kirjoittaa että se Teidän sydäntänne liikuttaisi kun minun suruni on niin suuri tästä elämisen toimeentulosta kun ei tule minkäänlaista tuloa ja vanhuuden säästöt loppuvat enkä voi enään mitään ansaita. Ikää minulla on 69v. ja olen sairaalloinen sydän on huono y.m sairauksia. --- Ettekö tahtoisi puhua ja vaikuttaa meidän vanhusten puolesta niin saisimme sellaisen eläkkeen että saisimme edes ruokaa tarpeeksi syödäksemme. --- auttakaa meitä Jumalan nimessä auttakaa, tämä kurjuus on niin

---

²³⁰ Kirje Miina Sillanpäälle 14.9.1947. F:5. MSA.TA.

²³¹ Kirje Miina Sillanpäälle 9.9.1948. F:3. MSA.TA.

²³² Kirje Miina Sillanpäälle 11.4.1948. F:4. MSA.TA.

kovaa kestää. --- Tätä kyynleet silmissä kirjotan kovassa puutteessa elävä vanhus.”²³³

”Joukko surevia äitejä” nimimerkillä kirjoittaneet työläisäidit pyysivät Miina Sillanpäättä vetoamaan heidän ja sotarintamalle joutuneiden poikiensa puolesta, että pojat eivät olisi tulilinjalla ja saisivat lomaa. Heidän mielestään pojat olivat vielä alaikäisiä lapsukaisia (noin 20-vuotiaita). Huolestuneiden äitien mukaan pojat revittiin kodeistaan vihollisen tulen alle, juuri kun he saivat poikansa miehuuden kynnykselle. Äidit kertovat, kuinka pojista olisi ollut enemmän hyötyä kansakuntansa hyväksi muualla kuin eturintamalla, johon he eivät ole valmiita:

”Me noiden poloisten nuorukaisten äidit käännyimme siis Teidän puoleenne pyytäen, että Te tunnetun ja tunnustetun arvovaltanne suomin edellytyksin ja hyvän sydämenne ääntä seuraten tekisitte voitavanne heidän puolestaan. --- sydäntuskasta pakahtumaisillaan olemme seuranneet tämän sodan aikaista menettelyä --- Siunauksemme tulevat seuraamaan Teitä vielä sittenkin kun Teistä aika jättää joka älköön suinkaan tapahtuko vielä pitkiin pitkiin aikoihin.”²³⁴

Eräs mies kirjoittaa järkyttävästä kohtalostaan ja pyytää Miina Sillanpäättä vaikuttamaan asemallaan vankilatuomionsa lyhentämiseksi. Mies kertoo eläneensä hyvää elämää, kunnes joutui sotaan. Hän toivoi koko ajan pääsevänsä kotiin perheensä luo ehjänä, mutta haavoittui ja halvaantui. Mies kuntoutui käsikepeillä liikkumaan, mutta miehestä otettu selkäydinkoe paljasti hänen sairastavan syöpää. Hän romahti, eikä hän halunnut palata perheensä luo sairaana. Hänen elämänsä alkoi hallita alkoholi. Mies joutui vankilaan, jossa otettiin selästä uusi tutkimus, eikä mitään syöpää ollut ollutkaan, vaan testit olivat aiemmin vaihtuneet. Mies kirjoittaa olleensa turhaan vankilassa ja haluavansa takaisin kotiin, jossa perhe odotti häntä:

”Elin rauhallista ja toivorikasta elämää vuoden 1941 kesäkuuhun jolloin jouduin asepalvelukseen. Olin muutama kuukausi aiemmin mennyt naimisiin, minun silmissäni maailman herttaimman naisen kanssa, rakastimme toisiamme. --- Oli elämäni suurin hetki jolloin ensimmäisen kerran näin oman lapseni. --- En häpeä tunnustaa että ristin käteni joka ilta korsussa,

---

²³³ Kirje Miina Sillanpäälle, päiväämätön, mahdollisesti 1940-luvulta. F:5. MSA.TA.

²³⁴ Kirje Miina Sillanpäälle 21.4.1942. F:4. MSA.TA.

pyysin Korkeimman varjelusta että pääsisin elävänä tästä verilöylystä. Elokuussa 1943 haavotuin, alaruumiini alaosa halvaantui --- Olin invalidi eliniäksi, mutta iloitsin siitä huolimatta; Nythän pääsen vihdoin kotia. --- Tuli sitten päivä, jolloin diagnoosini saapui yliopiston laboratoriorista, sen muistan kuolinpäivääni asti. --- Siitä lähtien on elämäni ollut ääriviivoja vailla olevaa, sumumaaailmaa. --- Täti kiltti, olen uskaltanut kääntyä Teidän puoleenne sillä tiedän Teillä olevan sydän rinnassa, varmaan ymmärrätte minua, olette Ihminen. Pyydän Teitä käyttämään suurta auktoriteettiänne maan ensimmäisen kansalaisen luona, niin että pääsisin kotiini --- Rukoilen Jumalaa että suostuisitte nöyrään pyyntööni.”²³⁵

Monet taloudellisessa ahdingossa olevat pyytävät Miina Sillanpäättä järjestämään jotain työtä itselleen tai edes neuvomaan, mistä töitä voisi saada. Jotkut kertovat kirjeissään lähestulkoon koko elämäntarinansa ja samalla johdattelevat avunpyyntöön. Hyvin monella kirjoittajalla koko elämä on ollut taloudellisesti tiukkaa. Jotenkin he ovat aina selvinneet, mutta lopulta ovat joutuneet kysymään apua:

”Jäin leskeksi v 26 ja minulle jäi 4 orpoa lasta viimeinen syntyi isän kuoleman jälkeen puolivuotta myöhemmin. Köyhänä ihmisenä sain sen verran kunnan apua, että sain vuokran maksetuksi ja hiukan jäi puu rahaa. Vaan vaatteista ja ruuasta sain yksin pitää huolen. En voi tässä kertoa tarkemmin siitä kamppailusta jota sain kamppailla itseni ja lasteni hengen puolesta. Vaan Jumalan kiitos, selvisin rikokseen sortumasta. Sitten tein hätälaskun ”kuin alkoi pula aika häämöttää”, menin naimisiin ja siitä alkoi uusi onnettomuuksieni sarja. Luulin saavani tukea ja turvaa --- vaan kävi kokonaan päinvastoin. Lapseni vieraantui päivä päivältä luotani ja katu vei heidät. --- Jospa voisitte järjestää minulle työtä siellä Helsingissä ja sitten järjestäisiä poikani pois sieltä kidutus paikasta, niin jättäisin häijyn miehen ja tämän rikolliskaupungin ja uhraisin voimani lasteni hyväksi --- Vetoan Teidän jaloon ja lapsia rakastavaan sydämmeenne ministerinä ja ennen kaikkea Ihmisenä.”²³⁶

---

²³⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 23.1.1947. F:4. MSA.TA.

²³⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 17.1.1938. F:3. MSA.TA.

Samoin kuin pyynnöissä saada työtä, pyynnöissä saada ruokaa ja vaatetta kerrotaan laajalti omasta elämästään. Osalla tilanne on kuitenkin jo niin epätoivoinen, että henkilö ei kykene muuta kuin pyytämään avustusta:

”Kurjuus ja taloudellinen ahdinko tekee ihmisen hävyttömän rohkeaksi ja siksi en nöyrimmästi pyytele anteeksi tätä kirjoittamistani Teille vaan sanon asiani heti ilman kursailematta, vaikka tuntuu melkein mahdottomalta ajatella, että minun täytyy kerjätä, tämä on ensi kerta elämässäni mutta minun täytyy tätäkin yrittää: pyydän Teiltä vanhoja vaatteita, ne saavat olla vaikka kuinkakin ”uloskuluneita” niistä siltikin on suojaa edes vähän.”²³⁷

Sisällissodan aikana ja sen jälkeen Miina Sillanpää sai useita postikorttikirjeitä vangituilta. Kirjeissä jotkut aavistivat, etteivät he palaa vankileiriltä, ja kertoivat myös hyvästejä ja terveisiä. Miina Sillanpää lähetti useita ruoka- ja rahapaketteja leireille, mistä kertovat vankien lähettämät lappuset²³⁸, joissa he todistavat saaneensa avustusta. Kirjeissä vangit anovat häntä lähettämään ruokaa, rahaa ja tavaroita.

”Olen liijan monta kertaa vaivannut kirjeillääni, mutta en voi sille mitään. Toivoisin niin sydämeistäni, että ehkä olisi mahdollista saada vähäinen paketti syötävää. --- Mitä vaan syötävää, sillä nälkä on toisinaan kuvaamaton. --- Ehkä pääsenkin pian pois. Olisi kysymys, että eläisin niin kauvan.”²³⁹

Miina Sillanpäästä lähestyttiin myös monissa muissa avunpyynnöissä. Hänen julkisen asemansa ja hyväntekijän maineen vuoksi ihmiset uskaltautuivat pyytämään apua häneltä ja luottivat, että myös saavat apua. Köyhä nainen, joka hätäkirjeessään kertoo tyttärensä olevansa kadoksissa, turvautui Miina Sillanpäähän jopa ennen kuin olisi lähestynyt poliisia. Tyttö oli tullut Helsinkiin etsimään palveluspaikkaa, muttei ollut löytänyt ja oli nyt rahattomana ja luultavasti joutunut outoon porukkaan:

”Minun täytyy kääntyä suuressa surussani Teidän puoleenne hyvä toveri, jos Teillä sattusi olemaan tilaisuutta auttaa minua, tahi oikeammin lastani, joka lienee tällä hetkellä avuttomassa tilassa siellä Helsingissä. --- Nyt hän kirjoittaa niin ikävää, eikä edes ilmoita minkäänlaista osoitetta että voisin hänelle kirjoittaa. Se on kaikkein kauheinta. Ajattelin jo kääntyä Helsingin

---

²³⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 5.10.1930. F:2. MSA.TA.

²³⁸ Ks. ”Saapuneita kirjeitä sos.dem.naisliitosta 1918-1952”. F:2. MSA.TA.

²³⁹ Kirje Miina Sillanpäälle 13.7.1918. F:2. MSA.TA.

rikospoliisin puoleen. Mutta kun muistin Teidät Toveri, niin käännyn Teidän puoleenne, luottaen terveeseen järkeenne ja harkintakykyynne, pyydän että olisitte niin kultainen ja koittaisitte saada hänet sieltä pelastetuksi, vaikka poliisivoiman avulla. Kun hän kirjotti että jos hän ei pääse sieltä pois, niin ajattelin kukapa sitä tietää vaikka se olisi joku rikollinen kopla. Jos löydätte hänet käsiinne, niin auttakaa ja tukekaa häntä siksi kunnes hän saisi paikan. Tulisin mielelläni itse sinne vaan köyhyyteni tähden en voi mitenkään. Ja sydämeni on niin täynnä surua, että se vallan pakahtuu. Minä luotan ette te koetatte voimienne mukaan pelastaa minun lapseni.”²⁴⁰

Äiti on kirjoittanut tyttärensä nimen ja synnyinvuoden kirjeen loppuun. Kirjeen alle on tehty lyijykynällä merkintöjä tytön liikkeistä, joten Miina Sillanpää on todennäköisesti yrittänyt löytää tytön.

Useat avunpyytäjät ovat turvattomia ja hädässä olevia naisia, nuoria naisia, jotka ovat jääneet yksin ja odottavat lasta, tai naisia, joilla ei ole varaa elättää perhettään. Monella hätä ja ahdinko on hyvin suuri. Näistä silloisista nuorista naisista osa saattaa mahdollisesti olla vielä elossa, ja hyvin todennäköisesti moni heidän lapsistaan. Useat hakevat paikkaa Ensi Kodista, mutta Miina Sillanpää joutui vastaamaan kielteisesti monille: *”Tilan ahtaus suuri. Koti on saanut mainetta, sinne pyrkii niin paljon ettei riitä tiloja.”*²⁴¹ Tyypillisesti nuoret naiset kirjoittivat, kuinka rakastuneena hankkiutuivat vahingossa raskaaksi, ja mies ei jostain syystä ”ottanut vastuuta teoistaan”. Kirjeiden perusteella vielä 1940-1950-luvullakin oli suuri häpeä naiselle tulla raskaaksi avioliiton ulkopuolella. Hyvin epätoivoinen nuori nainen kirjoitti, kuinka oli tullut raskaaksi ja pari oli mennyt kihloihin, mutta mies olikin unohtanut hänet:

”Ainoa mitä minulla on muistona hänestä on kultainen kahle nimettömäsäni ja hänen lapsensa sydämeni alla. Tunnen oloni epätoivoiseksi, sillä häpeän kertakaikkiaan itseäni. Minulla on vaikeuksia, vaikeuksia jälleen. Suurimpana vaikeutena on tällä kertaa se, että minulla ei ole paikkaa jonne menisin lapseni kanssa. Tällä hetkellä asun pimeässä saunassa. Piilossa ihmisiltä, jotka saattaisivat ikävät juorut liikkeelle. --- Kärsin suunnattomasti

---

²⁴⁰ Kirje Miina Sillanpäälle 12.1.1937. F:4. MSA.TA.

²⁴¹ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 1.1.1944. MSS.

elämästäni täällä pimeässä. En saa tavata ihmisiä, enkä olla raittiissa ilmassa. En voi muuta, kuin itkeä, aina vain itkeä.”²⁴²

Naiset kirjoittivat Miina Sillanpäälle hyvin avoimesti vaikeista tilanteistaan, ja monilla asiat olivat erittäin huonosti, ja elämä oli tuonut heidän eteensä paljon kurjuutta ja pelkoakin:

”Olen yksi äiti raukka, joka olen kärsinyt ja kärsin lasteni kanssa puutetta. Sillä mieheni on ollut juoppo ja nyt on sairaana ollut jo kolmatta vuotta joten elämä on aivan lopussa. Tai oikeammin kurjuuden pohjassa. Jouluku on lähellä ja aivan synkkänä ja tuntuu kuin minulle ei joulua valkenekaan. --- Vielä lisään tähän tämä mieheni on aivan mahdoton toisin ajoin. Uhkailee tappaakseen. Ja on suurena kauhuna perheen keskellä.”²⁴³

Nainen, jota epäillään rikoksesta, kirjoittaa Miina Sillanpäälle oman tarinansa, ja pyytää, ettei joutuisi vankilaan. Hän kirjoittaa yksinäisten äitien puolesta, että eikö käsityksiä heistä muutettaisi:

”Olen vähäpätöinen (ammatti), olin raskaana ja sain lapsen. Raskaus oli ihanaa. Vaikka olen heikko ja sairaalloinen kykenin silti läpäisemään terveyden puolesta. Mutta, kun joka päivä aamusta iltaan jouduin olemaan ihmisten katseitten alla, katseitten ja huomautusten joita siinä kunnossa oleva tyttö-ihminen saa, vaikutti se kuitenkin sen ettei minulla ollut voimia lähteä etsimään lääkärinapua. Kun olin muuten heikko ja tuskat ja vuoto oli kauheat en tiennyt kuinka kaikki meni. Kun sitten joskus heräsin oli lapsi kuollut. Se lapsi jota olin niin paljon odottanut yksinäiseen elämäni sillä toverini on siellä missä niin monen muun – nurmen alla. Olen nyt ollut sairaalassa kolmatta viikkoa ja täältä joudun vankilaan.”²⁴⁴

Miina Sillanpää oli kirjoittanut naiselle, koska toisessa kirjeessään nainen kiittää kirjeestä ja oli ihmeissään sen saamisesta. Nainen kertoi olevansa edelleen sairaalassa, ja käyneensä läpi neljä poliisikuulustelua: *”Tiedän että tämäkin asia selviää Teidän varmoissa käsissänne ja olen syvästi kiitollinen siitä. Saa nyt nähdä miten minulle edelleen käy, oikeudenkäynti on --- Toivottavasti sain tänne jotakin ymmärrettävää.*”²⁴⁵

---

²⁴² Kirje Miina Sillanpäälle, päiväämätön, mahdollisesti vuodelta 1949. F:5. MSA.TA.

²⁴³ Kirje Miina Sillanpäälle 20.12.1936. F:3. MSA.TA.

²⁴⁴ Kirje Miina Sillanpäälle 7.8.1944. F:5. MSA.TA.

²⁴⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 23.8.1944. F:5. MSA.TA.

Naiset kertoivat kirjeissään todella arkaluonteisia tietoja. Tällaisia kirjeitä ovat etenkin kirjeet, joissa kirjoitettiin rikoksista, joita miehet olivat tehneet heitä kohtaan. Pian kolmen lapsen äiti kirjoitti olevansa veloissa, koska hänen miehensä oli ottanut rahat, pahoinpidellyt hänet, eikä nainen ollut kuullut miehestään sen jälkeen:

”Mieheni kulkee työpaikasta toiseen ja majoilee milloin missäkin yömajassa. Viime kesäkuun alkupäivistä en ole saanut häneltä mitään avustusta. Silloin pahoinpiteli minua niin että tuli ruhjoutumia ja vei kaikki rahat. --- Koska tiedän Teidän Kunnioitettava Talousneuvos niin paljon tehneen hyviä parannuksia äitien ja lasten ja monien muiden asioiden hyväksi, siinä toivossa käännyn Teidän puoleenne että tulisi näihin henkilökohtaisiin vaikeuksiini muutos parempaan.”²⁴⁶

Tappouhkailun ja pahoinpitelyn lisäksi eräässä kirjeessä nuori nainen kirjoitti jopa joutuneensa raiskatuksi ja odottavansa nyt lasta. Nainen oli seurustellut raiskaajan kanssa nuorena tyttönä, mutta lopettanut suhteen pojan juomisen takia. Hän koki voivansa purkautua asiasta Miina Sillanpäälle. Nainen kysyy neuvoa, kuinka voi kertoa asiasta äidilleen ja häntä rakastavalle miehelle, jonka kanssa seurustelee ja jonka kanssa he ovat suunnitelleet yhteistä tulevaisuutta ja naimisiinmenoa:

”Vaan korkeimman tahto lie ollut ottaa minut poissa minut maailman tuulten vietävistä koska hän määräsi sen pojan saattamaan minut Elokuun kauniina lumoavana iltana kotiini. Täällä kotona hän itkien kyseli miksi olen hänet jättänyt ja kostoksi kärsimästään piti minua väkisten, raa’asti, himojensa uhrina. --- En voi ajatella avioliittoa hänen kanssaan koska en rakasta häntä --- hän kun on alkohoolin orja ja naisten metsästäjä, ei varmaan olisi onnellista perhe elämää ja lapsi kärsisi paljo. Rakastan ja toivon omaa lastani niin paljon. En ole kertonut äidilleni tästä mitään.”²⁴⁷

Henkilöarkisto sisältää yleensä saapuneita kirjeitä. Silloin myös kolmannet osapuolet ovat arkistoinnissa mukana, vaikka kirjeiden kirjoittajilla ei ole mitään käsitystä siitä, että heidän yksityisiä ajatuksiaan on julkiseen arkistoon talletettavassa arkistokokoelmassa. Sekä kirjeiden kirjoittajat että niiden vastaanottajat menettävät hallinnan siihen, kuinka kirjeiden antamaa tietoa käytetään. Vaikka arkistonmuodostaja olisi itse antanut luvan käyttää päiväkirjojaan tai kirjeenvaihtoaan tutkimuksessa, kolmansilla osapuolilla, jotka

---

²⁴⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 18.10.1948. F:5. MSA.TA.

²⁴⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 4.1.1952. F:2. MSA.TA.

mahdollisesti mainitaan päiväkirjassa ja jotka kirjeissään kertovat omia ajatuksiaan, ei ole mitään tietoa siitä, että heidän nimensä ja maineensa paljastetaan tällä tavoin. Jos kolmannet osapuolet ovat vielä elossa, arkistonhoitajien tulee olla Hodsonin mukaan tietoisia näiden henkilöiden yksityisyydestä ja turvata se.²⁴⁸ Ehkäpä arkistot voisivat kehittää eettisiä ohjeita kolmansista osapuolista, jotta heidän yksityisyyteensä saataisiin turvattua paremmin. Ainakin Amerikassa asia on otettu esille esimerkiksi arkistonhoitajien eettisissä ohjeissa (Code of Ethics for Archivists), jotka on laatinut Society of American Archivist (SAA). Ohjeet eivät kuitenkaan tarjoa mitään yksityiskohtaisia neuvoja. Ohjeissa arkistonhoitajia kehoitetaan kunnioittamaan henkilöiden yksityisyyttä, etenkin elossa olevien kolmansien osapuolten, joilla ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa aineistojen luovutukseen.²⁴⁹

Laajan kirjeenvaihdon kolmansien osapuolten yksityisyys on arkiston eettisen käytön kannalta haasteellisempaa kuin Miina Sillanpään ja hänen henkilökohtaisten muistiinpanojen käyttö. Yksityishenkilöt, joista osa on mahdollisesti vielä elossa, kirjoittivat omilla nimillään yksityisiä ja erittäin arkaluonteisia asioita luottamuksella ja yksityisesti Miina Sillanpäälle. He eivät ole saaneet päättää kirjeidensä kohtalosta, eivätkä he todennäköisesti tiedä, että heidän kirjeensä talletettiin julkiseen arkistoon ja muiden luettavaksi. Näiden kirjeiden tietojen paljastuminen ja henkilöityminen heihin vahingoittaisi heitä ja heidän yksityisyyttään. Vaikka kirjoittaja itse olisi kuollut, tietojen paljastuminen voi vahingoittaa esimerkiksi heidän lapsiaan. Tutkija pystyy välttämään tutkittaville koituvaa vahinkoa ja suojelemaan heidän yksityisyyttään tekemällä tutkittavista tunnistamattomia. Anonymisoinnilla tutkija pystyy toteuttamaan sananvapauttaan ja kertoa arkaluonteisistakin asioista samalla kuitenkin turvaten tutkittavien yksityisyyden.

4.4. Tutkija, avoin arkisto ja toisen elämästä kertominen

Arkistotieteellinen tutkimus on nostanut esille arkistojen tutkimuskäytön ja aineistojen syntytavasta johtuvan problematiikan. Arkistoaineistoa ei luoda tutkimuksen lähdeaineistoksi, vaan asiakirjojen tuottaminen on organisaation tai yksilön enemmän tai vähemmän tarkoitushakuista dokumentointia.²⁵⁰ Arkistoon säilytettäväksi päätyessään alkujaan yksityisestä asiakirjasta tulee avoimen arkiston osana julkinen, ja menneen vuosikymmenen

---

²⁴⁸ Danielson 2010, 183-184.; Hodson 2004, 196.

²⁴⁹ Hodson 2004, 196.

²⁵⁰ Kilkki 2006, 214.

teksti muuttuu nykyajan kontekstissa tulkittuna toiseksi. Alkuperäisistä yhteyksistä irronneena tekstit saavat uusia merkityksiä.²⁵¹ Danielsonin mukaan yksityisyyden loukkaaminen arkistoissa on väistämätöntä, koska asiakirjat ovat ”toisen vaiheen” käytössä, kun alun perin asiakirjat luotiin jotain muuta, ensisijaista tarkoitusta varten. Asiakirjoja siirretään yksityiseltä alueelta julkiselle alueelle, alkuperäisestä yksityisestä käyttötarkoituksesta toissijaiseen, tutkimuksen käyttöön. Yksityiset tiedot avoimissa arkistoissa ovat ongelma, jota ei saa pois, eikä ongelmaan ole helppoja ratkaisuja. Avoimuuden ja yksityisyyden yhteensovittamiseen on joitakin keinoja, ja yksi näistä on vastuun siirtäminen luovuttajalle tai tutkijalle: joko luovuttajalle annetaan valta päättää, rajoitetaanko tietojen käyttöä, tai annetaan tutkijoiden tehdä päätös.²⁵²

Luovuttajalla on usein henkilökohtainen tietämys arkistosta, asiakirjoissa ilmenevistä ihmisistä, tilanteista ja asioista. Luovuttaja, jolla on kontekstitiedot ja arkistonhoitaja, jolla on yksityiskohtaisempi näkemys ja tietämys ammattiettiikasta, voivat keskustella, mitä asiakirjoja arkistosta kätetään, mistä syistä ja kuinka kauan eli sovitaan käyttörajoituksen pituudesta.²⁵³ Arkistot suosivat asiakirjojen vapaata käyttöä. Täysin avoin arkisto ilman rajoituksia tarkoittaa vastuun siirtoa tutkijalle.²⁵⁴ Työväen Arkisto on avoin arkisto eli asiakirjojen eettinen käyttö on tutkijan vastuulla, ellei luovutetun aineiston käytöstä ja mahdollisista rajoituksista ole sovittu luovutuksen yhteydessä tai sen jälkeen, kun aineisto on järjestetty.²⁵⁵

Miten Miina Sillanpään arkistoa on käytetty? Hänen arkistoaan on hyödynnetty etenkin elämäkertojen sekä akateemisen tutkimuksen tekemiseen. Vuonna 1946 ilmestyi sosiaalidemokraattisen naistyöväenliikkeen kirjoittama elämäkerrallinen teos²⁵⁶ hänen 80-vuotissyntymäpäiviensä kunniaksi, mutta teosta varten ei ole juurikaan käytetty Miina Sillanpään asiakirjoja. Maisteri ja Miina Sillanpäälle ystäväksikin muodostuneen Oma Mälikossan kirjoittama elämäkerta ilmestyi vuonna 1947. Tyyne Leivo-Larsson kuvaili, kuinka ”teos sisältää pääosin kuvausta yksityiselämästä kirjeiden ja keskustelujen valottamina”, ja toteaa olevan rohkeaa, mutta epäkiitollista kirjoittaa elämäkerta elävästä henkilöstä.²⁵⁷ Salmela-Järvinen kirjoitti, ettei tekijä ole jaksanut hallita käytettävänä olleen

---

²⁵¹ Hyttinen & Kivilaakso 2010, 10-11.

²⁵² Danielson 2010, 181-184.

²⁵³ Hodson 2004, 197.

²⁵⁴ Hodson 2004, 201.

²⁵⁵ Työväen Arkiston säilytyspoliittinen ohjelma ja luovutusehdot: http://www.tyark.fi/pdf/ta_ohjelma.pdf. Viitattu 26.1.2015.

²⁵⁶ Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto Ry 1946.

²⁵⁷ Lehtileike 12.10.1947. U:1. MSA.TA.

laajan aineiston käsittelyä.²⁵⁸ Miina Sillanpää itsekin kommentoi teosta, että olisi ”*suonut sen olevan ainakin osittain toisenlainen*”.²⁵⁹ Hänen mukaansa teoksessa oli joitakin virheitä, koska Mäkikossa oli kirjoittanut kuuleman perusteella, eikä ollut ottanut tarkemmin selvää asioista. Miina Sillanpää kuitenkin kirjoittaa, että ”*kirja ei ole minun näkemys vaan toisten*”.²⁶⁰

Mäkikossa käytti teoksessaan etenkin Miina Sillanpään kirjeitä ja päiväkirjamuistiinpanoja, mutta on selvästi myös ainakin nähnyt koko arkiston. Varhaisissa päiväkirjamerkinnöissä, alkaen 27.2.1898, Miina Sillanpää on kirjoittanut palvelijataryhdistyksen perustamisesta ja toiminnasta. Näiden kadonneiden päiväkirjojen sisällöstä ei ole olemassa muuta kuin Mäkikossan valitsevat viittaukset elämäkerrassa. Kadonneet päiväkirjat tuntuvat olleen kuitenkin hyvin samantyyllisiä myöhempien kanssa. Mäkikossa ei kirjoita mitään yksityisiä tietoja, eikä niitä luultavasti päiväkirjoissa ole ollutkaan: ”*jo palvelijataryhdistyksen ensimmäiset vaiheet tuovat esille Miinassa tärkeän piirteen – päivittäisen asiatarkkailun ja tapahtumien muistiinmerkitsemisen*”. Mäkikossan mukaan tapa säilyi vuosien varrella, päiväkirja oli uskollinen toveri, mutta sivut jäivät tyhjiksi hänestä itsestään. Varhaisemmissa kirjoituksissaan Miina Sillanpäällä oli kärkeämpi kirjoitustyyli, mutta aika oli vienyt pois ”*sanoista terävyyttä ja ajatuksista iskevää kärkevyyttä*”.²⁶¹ Yksityisasioista Mäkikossa on kirjoittanut Miina Sillanpään sairastumisesta vuonna 1945, mutta kertoo siitä oman kokemuksensa perusteella. Parantumisesta hän kirjoittaa Miina Sillanpään päiväkirjojen perusteella. Mäkikossa on lainauksissaan tiivistänyt Miina Sillanpään kirjoittamia päiväkirjakirjoituksia.²⁶²

Mäkikossan mukaan arkisto on ollut apuna niille henkilöille, jotka ovat olleet kiinnostuneita Miina Sillanpäästä ”*sekä jatkuvasti niille tutkijoille, joille hänen henkilökuvansa kirkastaminen muodostuu pyrkimykseksi*”.²⁶³ Miina Sillanpää saikin kyselyitä aineistojen käytöstä, kuten tuttavaltaan, joka halusi kirjoittaa elämäkerran hänestä, ja pyytää, että jos ”*kannatat sitä, niin silloin voisit koota minulle aineistoa*”.²⁶⁴ Tutkielmaa Ensi Kodista tai

---

²⁵⁸ Lehtileike 19.10.1947. U:1. MSA.TA.

²⁵⁹ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 16.10.1947. MSS.

²⁶⁰ Miina Sillanpään päiväkirja 28.9.1943-31.12.1947, 16.10.1947. MSS.

²⁶¹ Mäkikossa 1947, 111, 115-128, 132, 160, 210. Viittauksia päiväkirjoihin myös läpi teoksen.

²⁶² Mäkikossa 1947, 371-385; ”Muistelojeni kirja” 30.11.1939-3.2.1952, 24.3.1946, 31.3.1946, 23.5.1946. Ha:1.MSA.TA.

²⁶³ Mäkikossa 1947, 111.

²⁶⁴ Kirje Miina Sillanpäälle 4.4.1933. F:1. MSA.TA.

kotiapulaiskysymyksestä tekemässä ollut pyysi sekä neuvoja että ”mahdollisesti arkistotietoja käytettäväkseni”.²⁶⁵ Miina Sillanpään arkistoa käyttivät niin hän itse kuin muutkin:

*”Jos vieraat keskustelevat keskenään, saattaa käydä niin, että emäntä kesken kaiken penkoo esille leikelmäkirjojaan, vanhoja valokuviaan tai joitakin kirjoitelmiaan ja käy niitä tutkimaan.”*²⁶⁶

Miina Sillanpää sekä hänen ystävänsä ja sukulaiset ovat antaneet kirjeitä käyttöön Mäki-kossalle, niin Miina Sillanpään kirjoittamia kuin Sillanpään kirjeitä ystävälleen Amerikkaan ja sukulaisille. Kirjeissäkään ei ole mitään kovin yksityisiä tietoja. Mäkikossa mainitsee nimeltä kirjeen kirjoittajan, kun kirjeessä ei ole yksityistä tietoa, mutta jättää joidenkin kirjoittajien nimet mainitsematta, etenkin yksityishenkilöiden. Valtaosaa Mäki-kossan mainitsemista Miina Sillanpään kirjoittamista kirjeistä ei ole henkilöarkistossa. Eniten Mäkikossa siteeraa Miina Sillanpään kirjeitä Amerikkaan ystävälleen 1920-40-luvulta sekä sukulaisilleen vuosilta 1940-1945.²⁶⁷ Mäkikossa kuvailee kirjeenvaihtoa sukulaisien ja ystävien kanssa, ja toteaa: ”Tässä vain eräitä otteita Miinan omista kirjeistä. --- Hänen kirjeenvaihtonsa, tarkoin talletettu, vaatii oman itsenäisen julkaisun.”²⁶⁸

Miina Sillanpää esitti ja joskus myös julkaisi saamiaan kirjeitä. Radiohaastattelussa hän sanoi haastattelijalle, ”katsokaa tätäkin kirjettä” ja haastattelija luki otteen kirjeestä kuulijoille.²⁶⁹ Päiväkirjaansa Miina Sillanpää on kirjoittanut esittäneensä erään kirjeen Ensi Kodissa äideille.²⁷⁰ Hän vaikutti näkevän jotkut, nykyään hyvinkin yksityisiksi mielletävät kirjeet melko julkisina asiakirjoina, ja hän saattoi lähettää vastaanottamiaan kirjeitä lehtiin painettaviksi. Miina Sillanpään ystävätär koki tämän ”uhan” ehkä hieman loukkaavan omaa yksityisyyttään, kun hän mainitsi lähettämässään kirjeessä, että ”oikeastaan Sinulle on hieman vaikea kirjoittaa, ei tiedä mitä otat ja pränttäytät aviisiisi”.²⁷¹ Myös yksityinen henkilö, joka kirjeessään kertoi paikkakunnallansa tapahtuneesta lasten raiskaamisesta, tuntui pelkäävän, että Miina Sillanpää voisi julkaista hänen juttunsa, ja lopettaa kirjeensä: ”Pyydän ettei sepustustani julkaista!”²⁷² Miina Sillanpään itsensä lä-

---

²⁶⁵ Kirje Miina Sillanpäälle 16.10.1951. F:5. MSA.TA.

²⁶⁶ Mäkikossa 1947, 236.

²⁶⁷ Mäkikossa 1947, 128, 130,160,164, 184, 186, 251-275, 280, 318-319.

²⁶⁸ Mäkikossa 1947, 253.

²⁶⁹ Radiohaastattelun käsikirjoitus, noin vuodelta 1949. Hb:5. MSA.TA.

²⁷⁰ Muistiinpanonide 1.1.1943-2.12.1945, 25.12.1944. Ha:1. MSA.TA.

²⁷¹ Kirje Miina Sillanpäälle 1.8.1923. F:1. MSA.TA.

²⁷² Kirje Miina Sillanpäälle 28.9.1932. F:3. MSA.TA.

hettämiä kirjeitä julkaistiin myös. Oskari Tokoi kirjoitti, että Miina Sillanpään Amerikkaan lähettämiä kirjeitä on julkaistu Raivaajassa. Myöhemminkin Tokoi kirjoitti, että julkaisee Raivaajassa myös Miina Sillanpään sihteerin Mäkikossan kirjeen Tokoin tyttärelle. Siinä Mäkikossa oli selostanut Miina Sillanpään sairastumisesta ja toipumisesta.²⁷³ Amerikan tuttavakin kirjoitti Miina Sillanpäälle, että *”joka kerta olen lähettänyt lehtiin kirjeenne julkaistavaksi”* ja että *”olen monesti lukenut kirjeitänne suomalaisen sanomalehdistämme, joista olen saanut tietoja Teidän perustamastanne Ensikodista”*.²⁷⁴

Kirjeet tuntuvat olleen myös suvun keskuudessa julkisessa roolissa, sillä kirjeet *”ovat olleet luettavana ympäri koko sukukunnan”* ja *”annoin kaikkien lukea sen tädin viimeisen kirjeen --- ainakin osan siitä julkaisee raivaajassa”*.²⁷⁵ Sukulainen kirjoitti myös, että Tokoi on *”kovin nälkäinen Suomi uutisille, aina kysyy, tiedämmekö me mitään uutta, minä aina siteeraan hänelle sinun viimeisen kirjeesi”*.²⁷⁶ Kirjeitä ei siis ainoastaan luettu suvun kesken, vaan niitä annettiin luettavaksi muillekin:

*”Kauniit kiitokset kirjeistä, ne ovat niin kiinnostavia, ne luen aina vierailenikin, puhumattakaan sukulaisista, joille ne annan myöhemmin. Säilytän useimmat tädin kirjeet ikuisesti.”*²⁷⁷

Kun kirjeitä tunnuttiin pidettävän näinkin julkisina, tulee pohtineeksi, että vaikuttiko tämä kirjeiden tietosisältöön, siihen, mitä ihmiset Miina Sillanpäälle kirjoittivat? Osa kirjeiden kirjoittajista tuntui pelänneen kirjeen sisällön tulemistä julkisuuteen. Se, mikä kenestäkin on yksityistä, vaihtelee suuresti, ja kirjeiden perusteellakin niin Miina Sillanpään, sukulaisten kuin muiden kirjeiden kirjoittajien näkemys julkisesta ja yksityisestä vaihteli. Mäkikossan mukaan Miina Sillanpää ei kuitenkaan näyttänyt yksityisemmistä asioista kertovia kirjeitä muille:

*”Jos kirjeissä on yleisiä asioita koskettavia pulmakysymyksiä, hän on tuonut kirjeiden sisällön myös laajemman piirin tietoon ja keskustelun alaiseksi.”*²⁷⁸

Eva Helen Ulvrosin mukaan kirjettä ei nähty aikaisemmin yhtä yksityisenä, kun miksi se nykyään mielletään. Kirjeitä saatettiin lukea ääneen ja tunnetut henkilöt olivat usein

---

²⁷³ Kirjeet Miina Sillanpäälle 20.9.1945 ja 2.1.1946. F:4. MSA.TA.

²⁷⁴ Kirjeet Miina Sillanpäälle 5.7.1945 ja 19.10.1945. F:4. MSA.TA.

²⁷⁵ Kirjeet Miina Sillanpäälle 29.8.1936, F:3 ja 8.8.1950, F:4. MSA.TA.

²⁷⁶ Kirje Miina Sillanpäälle 30.1.1933. F:1. MSA.TA.

²⁷⁷ Kirje Miina Sillanpäälle 8.7.1950. F:4. MSA.TA.

²⁷⁸ Mäkikossa 1947, 251.

tietoisia, että heidän kirjeensä oli kiinnostavia muille ihmisille, ja niitä varmasti luettaisiin heidän kuolemansa jälkeen. Tänä vaikutti siihen, mitä kirjeisiin kirjoitettiin, eli mitä henkilöt halusivat itsestään jätettävän jälkeen. Ulvros puhuu yksityisen ja puoli-yksityisen erottamisesta toisistaan. Puoli-yksityinen tarkoittaa sitä, mitä ihmiset tietoisesti jättävät itsestään jälkeensä ja tiedostaen, että niitä tulee lukemaan moni.²⁷⁹

Mitä Miina Sillanpää sitten itse halusi arkistostaan säilytettävän ja käytettävän? Ilman Mäkikossan kirjoittamaa elämäkertaa, johon hän on antanut luvan vielä eläessään käyttää arkistostaan henkilökohtaisia asiakirjoja ja kirjeitä, näyttäisi siltä, että Miina Sillanpää halusi varjella niin omaa kuin myös muiden yksityisyyttä. Työväen Arkistolle testamentattu osuus henkilöarkistosta ei koske näitä henkilökohtaisia asiakirjoja. Onkin mielenkiintoista, miksi hän ei testamentannut myös henkilökohtaisempaa osaa arkistostaan. Eikö hän nähnyt omalla ja muiden henkilökohtaisella elämällä olleen tutkimusarvoa? Halusiko hän ihmisten keskittyvän ainoastaan häneen julkisuuden henkilönä ja hänen yhteiskunnalliseen toimintaansa?

Läheisen työtoverin Martta Salmela-Järvisen kirjoittama elämäkerta ilmestyi vuonna 1973. Elämäkerta oli kustantajan tilaustyö, laajalle lukijakunnalle tarkoitettu kansanpainos. Tekijä oli 80-vuotias kirjoittaessaan elämäkertaa ja oli tuntenut Miina Sillanpään lähes puolen vuosisadan ajalta. Salmela-Järvinen oli monessa luottamustehtävässä Miina Sillanpään seuraaja ja hän halusi nostaa esikuvansa osaksi suomalaisten naisten historiaa.²⁸⁰ Salmela-Järvisellä on ollut käytössään koko Miina Sillanpään arkisto, mutta hän ei viittaa teoksessa juurikaan sen käyttöön tai kirjoita suoria lainauksia. Harvat suorat viittaukset päiväkirjoihin ja kirjeisiin on otettu Mäkikossan teoksesta, jossa on käytetty Miina Sillanpään omia kirjeitä ja varhaisempia päiväkirjamuistiinpanoja. Teoksesta kuitenkin huomaa tekijän tunteneen Miina Sillanpään hyvin ja käyttäneen koko arkistoa, kuten kuvaillessaan Miina Sillanpään päiväkirjoja, kertomalla palvelusvuosista ja niistä todisteina olevista palvelustodistuksista kuvineen. Mukana on myös mainintoja muihinkin aineistoihin kuten vieraskirjaan, kirjeeseen ystävältä ja esitelmään.²⁸¹ Teos on painottunut Miina Sillanpään yhteiskunnallisena toimijana, ja vaikka siinä sivutaan häntä ”yksityishenkilönä”, huomaa, ettei Salmela-Järvistä ”*kiinnosta ihmisten sielujen kaiveleminen*”.²⁸²

---

²⁷⁹ Ulvros 2001, 11.

²⁸⁰ Hentilä 2005, 215.

²⁸¹ Salmela-Järvinen 1973, 28, 40-45, 126-127, 132, 142-143, 147-147, 154-155, 166.

²⁸² ”21.3.1972-16.6.1975 koneella tehtyjä muistiinmerkintöjä”, 13.2.1973. A:2. Martta Salmela-Järvisen arkisto.TA.

Irma Sulkusen tutkimus ilmestyi 1989. Sulkunen on tutkinut naishistoriaa, ja hän eteni naiselämäkertoille perustuneessa tutkimusprojektissaan julkisesta kohti intiimiä. Miina Sillanpäästä kertovassa elämäkerrassa kyse oli julkisuudessa toimivasta yksilöstä, jota Sulkunen tahtoi julkisuuden kautta hahmottaa. Tutkimus kuitenkin herätti kysymyksiä siitä, mistä löytää väyliä ihmisen sisimmän, yksityisen maailman ja tunteiden hahmottamiseen.²⁸³ Sulkusen mukaan Miina Sillanpään henkilökohtaisesta jäämistöstä ei löydy sisintä persoonallisuutta, vaan pidättyväisyyttä – päiväkirjoista ”*puuttuu lähes kaikki henkilökohtaisten kokemusten, mielialojen ja tuntemusten kuvailu*”.²⁸⁴ Tosin Sulkusenkin mukaan Miina Sillanpää viimeisinä elinvuosinaan raotti hieman sielunmaisemaansa.²⁸⁵ Sulkunen on käyttänyt runsaasti kirjeitä tutkimuksessaan ja hän on päätenyt kertomaan asioista hyvin avoimesti ja niukasti anonymisoiden. Tutkimuksen ilmestyessä Miina Sillanpään kuolemasta oli 37 vuotta ja henkilöarkisto oli ollut Työväen Arkistossa 13 vuotta.

Sulkunen mainitsee nimeltä kaikki henkilöt, mutta selkeästi yksityishenkilöiden kirjoittamiin kirjeisiin hän viittaa vain etukirjaimilla. Etukirjaimin hän kirjoittaa erään Ensi Kodissa olleen äidin nimen, papin sekä henkilön, josta tuli Miina Sillanpään ystävä, ja joka lähetti lähes rakkauskirjeiksi luokiteltavia kirjeitä. Sulkunen kirjoittaa useita suoria lainauksia kirjeistä. Sulkusen periaatteena tuntuu olleen, että jos henkilö on ollut julkisessa toimessa, hänen yksityisyytensä on rajatumpi kuin yksityishenkilöiden. Heidän asioistaan voi kirjoittaa vapaasti, anonymisoimatta henkilöä. Sulkunen kirjoittaakin sisällissodan aikana vankileireille joutuneista puoluetovereista koko nimellä. Kirjeissä vangit anovat ruokaa, ja monella on hätä. Sulkunen kertoo myös arkaluonteisen terveystiedon puoluetoverin kirjeestä. Vaikka henkilö oli kansanedustaja ja kuoli piakkoin kirjeen kirjoitettuaan ja oli ollut näin kuolleenä vuosikymmeniä ennen Sulkusen teoksen ilmestymistä, tuntuu kuitenkin turhulta mainita tämä tieto sellaisessa yhteydessä, kun kyse ei ole puoluetoverista itsestään vaan Miina Sillanpään jäämisestä pois eduskunnasta vuonna 1933. Sulkunen kirjoittaa anonymisoimatta ja siteeraa suoraan kirjettä, jonka kirjoittaja pyytää pitämään asiat itsensä ja Miina Sillanpään välisinä. Kirje on kirjoitettu vuonna 1937 ja todennäköisesti kirjeen kirjoittaja oli jo kuollut ja kirjeen asiasisältö ”vanhentunut”, joten tiedon paljastamisen ei voitu katsoa loukkaavan henkilöä. Kirjeiden lisäksi Sulkunen on käyttänyt Miina Sillanpään päiväkirjoja ja kirjoittanut niistä terveystietoja, kuten suoria lainauksia sairastumisesta syöpään.²⁸⁶

---

²⁸³ Leskelä-Kärki 2001, 114.

²⁸⁴ Sulkunen 1989, 155.

²⁸⁵ Sulkunen 1989, 159.

²⁸⁶ Sulkunen 1989, 64-66, 112-113, 145, 148-151, 159-165.

Sulkunen sai rahoitusta teoksen tekemiseen Miina Sillanpään säätiöltä. Tutkijan ja säätiön välille syntyi erimielisyyttä, jonka seurauksena nousi kysymys tutkijan oikeuksista, jos rahoittaja ei olekaan tyytyväinen lopputulokseen. Säätiö oli tarjonnut Sulkuselle apurahaa Miina Sillanpäästä käsittelevän osatutkimuksen tekemiseen. Vaikeudet alkoivat, kun verottomaksi luultu apuraha muuttui verolliseksi. Erimielisyydet huipentuivat siihen, että valmis tutkimus takavarikoitiin Sulkusen työhuoneesta. Sulkusen mukaan takavarikko oli loukkaava toimenpide, koska tutkimusta käsiteltiin kuin tavaraa, vaikka kyse oli kuitenkin henkisen työn tuotteesta. Silloinen säätiön toiminnanjohtaja perusteli menettelyä sillä, että säätiön tilintarkastajat olivat vaatineet konkreettista vastinetta tutkimukseen myönnetyille rahoille. Sulkusen mukaan säätiön edustajat olivat käyneet lukemassa tutkimusta kaupunginvoudin tiloissa. Sulkunen epäili tuolloin, ettei tutkimusta julkaistaisi hänen tarkoittamassaan muodossa. Säätiön toiminnanjohtaja kuitenkin kielsi, että tutkimuksen sisältöön haluttaisiin puuttua, ja että julkaisematta jättäminen ei olisi kenenkään intresseissä.²⁸⁷ Kuulan mukaan täydellinen akateeminen vapaus ei ole mahdollista. Tutkimuksen aiheista ja kiinnostuksen kohteista päätetään myös tutkimuksen rahoituspolitiikalla, jota taas määrittävät kulloinkin voimassa olevat yhteiskunnalliset arvot ja poliittiset voimasuhteet.²⁸⁸

Maarit Leskelä-Kärki ja Eva Helen Ulvros ovat pohtineet, kuinka kirjoittaa menneiden ihmisten elämistä. Mikä on yksilön oikeus tulevien kirjoittajien käsissä, onko tutkijoilla oikeus käyttää kaikkea mahdollista dokumenttiaineistoa ja muovata menneisyyden ihmisestä oman tulkintansa luomus? Voiko kirjoittaa toisesta ilman, että kirjoittaa myös itsestään? Ulvrosin mukaan on mahdotonta asettaa itsensä kohteensa ulkopuolelle, koska elämäkerturi vaikuttaa jo esimerkiksi siihen, kenestä päättää kirjoittaa ja kuinka tulkitsee tuloksia. Elämäkerturin tulee huomioida omat odotuksensa, ennakkoluulonsa ja oletuksensa. Elämäkertoissa helposti glorifioidaan kohdetta, mutta kohdetta tulee tarkastella niin negatiivisista kuin positiivisistakin näkökulmista. Elämäkerturien tehtävänä on löytää erilaisia puolia kohteesta, tehdä eri tulkintoja ja nähdä kuuluisan puolen taakse. Sekä arvoituksellisuus että avoimet tulkinnat ovat kiehtovia.²⁸⁹

Elämäkerturilla on valta käsissään, valta valita kohteensa ja sen avulla nostaa esiin menneisyyden tärkeät henkilöt, vaikuttaa siihen, kuka muistetaan. Elämäkerturi käyttää

---

²⁸⁷ Suomen Kuvalehti 39/1989, 64.

²⁸⁸ Kuula 2011, 26-27.

²⁸⁹ Leskelä-Kärki 2001, 99; Ulvros 2001, 11, 14, 17.

valtaa määritellessään, kuka on sopiva elämäkerran kohteeksi, miten hänen elämänsä esitetään ja mitkä lähteet katsotaan kelvollisiksi ja suotuisiksi suhteessa toisiin lähteisiin. Toisen elämän kertoja rakentaa kohteensa valitsemistaan aineksista ja tulkitsee ne haluamallaan ja kykenemällään tavalla. Toisen ihmisen historiaa kirjoittaessa aktualisoituvat monet etenkin tieteen ja kirjoittamisen etiikkaan liittyvät seikat, kuten miten tulisi suhtautua esimerkiksi skandaalinomaisiin tapahtumiin tutkimiemme ihmisten elämässä. Kuinka hyvin kykenemme tasapainoilemaan empaattisuuden ja kriittisyyden välillä? Lähtökohtana on oltava eettinen velvoite toista ihmistä, menneisyydessä elänyttä yksilöä kohtaan ja etsiä keinoja antaa ääni tutkimuskohteellemme.²⁹⁰

Henkilöhistoriallisten asiakirjojen tulkitsemisessä voi hyödyntää hermeneuttista ja empaattista lukemistapaa. Kyse on siitä, miten tutkijan tunteet tekstejä lukiessa ohjaavat tulkintoja ja vaikuttavat lukemisen tapaan. Pyrkimyksenä on ymmärtää kohdetta tai tehdä kohde ymmärrettäväksi, mutta samalla tunnistaa tekstien historiallisuus, vieraus ja toiseus. Esimerkiksi kirjeet on kirjoitettu tietty lukija, ehkä läheinen ihminen mielessä, ja päiväkirjojen kohdalla kysymys vastaanottajasta tai lukijasta on entistä monimutkaisempi. Tutkija joutuu asettumaan ulkopuolisena lukijana vieraan asemaan ja pohtimaan omia oikeuksiaan, sillä kirjeitä ja päiväkirjoja tutkiessa tutkii aineistoja, jotka on tarkoitettu salatummaksiksi ja intiimimmäksi kuin esimerkiksi omaelämäkerta. Historiantutkimuksessa on ollut käänne kohti eettisiä kysymyksiä. Kaiken ytimessä on oikeudenmukainen tulkinta tutkimuskohteesta, mikä ei tarkoita, että kohteeseensa tulisi välttämättä suhtautua ihailleen, vaan yhtäläillä kriittinen näkökulma, negatiiviset tunteet ja vaikeudet ymmärtää voivat saada aikaan hedelmällisen, aktiivisen dialogin tutkijan ja kohteen välille.²⁹¹

Elämäkerturit käyttävät usein yksityisiä asiakirjoja paljastaakseen kohteidensa yksityiselämää.²⁹² Miina Sillanpään elämäkertoissa on tutkittu hänen yksityiselämänsä henkilökohtaisten asiakirjojen kautta, ja siitä vähästä on kirjoitettu, mitä niistä on löytynyt. Enemmän, tai juuri tämän takia, on kuitenkin keskitytty hänen julkiseen puoleensa ja toimintaan eri yhteiskunnallisissa tehtävissä. Elämäkertojen perusteella Miina Sillanpäästä on saanut hakemalla hakea yksityisempiä tietoja tai salaisuuksia, sillä ne vähät ovat oikeastaan huhuja tai pelkkiä terveyteen liittyviä asioita. Miestä on toki yritetty löytää naimattomana pysyneen kansanedustajan elämästä, ja Salmela-Järvinen, kuten Sulkunen,

---

²⁹⁰ Leskelä-Kärki 2001, 102, 118-119.

²⁹¹ Leskelä-Kärki 2006, 78-84, 636.

²⁹² Danielson 2010, 185.

mainitseekin Miina Sillanpäällä olleen joskus nuoruudessaan eräs rakastettu, jonka kanssa oli viattomasti seurusteltu, mutta nuorukainen oli kuollut.²⁹³ Miina Sillanpään ystävä mainitsee tästä kirjeessään: ”ymmärrettävää onkin, ettei Sinulla miestä ole kun se Leokin kuoli kesken kaiken”.²⁹⁴ Huhujen perusteella, ilman asiakirjallista todistetta, elämäkerturit ovat kirjoittaneet Miina Sillanpään juorutusta raskaudesta palvelusaikoinaan. Sulkusen mukaan oli huhun totuusarvo mikä tahansa, se jätti jälkensä Miina Sillanpäähän, koska tämä oli muistellut sitä vielä vanhanakin.²⁹⁵

Miina Sillanpään henkilöarkiston käyttöä ei rajoitettu, joten sen eettinen käyttö on tutkijan vastuulla. Kuulan mukaan etiikan voi nähdä moraalisisina valintoina ja päätöksinä. Etiikka ja moraalit tarkoittavat yleensä tottumuksia, tapoja ja rajoituksia, jotka säätelevät ihmisten elämää. Eettiset kysymykset voivat tuntua tutkijoista rajoittavilta, sillä ne koskettavat tutkimuksen kaikkia vaiheita aiheen valinnasta tutkimustulosten vaikutuksiin asti. Ne ovat erityisesti läsnä tilanteissa, joissa johonkin ongelmaan ei ole yhtä ainutta ratkaisua, vaan jokainen valinta sisältää eri näkökulmista katsottuna sekä myönteisiä että kielteisiä piirteitä. Eettinen ajattelu on kykyä pohtia, mikä jossain tilanteessa on oikein tai väärin niin omien kuin yhteisön arvojen kautta. Kaikkiin ongelmiin ei ole etukäteen laadittuja eettisiä sääntöjä tai toimintaohjeita, jolloin tutkijan pitää etsiä eri tilanteisiin tapauskohtaiset ratkaisut. Tutkimusetiikan ohella tutkijan ja tutkittavan välistä suhdetta määrittää lainsäädäntö, kuten henkilötietolaki. Perustuslaissa on turvattu sekä tieteen vapaus että tutkittavien yksityisyyden suoja. Ratkaisujen tekemisessä lakien ja eettisten normien tuntemus auttaa, mutta viime kädessä tutkijan omalla vastuulla on tutkimustyössä tehtävät eettiset ratkaisut ja valinnat.²⁹⁶

Eettiset periaatteet antavat eväitä moraalisten ratkaisujen tekemiseen tavalla, joka huomioi tutkittavien ihmisarvon ja oikeudet. Eettiset periaatteet eivät sido tutkijaa juridisesti, mutta ne velvoittavat ammatillisesti. Yksityisyyttä koskevat normit ovat kuitenkin yhteisiä lainsäädännön kanssa. Usein eettiset periaatteet jäävät tulkinnanvaraisiksi, eivätkä ne itsessään sisällä mitään suoria ratkaisuja konkreettisiin ongelmiin. Tutkija ei siis vapaudu harkintaan ja huolelliseen arviointiin perustuvasta vastuun otosta.²⁹⁷ Periaatteet kannattaa kuitenkin nähdä apukeinoina eettisten ongelmien ratkaisussa. Niistä voi olla

---

²⁹³ Salmela-Järvinen 1973, 143; Sulkunen 1989, 155.

²⁹⁴ Kirje Miina Sillanpäälle 8.6.1919. F:1. MSA.TA.

²⁹⁵ Mäkikossa 1947, 98-99; Salmela-Järvinen 1973, 147; Sulkunen 1989, 44.

²⁹⁶ Kuula 2011, 11-12, 15, 21.

²⁹⁷ Kuula 2011, 58-61.

hyötyä, kun tutkija pohtii ammattiaan määrittäviä arvoja ja velvoitteita sekä näiden keskinäistä tärkeysjärjestystä. Eettiset periaatteet luovat perustan, jonka avulla tutkija voi pohtia sitä, mikä ammattia harjoitettaessa on oikein ja mikä väärin.²⁹⁸

Tutkimusetiikka velvoittaa tutkijoita, mutta myös arkistoissa ammattietiikka velvoittaa arkistonhoitajia. Arkistonhoitajilla on tärkeä rooli arkistojen ”vartijoina” ja siinä, kuinka arkistot asettavat aineistonsa tutkijoiden käytettäväksi. Arkistoilla on mahdollisuus aiheuttaa vahinkoa, jos niitä käytetään väärin, jätetään käyttämättä tai laiminlyödään niiden käyttöä – sekin voi siis olla vahingollista, jos tärkeää tietoa ei anneta käyttöön ja tuoda julki.²⁹⁹ Danielsonin mukaan yksityisyyden suojeleminen on tärkeää järkevän ajan puitteissa. Jokaisen henkilön arkiston kohdalla tarvitaan harkintaa, millainen henkilön asema on ja mitä mahdollisia arkaluonteisia asiakirjoja arkisto sisältää. Arkistoilla, ja mahdollisella luovutussopimuksella, on tärkeä rooli yksityisen tiedon vapauttamisessa tutkimuksen käyttöön. Danielsonin mukaan Amerikassa ja Euroopassa ei ole vielä löydetty tasapainoa yksityisyyden suojelussa, eli siinä, milloin olisi sopiva aika asettaa yksityiset asiakirjat vapaaseen käyttöön. Yksityisyyttä voi suojella esimerkiksi liian vähän asettamalla arkaluonteisia tietoja sisältävä henkilöarkisto tutkimuksen käyttöön heti arkistonmuodostajan kuoltua, jolloin tiedot saattavat vahingoittaa läheisiä tai suojata liikaa rajoittamalla arkiston käyttöä tarpeettomasti vuosikymmeniä. Molemmilla mantereilla yleisinä periaatteina on kuitenkin tiedon avoimuus, tiedon suojeleminen ja hallinta.³⁰⁰

Tutkijalla on velvollisuutenaan huomioida eettiset periaatteet henkilöhistoriallisia ja muita yksityisiä ja arkaluonteisia asiakirjoja tutkiessaan, mutta tutkijan oikeutena on myös voida julkaista uutta tai muuten hyödyllistä ja kiinnostavaa tietoa. Tutkija voikin kertoa ja paljastaa arkaluonteisiakin asioita tutkittavasta henkilöstään tai muista henkilöarkiston muodostumiseen osallistuneista henkilöistä, sillä kyse on enemmän siitä, kuinka sen tekee ja milloin. Henkilöarkistoa tutkiessa tulee olla tietynlaista herkkyyttä ja empatiisuutta, ettei tarpeettomasti tee paljastuksia toisten henkilökohtaisilla asiakirjoilla, sillä kyse on kuitenkin toisten yksityisistä, henkilökohtaisista ajatuksista, mielteistä ja elämäntarinoista.

---

²⁹⁸ Räikkä 2002, 86-87.

²⁹⁹ Dingwall 2004, 11-12.

³⁰⁰ Danielson 2010, 195-196.

5. Loppuluku

Henkilöarkistot eroavat viranomaisarkistoista arkistonmuodostukseltaan ja -luovutukseltaan, arkistojen hankinnassa, vastaanottamisessa ja säilymisessä sekä arvoltaan. Henkilöarkistot ovat yksilöllisiä, yksityisiä ja henkilökohtaisia. Tunteet ovat osa henkilöarkistoa, niin henkilöhistoriallisten asiakirjojen sisällössä kuin itse tutkimus- ja tulkintaprosessissa. Henkilöhistoriallisten asiakirjojen arvo, se miksi niitä hankitaan ja vastaanotetaan, onkin niiden henkilökohtaisuudessa, siinä, että ne sisältävät ihmisten henkilökohtaisia kokemuksia. Viranomaisarkistot antavat todisteita viranomaisesta ja heidän toiminnastaan, kuten myös yksityishenkilöiden virallista toiminnasta. Henkilöarkistot rikastuttavat yhteiskunnan kulttuuriperintöä henkilökohtaisilla kokemuksilla ja näkemyksillä. Koska henkilöarkistot sisältävät ihmisten yksityisiä asiakirjoja, tulee niiden käytössä huomioida eettiset periaatteet ja jossain tapauksissa myös lakiin perustuvat säännökset ihmisarvon kunnioittamisesta ja yksityisyyden turvaamisesta.

Miina Sillanpään henkilöarkiston tutkiminen osoitti, että vaikka viranomais- ja henkilöarkistojen välillä on monia eroja, niissä on samankaltaisuuttakin. Henkilöarkistojen luonteeseen voi kuulua virallisuus, mutta se on vain yksi osa arkistoa. Virallisessa ja julkisessa roolissa toimineena henkilönä arkistonmuodostus osittain läheni viranomaisarkistoja. Miina Sillanpää talletti tarkasti asiakirjojaan ja muuta aineistoaan sekä dokumentoi ja arkistoi omaa toimintaansa järjestelmällisesti. Hän rekisteröi asiakirjojaan kirjoittamalla kirjeisiin saapumis-, vastaus- ja lähetyspäivämääriä, ja teki asiakirjoihin muitakin selventäviä merkintöjä ja muistiinpanoja. Hän piti arkistoaan hallinnassa ja järjestyksessä. Omia, ”itseksensä” luotuja asiakirjoja on vähän verrattuna koko henkilöarkiston sisältöön. Suuri osa näistäkin ”itseksensä” luoduista asiakirjoista on virallista vuorovaikutusta lähenevää, kuten puhemuistiinpanot, lehtikirjoitukset, mietinnöt ja alustukset. Henkilökohtaiset asiakirjat, päiväkirjat ja muistiinpanot, eivät nekään paljoa avaa Miina Sillanpään omaa persoonallisuutta tai yksityistä puolta. Voisiko olla, että kirjoitustaidon puutteellisuus esti Miina Sillanpäää löytämästä sanoja tunteilleen vai häiritsikö henkilökohtaisten tuntemusten avaamista kenties ajatus mahdollisesta tulevasta lukijasta? Toisaalta Miina Sillanpää henkilönä keskittyi niin suurella antaumuksella omaan työhönsä ja yhteiskuntaan, että hän ei ehkä nähnyt omien tuntemusten avaamista tärkeänä.

Henkilöarkistoja hankitaan, koska niissä on tutkimuksellista ja historiallista arvoa. Ne ovat tärkeitä kulttuuriperinnölle ja muistamiselle. Henkilöarkistojen arvon mittarina tulisi olla Hobbsin mukaan ”yksilön ilmaisu”. Miina Sillanpään henkilöarkistosta ei ole ehkä helppoa löytää ”yksilön ilmaisua” hänen omista henkilökohtaisista asiakirjoistaan. Täs-

säkin henkilöarkisto lähenee viranomaisarkistoja olemalla enemmän ”tiedon keskitymä”. Työväen Arkisto keräsi tietoa, kuten lehtileikkeitä ja valokuvia, Miina Sillanpäästä, naistyöväenliikkeen merkittävästä toimijasta, ja hänen toiminnastaan, kuten myös Miina Sillanpää itse. Henkilöarkistoon on talletettu etenkin Miina Sillanpään työn saavutuksia ja kunnianosoituksia - arkisto todistaa hänen toimintaansa naistyöväenliikkeessä ja muissa yhteiskunnallisissa tehtävissä.

Henkilöarkistosta on kuitenkin löydettävissä myös toisenlaista arvoa. Kerronnallisuutta löytyy etenkin kirjeistä, jotka ilmentävät yksilöiden ainutlaatuisia ja henkilökohtaisia kokemuksia laidasta laitaan. Henkilöarkistolla on monipuolinen ja arvaamatonkin luonne, koska henkilöarkisto voi olla myös monien muiden toimijoiden aikaansaannosta ja sisältää useiden henkilöiden yksityisiä kokemuksia. Henkilöarkisto ei ole välttämättä vain arkistonmuodostajansa kartuttama, kuten Miina Sillanpään henkilöarkisto, jonka muodostumiseen on osallistunut ainakin niin työtoveri ja ystävä, henkilöarkistoa säilyttävä Työväen Arkisto kuten useat kirjeiden kirjoittajat. Miina Sillanpään henkilöarkisto vaikuttaa olevan arvokas ainakin kahdella eri tapaa, niin todistuksellisesti kuin sisällöllisesti: alustukset, lehtileikkeet, mietinnöt, onnittelut, todistukset ja valokuvat todistavat toimintaa ja muistiinpanot, päiväkirjat ja kirjeet kertovat henkilökohtaisista kokemuksista siinä ajassa ja kontekstissa. Henkilöarkisto on yksilöllinen, useiden eri toimijoiden muodostama kokonaisuus, ja sisältää niin todistuksellista, tiedollista kuin yksilöllistä ilmaisuja.

Kolmansien osapuolten lukuisat elämäntarinat ”rikastuttavat” henkilöarkistoa, etenkin ne antavat Miina Sillanpään henkilöarkistolle sen henkilökohtaisen ja persoonallisen puolen. Näiden asiakirjojen käyttö ei kuitenkaan ole ongelmaton. Eettiset kysymykset ovat olennaisia juuri näiden kokemusten käytössä. Menneiden ihmisten kohdalla eettiset kysymykset liittyvät enemmän siihen, kuinka asioista kirjoittaa, mutta yksityishenkilöiden, etenkin elossa olevien kohdalla, kysymys on myös esimerkiksi henkilötietolain noudattamisesta. Kirjeiden kirjoittajilla ja etenkin ulkopuolisilla kolmansilla osapuolilla ei ollut itsemääräämisoikeutta päättää yksityisten kirjeidensä kohtalosta, joten anonymisointi on välttämätöntä heidän yksityisyytensä turvaamiseksi ja vahingon välttämiseksi. Henkilöarkistojen eettiseen käyttöön ei voi kehittää suoria ohjeita, koska ne ovat yksilöllisiä ja keskenäänkin niin erilaisia. Yksi tapa on kuitenkin soveltaa hermeneuttista ja empaattista lukemistapaa. Henkilökohtaisuus vaikuttaa lähteiden lukutapaan ja tunteet ohjaavat tutkijaa, mutta tiedostamalla omat tunteensa voi välttyä niiden vääränlaiselta vaikutukselta tulkintojen kohteesta.

Lukuunottamatta joitakin puutteita, aukkoja ja hävinneitä asiakirjoja, Miina Sillanpään henkilöarkisto on pääosin hyvin säilynyt, ja kuvastaa hänen toimintaa työn ja arkielämän parissa. Henkilöarkistossa sekoittuu aines, joka on syntynyt häneltä itseltään oman toiminnan ja tehtävien kautta ja aines, joka on muiden, tai hänen itsensä, keräämää tietoa hänestä tai häntä kiinnostaneista aihepiireistä. Arkisto kertoo niin Miina Sillanpäästä itsestään, hänen muistostaan ja historiastaan kuin hänen toiminnastaan yhteiskunnassa ja etenkin osana sosiaalidemokraattista työväenliikettä.

Arkisto antaisi eväitä tutkia tarkemmin Miina Sillanpäästä kirjoittajana ja hänen kirjallista tuotantoaan. Naiskirjoittajana, ja koulutuksen vähyyteen nähden, hänellä oli aika-kauteensa nähden merkittävä tuotanto. Arkistossa on julkaisemattomia puheita ja kirjoituksia, joita tutkimalla voisi selvittää kirjoitusten kontekstia ja tuottamista. Arkisto sisältää paljon tietoa Ensi Kodista, sen alkutaipaleista, toiminnasta ja arjesta, joten Ensi Kotia voisi tutkia Miina Sillanpään näkökulmasta käsin. Henkilöarkistoista ylipäätään tarvittaisiin lisää tutkimusta ja etenkin arkistotieteellisestä näkökulmasta käsin. Vähäinen henkilöarkistoja koskeva tutkimus on koskenut kirjallisuuden henkilöitä, mutta politiikan saralla toimineista naisista tai vähemmän tunnettujen henkilöiden arkistoista ei ole tutkimusta. Lisää pohdintaa kaipaisivat yksityisten henkilöiden henkilöarkistot ja etenkin yksityisten henkilöiden ja kolmansien osapuolten asiakirjat julkisessa arkistossa.

Lähteet

Alkuperäislähteet

Työväen Arkisto, TA, Helsinki

Virka-arkisto

- Luovutuskirjat 15.10.1976 ja 10.11.1976
- Arkistoluettelot

August Vallan arkisto

- Miina Sillanpään kuolinpesän asiakirjoja H:5

Martta Salmela-Järvisen arkisto

- Päiväkirjat ja almanakat A:1-2

Miina Sillanpään arkisto (MSA)

- B:1 Luetteloita Ameriikasta lähetetyistä avustuspaketeista 1941-1952
- Ha:1-3 Muistelojeni kirja, terveydentilaa koskeva asiakirja, osoitekirja, vieraskirja; Muistopatsaan paljastustilaisuus; Jäsenkirjoja, vuosikalentereita
- Hb:1-5 Kunniakirjoja; Eduskunnan edustajavaltakirjat, valitsijamiesvaltakirjat, Talousneuvoksen nimi ja arvo; Kotiapulaiskysymys, Suomen lasten avustustoitumikunta, aborttikysymys; Puheita ja kirjoituksia, naisasiaa; Puheita ja kirjoituksia, Ensikoti, haastattelu, matkakertomuksia
- F:1-5 Kirjeenvaihtoa
- E:1-6 Saapuneita syntymäpäiväonnitteluja
- U:1-5 Lehtileikekirjoja, lehtileikkeitä, painotuotteita
- valokuvat

Miina Sillanpään säätiö, MSS, Helsinki

Miina Sillanpään arkisto

- päiväkirjat 1943-1947 ja 1948-1951

Sanoma- ja aikakauslehdet

Suomen Kuvalehti 39/1989.

Tutkimuskirjallisuus

Arkistolaitos: ”Mitä yksityisarkistoja arkistolaitokseen vastaanotetaan?” <http://www.arkisto.fi/fi/yhteystiedot/usein-kysytyt-kysymykset/yksityisarkistot-2>. Viitattu 22.1.2015.

Arkistolaitos: *Mitä tehdään sellaisille yksityisarkistoille, joita ei vastaanoteta arkistolaitokseen?* <http://www.arkisto.fi/fi/palvelut/usein-kysytyt-kysymykset/yksityisarkistot-2/#ukk8>. Viitattu 22.1.2015.

- Bloom, Lynn Z.: *“I Write for Myself and Strangers”: Private Diaries as Public documents*. Teoksessa: *Inscribing the Daily. Critical Essay’s on Women’s Diaries*. Toim. Suzanne L. Bunkers ja Cynthia A. Huff. The University of Massachusetts Press 1996.
- Danielson, Elena S.: *The Ethical Archivist*. The Society of American Archivists. Chicago 2010.
- De Baets, Antoon: *Responsible History*. Berghahn Books. New York, Oxford 2009.
- Dever Maryanne, Newman Sally, Vickery Ann: *The Intimate archive: Journeys through private papers*. National Library of Australia. Canberra 2009.
- Dingwall, Glenn: *Trusting Archivists: The Role of Archival Ethics Codes in Establishing Public Faith*. The American Archivist. 1/2004.
- Fisher, Rob: *In Search of a Theory of Private Archives: The Foundational Writings of Jenkinson and Schellenberg Revisited*. Archivaria 67. 2009.
- Grass, Martin: *Principer för ordnande och förtecknande av personarkiv. Exemplet Hjalmar Branting*. Arkiv, samhälle och forskning. 1989.
- Hakosalo Heini; Jalagin Seija; Junila Marianne & Kurvinen Heidi: *Yksilöiden vetovoima*. Historiallinen aikakauskirja 4/2012.
- Hentilä, Marjaliisa: *Työläisnaiset historian tekijöinä ja kirjoittajina. Martta Salmela-Järvinen ja Sylvi-Kyllikki Kilpi*. Teoksessa: *Oma pöytä. Naiset historiankirjoittajina Suomessa*. SKS. Helsinki 2005.
- Hentilä, Marjaliisa: *Sovittelija. Matti Paasivuori 1866-1937*. Työväen Historian ja Perinteen Tutkimuksen Seura. Työväen Arkisto julkaisu 6. Helsinki 2013.
- Hobbs, Catherine: *The Character of Personal Archives: Reflections on the Value of Records of Individuals*. Archivaria 52. 2001.
- Hodson, Sara S.: *In Secret Kept, In Silence Sealed: Privacy in the Papers of Authors and Celebrities*. The American Archivist 67. 2/2004.
- Hyttinen, Elsi & Kivilaakso, Katri: *Lukemattomat sivut. Kirjallisuuden arkistot käytössä*. SKS. Helsinki 2010.
- Härkönen, Mirja: *Naisia, asiakirjoja, arkistoja. Suomen naishistorian asiakirjalähteitä*. SHS. Helsinki 1993.
- Joki, Vuokko: *Oulun maakunta-arkistoon luovutetut naisten henkilöarkistot vuosina 1932-2012*. Teoksessa: *Pappi, partisaani ja pirtuhevonen – poimintoja pohjoisen historiasta*. Oulun historiaseuran julkaisu. Scripta Historica 36. 2013.
- Jylhä, Sanna: *Liv i arkiv. Diskussion om personarkivens särdrag och tillgänglighöjande*. Tutkielma. Åbo Akademi. 2010.
- Kilki, Jaana: *Arkisto – muistamisen ja unohtamisen portinvartija*. Teoksessa: *Maanpuolustuskorkeakoulu – kehittyvä sotatieteellinen yliopisto*. Helsinki 2006.
- Kilpi, Sylvi-Kyllikki: *Miina Sillanpää – sosiaalidemokraattisen naisliikkeen valtakunta*. Teoksessa: *Miina Sillanpää 80 vuotta 4.6.1946*. Toim. Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto Ry. Tammi. Helsinki 1946.

Korhonen, Mikael: *Private Digital Archives: Lost Cultural Heritage?* Teoksessa: *Essays on Libraries, Cultural Heritage and Freedom of Information*. Kansalliskirjaston julkaisuja 81. Helsinki 2013.

Kuula, Arja: *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino. Tampere 2010.

Leivo-Larsson, Tyyne: *Miina Sillanpää kotiapulaisten asian esitaistelijana*. Teoksessa: *Miina Sillanpää 80 vuotta 4.6.1946*. Toim. Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto Ry. Tammi. Helsinki 1946.

Leskelä-Kärki, Maarit: *Kerrottu elämä. Naishistorioitsija ja toisen ihmisen historian kirjoittamisen ongelmia*. Teoksessa: *Jokapäiväinen historia*. Toim. Jorma Kalela ja Ilari Lindroos. SKS. Helsinki 2001.

Leskelä-Kärki, Maarit: *Kirjoittaen maailmassa. Krohnin sisaret ja kirjallinen elämä*. SKS. Helsinki 2006.

Lybeck, Jari et al: *Arkistot yhteiskunnan toimiva muisti*. Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen oppikirja. Arkistolaitoksen toimituksia 2. Helsinki 2006.

Löppönen, Paavo & Vuorio, Eero: *Tutkimusetiikka Suomessa 1980-luvulta tähän päivään*. Tieteessä tapahtuu 1/2013.

Miina Sillanpään bibliografia. Toim. Outi Piironen-Backman. Miina Sillanpään säätiön julkaisusarja A:1. Miina Sillanpään Säätiö. Helsinki 1989.

Mäkikossa, Oma: *Yhteiskunnalle omistettu elämä. Miina Sillanpään elämän ja työn vaiheita*. Tammi. Helsinki 1947.

Nirhamo, Anna-Maija & Kaihovaara, Pirjo: *Kansan arkiston henkilöarkistot*. Teoksessa: *Työväentutkimus*. 2/1987. http://www.tyovaenperinne.fi/tyovaentutkimus/1987/TT_1987_2.pdf. PDF-tiedosto luettu 24.2.2015.

Oittinen, Riitta: *Historiaa jokanaiselle. Tyyni Tuulio*. Teoksessa: *Oma pöytä. Naiset historiankirjoittajina Suomessa*. SKS. Helsinki 2005.

Pollard, Riva A.: *The Appraisal of Personal Papers: A Critical Literature Review*. Archivaria 52. 2001.

Räikkä, Juha: *Ammattietiikan merkitys*. Teoksessa: *Tutkijan eettiset valinnat*. Gaudeamus. Tampere 2002.

Räikkä, Juha: *Yksityisyyden filosofia*. WSOY. Helsinki 2007.

Salmela-Järvinen, Martta: *Miina Sillanpää. Legenda jo eläessään*. WSOY. Helsinki 1973.

Salmi-Niklander, Kirsti; Suodenjoki, Sami & Uusitalo, Taina: *Lukeva ja kirjoittava työläinen*. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. Sastamala 2010.

Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto Ry: *Miina Sillanpää 80 vuotta 4.6.1946*. Tammi. Helsinki 1946.

Sulkunen, Irma: *Naisen kutsumus. Miina Sillanpää ja sukupuolten maailmojen erkaantuminen*. Hanki ja jää. Helsinki 1989.

Tainio, Olga: *Miina Sillanpää työssään, kodissaan ja ystäviensä piirissä*. Teoksessa: *Miina Sillanpää 80 vuotta 4.6.1946*. Sosiaalidemokraattinen Työläisnaisliitto Ry. Tammi. Helsinki 1946.

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Lait: <http://tietosuoja.fi/fi/index/lait.html>. Viitattu 30.10.2014.

Torninoja-Latola, Jaana: *”Minäkeskeisyyden pyhät kirjat” – Oman identiteetin etsintää Sylvi-Kyllikki Kilven ja Aira Sinervon nuoruuden päiväkirjoissa*. Teoksessa: *Lukeva ja kirjoittava työläinen*. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura. Sastamala 2010.

Työväen Arkisto: Arkiston historiasta. http://www.tyark.fi/pdf/ta_historia.pdf. PDF-tiedosto luettu 2.2.2015.

Työväen Arkisto: Säilytyspoliittinen ohjelma. http://www.tyark.fi/pdf/ta_ohjelma.pdf. PDF-tiedosto luettu 26.1.2015.

Työväen Arkisto: Kertomus Työväen Arkiston toiminnasta vuodelta 1948. Helsinki 1949. PDF-tiedosto ladattu arkistohaun kautta 25.2.2015. www.tyark.fi.

Työväen Arkisto: Kertomus Työväen Arkiston toiminnasta vuodelta 1975. PDF-tiedosto ladattu arkistohaun kautta 22.1.2015. www.tyark.fi.

Työväen Arkisto: Suomen vanhin Kansanliikearkisto. Pienpainate. Otettu keväällä 2014 Työväen Arkistosta.

Ulvros, Eva Helen: *Sophie Elkan. Hennes liv och vänskapen med Selma Lagerlöf*. Historiska Media. 2001.

Vatka, Miia: *Suomalaisten salatut elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelua*. SKS. Helsinki 2005.

Williams, Caroline: *Personal Papers: Perceptions and Practices*. Teoksessa: *What are archives? Cultural and Theoretical Perspectives: A Reader*. Ashgate Publishing Group 2008.

Yksityiset keskusarkistot Suomessa. Pienpainate. Otettu keväällä 2014 Työväen Arkistosta.

Haastattelut ja sähköpostikeskustelut

Hentilä, Marjaliisa; VTT, Työväen Arkiston erikoistutkija, henkilöarkistot. Haast. Sanna Lahtelin 16.9.2013 ja 19.9.2013. Tekijän hallussa.

Piironen-Backman, Outi; Miina Sillanpään bibliografian tekijä. Haast. Sanna Lahtelin 12.3.2014. Tekijän hallussa.